

Załącznik do Uchwały Nr

Rady Powiatu Kłobuckiego z dnia

Strategia
Rozwiązywania Problemów Społecznych
Powiatu Kłobuckiego
na lata 2014-2020

2014

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	3
I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA.....	5
1. STRUKTURA STRATEGII.....	5
2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE TWORZENIA STRATEGII.....	7
II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNO-ANALITYCZNA.....	17
1. POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA, PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY POWIATU.....	17
2. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	18
3. KOMUNIKACJA I TRANSPORT.....	19
4. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA.....	20
5. SYTUACJA GOSPODARCZA.....	23
6. PROBLEMY NA RYNKU PRACY.....	24
7. ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE.....	28
8. EDUKACJA.....	29
9. KULTURA.....	35
10. SPORT I REKREACJA.....	38
11. TURYSTYKA.....	40
12. OCHRONA ZDROWIA.....	44
13. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.....	45
14. POMOC SPOŁECZNA.....	46
14.1. POMOC SPOŁECZNA W GMINACH.....	46
14.2. POMOC SPOŁECZNA W POWIECIE.....	50
15. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	59
16. PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII ŚRODOWISKA LOKALNEGO.....	62
17. SEKTOR POZARZĄDOWY.....	67
18. ANALIZA SWOT.....	74
19. PODSUMOWANIE DIAGNOZY.....	80
III. CZĘŚĆ PROGRAMOWA.....	84
1. MISJA, CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	84
2. WDROŻENIE STRATEGII, MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI.....	101
3. PROGRAMY I PROJEKTY.....	102
IV. UWAGI KOŃCOWE.....	112

WSTĘP

Samorządy lokalne działające w warunkach gospodarki rynkowej, cechującej się dużą dynamiką zmian i niepewnością co do ich kierunków, muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. W takich warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które, oparte na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych, umożliwia dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu. Na poziomie zarządzania lokalnego (powiatowego), w zakresie polityki społecznej, podstawową rolę wśród tego typu planów pełni strategia rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia pozwala na racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować społeczne skutki kwestii społecznych. Dokument stanowi zatem podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, i doprowadzić do integracji społecznej.

Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem szczególnym. Zawierając bowiem założenia polityki społecznej uwzględniające kompetencje samorządu powiatowego, bierze pod uwagę przesłanki wynikające z sytuacji panującej na szczeblu gminnym. Dlatego też dokument przygotowany dla powiatu sygnalizuje problemy społeczne występujące w gminach wchodzących w jego skład, zawierając rozwiązania o charakterze systemowym pozostające poza kompetencjami samorządu gminnego.

Niniejsza strategia została opracowana w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kłobucku przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych – Centrum AV w Częstochowie. Pomoc zewnętrzna polegała głównie na doradztwie i systematyzacji układu głównych elementów wypracowanego dokumentu.

Strategia jest dokumentem uspołecznionym. W pracach nad nim uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, rynku pracy, oświaty, kultury, ochrony zdrowia, policji i sądownictwa, przedstawiciele organizacji pozarządowych, kościoła, mieszkańcy powiatu oraz eksperci.

Dokument ma charakter kilkuletni; został przygotowany na lata 2014-2020. Jest zgodny z założeniami odnoszących się do polityki społecznej dokumentów strategicznych

przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym i umożliwia ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych w niej działań pomocowych będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych.

I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA

1. STRUKTURA STRATEGII

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Kłobuckiego składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wprowadzającej, diagnostyczno-analitycznej i programowej.

Część wprowadzająca zawiera informacje na temat organizacji strategii oraz uwarunkowań zewnętrznych (prawnych i strategiczno-programowych) tworzenia dokumentu.

Część diagnostyczno-analityczna zawiera informacje ogólne dotyczące powiatu oraz gmin wchodzących w jego skład oraz diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej w powiecie, która została oparta na badaniu źródeł zastanych, tj. danych pozyskanych z instytucji i organizacji działających w powiecie, identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (SWOT), a także analizie ankiet skierowanych do reprezentantów środowiska lokalnego (liderzy lokalni, mieszkańcy). Diagnoza została przeprowadzona w następujących obszarach:

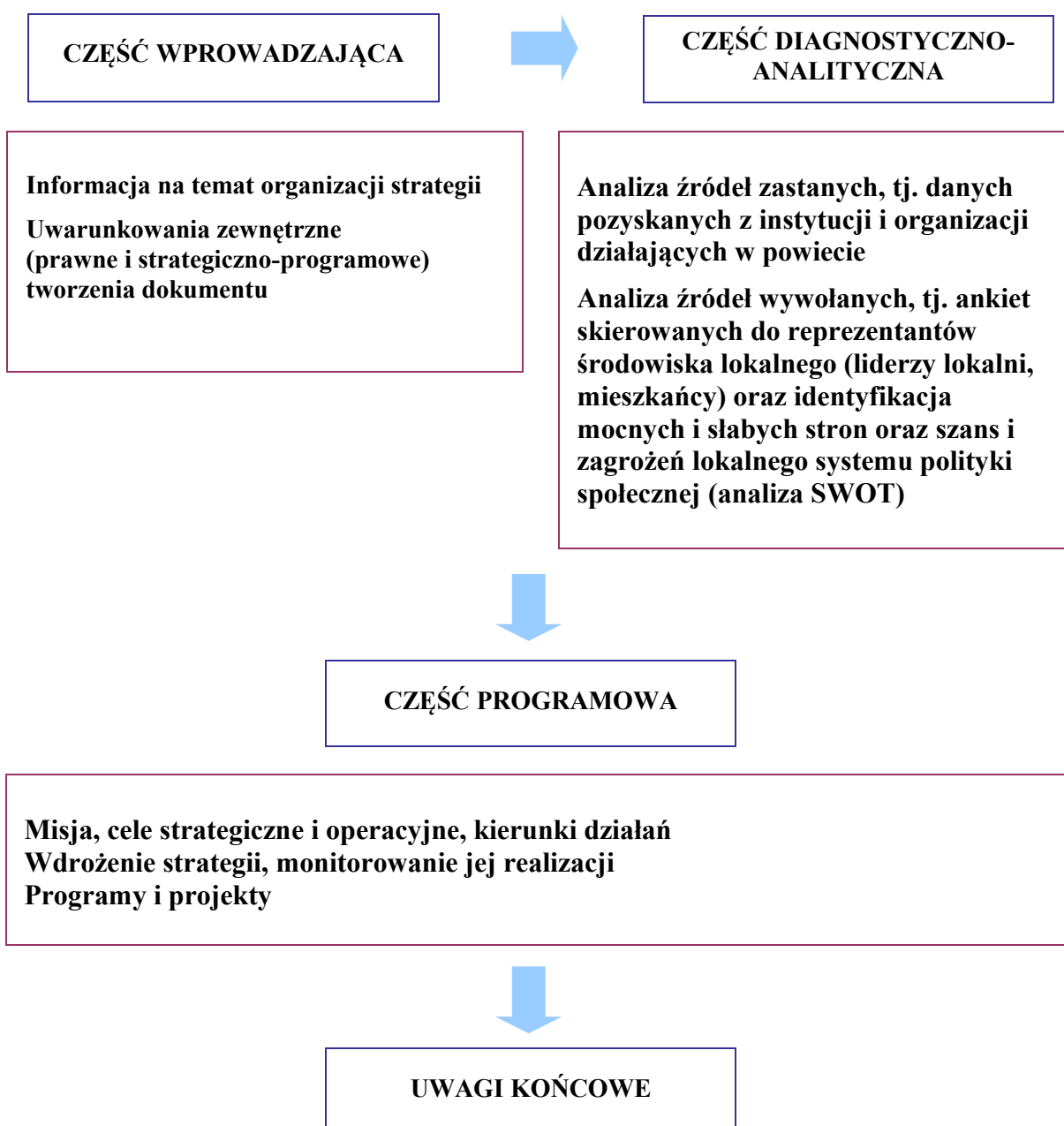
- ◆ Infrastruktura techniczna;
- ◆ Komunikacja i transport;
- ◆ Demografia;
- ◆ Gospodarka;
- ◆ Rynek pracy;
- ◆ Zasoby i warunki mieszkaniowe;
- ◆ Edukacja;
- ◆ Kultura;
- ◆ Sport i rekreacja;
- ◆ Turystyka;
- ◆ Ochrona zdrowia;
- ◆ Bezpieczeństwo publiczne;
- ◆ Pomoc społeczna;
- ◆ Sytuacja osób niepełnosprawnych;
- ◆ Działalność organizacji pozarządowych.

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej powiatu na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych

i kierunków działań. W części programowej są również wskazane podmioty realizujące strategię i współdziałające w jej realizacji, źródła finansowania i czas realizacji wyznaczonych w dokumencie. Ponadto przedstawione są ramy finansowe strategii, prognoza zmian oraz informacja na temat sposobu wdrożenia dokumentu oraz prowadzenia monitoringu jego realizacji. Dla realnej oceny stopnia wdrożenia dokumentu jest przygotowany wykaz wskaźników monitoringowych. Część programowa zawiera także omówienie projektów zaproponowanych przez przedstawicieli instytucji powiatu i organizacji pozarządowych działających w obszarze polityki społecznej.

Poniższy diagram prezentuje strukturę Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Kłobuckiego.

Diagram 1. Struktura dokumentu strategii

2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE TWORZENIA STRATEGII

2.1. PODSTAWY PRAWNE

Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika wprost z art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 182 ze zm.), który w ramach zadań własnych powiatu przewiduje „opracowanie i realizację powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami”.

Na treść i realizację powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich:

- ◆ ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013 r., poz. 595),
- ◆ ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz.135 ze zm.),
- ◆ ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 ze zm.),
- ◆ ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 674 ze zm.),
- ◆ ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 ze zm.),
- ◆ ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz. 1356 ze zm.),
- ◆ ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 ze zm.),
- ◆ ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 124 ze zm.),

- ♦ ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 ze zm.),
- ♦ ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 1228 ze zm.),
- ♦ ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 966 ze zm.),
- ♦ ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 ze zm.).

Podczas realizacji strategii zajdzie również potrzeba odwołania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia i budownictwa socjalnego.

2.2. PODSTAWY STRATEGICZNO-PROGRAMOWE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Kłobuckiego jest dokumentem zgodnym z dokumentami strategicznymi i programowymi, które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim i powiatowym. Dokumenty te tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych i aktywności środowisk zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

2.2.1. DOKUMENTY EUROPEJSKIE I KRAJOWE

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu jest dokumentem, którego głównym celem jest wyjście z kryzysu, w jakim w ostatnich latach znalazła się gospodarka europejska, powrót na ścieżkę rozwoju, a następnie na niej pozostanie. Strategia, której założeniem jest stworzenie większej liczby miejsc pracy i podniesienie standardu życia, obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

1. Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
2. Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;

3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Dokument zawiera również kilka nadrzędnych celów Unii Europejskiej do 2020 roku:

- ◆ zwiększenie stopy zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata z obecnych 69% do co najmniej 75%,
- ◆ osiągnięcie poziomu inwestycji w działalności badawczo-rozwojowej równego 3% PKB, przede wszystkim poprzez poprawę warunków inwestowania w B+R przez sektor prywatny i opracowanie nowego wskaźnika umożliwiającego śledzenie procesów innowacji,
- ◆ ograniczenie emisji dwutlenku węgla co najmniej o 20% w porównaniu z poziomem z 1990 r. lub, jeśli pozwolą na to warunki, o 30%,
- ◆ zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w całkowitym zużyciu energii do 20% oraz zwiększenie efektywności wykorzystania energii o 20%,
- ◆ ograniczenie liczby osób przedwcześnie kończących naukę szkolną do 10% z obecnych 15% oraz zwiększenie odsetka osób w wieku 30-34 lata posiadających wyższe wykształcenie z 31% do co najmniej 40%,
- ◆ ograniczenie liczby Europejczyków żyjących poniżej krajowej granicy ubóstwa o 25% poprzez wydobycie z ubóstwa 20 mln osób.

W ramach trzech priorytetów tematycznych przygotowano siedem projektów przewodnich. Projekt „**Unia innowacji**” ma na celu poprawę warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, co powinno wzmocnić rolę łańcucha innowacji i zwiększyć poziom inwestycji w całej Unii. Z kolei projekt „**Młodzież w drodze**” służy poprawie wyników systemów kształcenia oraz podniesieniu atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego na arenie międzynarodowej, a projekt „**Europejska agenda cyfrowa**” zakłada upowszechnienie szybkiego Internetu oraz umożliwienie gospodarstwom domowym i przedsiębiorstwom czerpanie korzyści z jednolitego rynku cyfrowego.

Projekt „**Europa efektywnie korzystająca z zasobów**” ma na celu uniezależnienie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów poprzez zmniejszenie udziału emisji węgla w europejskiej gospodarce, większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, modernizację transportu i propagowanie efektywności energetycznej, natomiast projekt „**Polityka przemysłowa w erze globalizacji**” służy poprawie otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do MŚP, oraz wspieraniu rozwoju silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej, przygotowanej do konkurowania na rynkach światowych.

Celem projektu „**Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia**” jest modernizacja rynków pracy poprzez zwiększanie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie kwalifikacji przez całe życie, co powinno podnieść współczynnik aktywności zawodowej i lepiej dopasować do siebie popyt i podaż na rynku pracy, a projekt „**Europejski program walki z ubóstwem**” zakłada zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej

Narodowa Strategia Integracji Społecznej jest dokumentem, którego celem jest pomoc w procesie włączania się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej stawiającego na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego. Działania w tym zakresie mają przyczynić się do:

- ◆ dostosowania edukacji i szkolenia do wymogów życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy,
- ◆ rozwijania aktywnej polityki zatrudnienia przyczyniającej się do tworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy,
- ◆ modernizacji systemu ochrony socjalnej, w tym systemów emerytalnych i ochrony zdrowia, m.in. w celu zapewnienia ich finansowej stabilności oraz odpowiedniej koordynacji z celami polityki edukacyjnej i polityki zatrudnienia,
- ◆ wspierania integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy.

W ramach kilkunastu obszarów życia społecznego wyznaczonych w Narodowej Strategii Integracji Społecznej sformułowano następujące priorytety:

- ◆ wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym,
- ◆ poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim,
- ◆ upowszechnienie kształcenia wyższego i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy,
- ◆ rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci,
- ◆ radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego,
- ◆ ograniczenie tendencji do wzrostu różnic dochodowych,

- ◆ ograniczenie bezrobocia długookresowego,
- ◆ zmniejszenie bezrobocia młodzieży,
- ◆ zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych,
- ◆ zwiększenie liczby uczestników w aktywnej polityce rynku pracy – ALMP,
- ◆ upowszechnienie kształcenia ustawicznego,
- ◆ wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności,
- ◆ powszechne ubezpieczenie zdrowotne,
- ◆ kobiety i dzieci objęte programami zdrowia publicznego,
- ◆ wzrost dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością,
- ◆ dostęp do pracowników socjalnych,
- ◆ rozwój pomocy środowiskowej – zwiększenie liczby osób objętych usługami pomocy środowiskowej,
- ◆ zaangażowanie obywateli w działalność społeczną,
- ◆ realizacja NSIS przez samorzady terytorialne,
- ◆ dostęp do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności 2007-2013)

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie (Narodowa Strategia Spójności 2007-2013) służą realizacji priorytetów polityki spójności Unii Europejskiej, integrując je z priorytetami polskimi i uwzględniając zapisy odpowiadającego na wyzwania zawarte w Strategii Lizbońskiej Krajowego Programu Reform. Dokument stanowi podstawę do programowania interwencji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności.

Celem strategicznym Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia dla Polski jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Cel ten będzie osiąganym poprzez realizację następujących horyzontalnych celów szczegółowych:

1. Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa.
2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej.
3. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski.
4. Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług.
5. Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.
6. Wyrównywanie szans rozwojowych.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Najważniejszym instrumentem finansowym polityki społecznej Unii Europejskiej jest Europejski Fundusz Społeczny. Finansuje on działania państw członkowskich w zakresie przeciwdziałania bezrobociu i rozwoju zasobów ludzkich w celu osiągnięcia spójności gospodarczej i społecznej oraz wysokiego poziomu zatrudnienia. Zgodnie z Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (NSRO) całość interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce na lata 2007-2013 została ujęta w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Jego celem jest umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie budowy struktur administracyjnych państwa.

Problematyka integracji społecznej została ujęta w dwóch priorytetach tego Programu, tj. w realizowanym na poziomie centralnym priorytecie I „Zatrudnienie i integracja społeczna” oraz w realizowanym na poziomie regionalnym priorytecie VII „Promocja integracji społecznej”. W ramach tych priorytetów przewidziano następujące działania odnoszące się do problematyki integracji społecznej:

- ◆ 1.2. Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej,
- ◆ 1.3. Ogólnopolskie programy integracji i aktywizacji zawodowej,
- ◆ 7.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji,
- ◆ 7.2. Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej,
- ◆ 7.3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji.

Pośrednio dla problematyki integracji społecznej istotne jest również wyznaczone w ramach Priorytetu V – Działanie 5.4 „Rozwój potencjału trzeciego sektora”.

2.2.2. DOKUMENTY REGIONALNE I LOKALNE

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2007-2020

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2007-2020 jest dokumentem, który określa cele polityki rozwoju prowadzonej w regionie, w tym polityki społecznej. W jej ramach sformułowano cel nadrzędny („Poprawa konkurencyjności regionu i podniesienie poziomu życia mieszkańców przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju”) oraz wyznaczono 3 priorytetowe obszary działań: 1. Rozwój nowoczesnej gospodarki, 2. Unowocześnienie struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu, 3. Rozwój zasobów ludzkich.

Założenia polityki społecznej ujęto głównie w ramach priorytetowego obszaru działań 3. – Rozwój zasobów ludzkich.

Działanie 3.1. Budowa społeczeństwa opartego na wiedzy.

- 3.1.1. Zwiększenie roli szkolnictwa wyższego w rozwoju regionu.
- 3.1.2. Poprawa efektywności kształcenia.
- 3.1.3. Dostępność edukacji dla dorosłych.
- 3.1.4. Wyrównywanie szans edukacyjnych młodzieży.

Działanie 3.2. Budowa kapitału społecznego.

- 3.2.1. Wspieranie rozwoju sektora organizacji pozarządowych.
- 3.2.2. Budowa partnerstwa publiczno-społecznego.

Działanie 3.3. Promocja zatrudnienia osób pozostających bez pracy lub zagrożonych jej utratą.

- 3.3.1. Rozwój zatrudnienia osób bezrobotnych.
- 3.3.2. Przeciwdziałanie bezrobociu osób zagrożonych utratą pracy w rolnictwie oraz sektorach mających problemy z dostosowaniem się do potrzeb rynku pracy.

Działanie 3.4. Promocja i profilaktyka zdrowia.

- 3.4.1. Edukacja zdrowotna społeczeństwa.
- 3.4.2. Promocja aktywności sportowo-rekreacyjnej.
- 3.4.3. Powszechna, wczesna diagnostyka medyczna, profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień.

Działanie 3.5. Integracja społeczno-zawodowa i bezpieczeństwo ludności.

- 3.5.1. Przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu.
- 3.5.2. Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych.
- 3.5.3. Poprawa stanu bezpieczeństwa ludności.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007-2013

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 jest jednym z 16 programów regionalnych dla realizacji Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007-2015 i Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007–2013 (Narodowej Strategii Spójności) w zakresie polityki wzrostu konkurencyjności i wyrównywania szans rozwojowych planowanych przez samorzady województw.

Dokument jest podstawowym instrumentem realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2007-2020. Strategia programu jest w pełni spójna z założeniami rozwoju przyjętymi w Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007-2015, celami Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia, a także z celami Strategicznych Wytycznych Wspólnoty i odnowionej Strategii Lizbońskiej oraz z priorytetami Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w latach 2007-2013.

Program zawiera diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podsumowaną analizą SWOT, informację o wsparciu finansowym zewnętrznym dla województwa, w tym ze środków przedakcesyjnych, funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, strategię rozwoju regionu oraz osie priorytetowe jej realizacji, plan finansowy programu oraz system jego wdrażania.

Uznano, iż cel główny Programu („Tworzenie warunków dla poprawy konkurencyjności województwa oraz spójności społeczno-gospodarczej i przestrzennej jego obszaru”) będzie realizowany poprzez cele wyznaczone w ramach 8 osi priorytetowych: 1. Rozwój infrastruktury technicznej, 2. Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska, 3. Rozwój infrastruktury społecznej, 4. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, 5. Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw, 6. Wsparcie rozwoju turystyki, 7. Wspieranie przemian w miastach i w obszarach wymagających odnowy, 8. Pomoc techniczna.

Celami osi priorytetowej 4. Rozwój infrastruktury społecznej są: poprawa jakości i dostępności usług społecznych poprzez inwestycje w infrastrukturę społeczną (edukacyjną, zdrowia, pomocy społecznej, kultury), w tym dla osób niepełnosprawnych, oraz ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego.

Strategia Rozwoju Powiatu Kłobuckiego

Strategia Rozwoju Powiatu Kłobuckiego jest wieloletnim dokumentem strategicznym, który stanowi podstawę do podejmowania przez samorząd lokalny działań mających na celu stworzenie w powiecie warunków do rozwoju i samorealizacji mieszkańców, podmiotów gospodarczych i organizacji społecznych. Określa cele, priorytety polityki rozwoju w perspektywie najbliższych lat, a także kierunki, które mają ten rozwój zapewnić.

Misją rozwojową określoną w Strategii Rozwoju Powiatu Kłobuckiego jest: „Podniesienie atrakcyjności powiatu dla mieszkańców, przedsiębiorców, inwestorów poprzez wielofunkcyjny rozwój”.

Realizację założonej misji celu strategicznego uzależniono od osiągnięcia 5 celów strategicznych oraz wyznaczonych w ich ramach celów operacyjnych. Problematyka społeczna została podjęta głównie w ramach celu strategicznego 3 – Poprawa jakości infrastruktury społecznej.

Cel strategiczny 1. Rozwój potencjału gospodarczego powiatu kłobuckiego.

Cele operacyjne:

- 1.1. Wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP).
- 1.2. Przyciąganie inwestorów krajowych i zagranicznych (niekonkurencyjna wobec istniejących podmiotów działalność produkcyjna).
- 1.3. Promocja gospodarcza powiatu.
- 1.4. Uczynienie z turystyki i rekreacji dziedziny aktywności gospodarczej.

Cel strategiczny 2. Poprawa efektywności produkcji rolnej w powiecie kłobuckim

Cele operacyjne:

- 2.1. Wspieranie specjalistycznej produkcji rolniczej, w szczególności opartej na lokalnych tradycjach i doświadczeniu.
- 2.2 Dostosowywanie jakości produkcji rolniczej powiatu kłobuckiego do wymogów Unii Europejskiej.

2.3 Udoskonalenie ekonomicznego otoczenia rolnictwa.

2.4 Restrukturyzacja obszarowa i funkcjonalna terenów rolniczych.

Cel strategiczny 3. Poprawa jakości infrastruktury społecznej.

Cele operacyjne:

3.1. Podniesienie jakości kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym i podniesienie

poziomu wykształcenia mieszkańców.

3.2. Poprawa systemu służby zdrowia i opieki społecznej.

3.3. Rozwój kultury w powiecie.

Cel strategiczny 4. Poprawa stanu środowiska naturalnego w powiecie.

Cel operacyjny:

4.1. Zmniejszenie zagrożeń ekologicznych.

Cel strategiczny 5. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej.

Cele operacyjne:

5.1. Poprawa stanu gospodarki ściekowej i utylizacji odpadów, zbiorników retencyjnych

oraz poziomu gazyfikacji.

5.2. Rozwój i modernizacja sieci drogowej.

II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNO-ANALITYCZNA

1. POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA, PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY POWIATU

Powiat kłobucki jest jednym z najmniejszych w województwie śląskim. Zajmuje obszar 88.900 ha, a na koniec 2012 r. zamieszkiwało w nim 85.735 mieszkańców. Średnia gęstość zaludnienia w powiecie wynosiła 96 osób na km². Sieć osadnicza powiatu związana jest od początków ze szlakami komunikacyjnymi.

Siedziba władz powiatu, Kłobuck, mieści się przy drodze krajowej nr 43, łączącej Częstochowę z Wieluniem przez Kłobuck i Krzepice. Siedziby władz gmin (poza Lipiem) są położone przy drodze krajowej nr 43 lub przy drogach wojewódzkich 491, 492, 494; ponadto przez gminę Lipie przebiega droga krajowa nr 42 łącząca Kamienną koło Namysłowa z Rudnikiem koło Starachowic.

Rzeźba terenu jest zróżnicowana, dominuje krajobraz pagórkowaty, przez teren powiatu przebiega północna część Jury Krakowsko-Częstochowskiej (Wyżyna Wieluńska), obfitująca w atrakcyjne wizualnie ostańce i formy krasowe. Urozmaicona jest także sieć hydrograficzna. Północo-wschodnia granica powiatu biegnie korytem rzeki Warty, a przez teren powiatu przepływa jej dopływ Liswarta, której z kolei dopływami są Biała Oksza, Czarna Oksza, Pankówka i kilka mniejszych rzek. Obok sieci rzecznej ważnym elementem hydrograficznym powiatu są stawy i jeziora. Na obrzeżu stolicy powiatu, na białej Okszy, położony jest Zalew Zakrzew o powierzchni 9,4 ha. Ten zbiornik retencyjny został w latach 2009-2010 dostosowany do pełnienia funkcji rekreacyjnych dla mieszkańców Kłobucka dzięki budowie placów zabaw dla dzieci, przebieralni, natrysków, altan widokowych itp.

Również na Białej Okszy, między Borową i Ostrowami nad Okszą w gminie Miedźno znajduje się Zalew Ostrowy, otoczony sosnowym lasem. Powierzchnia tego zbiornika wynosi 39 ha. Budowany od 2000 r., został oddany do użytku w 2003 roku. W pobliżu zapory urządzono plażę, a w najbliższej okolicy zbiornika powstały domki letniskowe.

Częściowo na terenie powiatu kłobuckiego znajdują się Parki Krajobrazowe „Lasy nad Górną Liswartą” i „Załęczański Park Krajobrazowy”. W powiecie nie brak rezerwatów przyrody (Bukowa Góra, Dębowa Góra, Modrzewiowa Góra, Stawiska, Szachownica, Zamczysko).

W skład powiatu wchodzi: gminy miejsko-wiejskie Kłobuck i Krzepice oraz siedem gmin wiejskich: Lipie, Miedźno, Opatów, Panki, Popów, Przystajń, Wręczyca Wielka.

Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Podział administracyjny powiatu na koniec 2012 roku

lp.	nazwa jednostki	rodzaj jednostki	powierzchnia (w ha)
1.	Kłobuck	miejsko-wiejska	13.001 (w tym miasto 4.746)
2.	Krzepice	miejsko-wiejska	7.894 (w tym miasto 2.766)
3.	Lipie	wiejska	9.905
4.	Miedźno	wiejska	11.277
5.	Opatów	wiejska	7.348
6.	Panki	wiejska	5.494
7.	Popów	wiejska	10.229
8.	Przystajń	wiejska	8.883
9.	Wręczyca Wielka	wiejska	14.828

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

2. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Na terenie powiatu kłobuckiego infrastruktura techniczna nie jest wystarczająco rozwinięta. Zadowolenie budzi sieć wodociągowa, z której korzysta ponad 92% mieszkańców. Natomiast dalszych inwestycji wymaga sieć kanalizacyjna. Na obszarze całego powiatu doskwiera brak rozdzielczej sieci gazowej, z której korzysta zaledwie 191 odbiorców. Wybrane dane szczegółowe na temat sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w powiecie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Infrastruktura techniczna w powiecie w 2012 roku

sieć wodociągowa	
długość czynnej rozdzielczej sieci wodociągowej (w km)	907,2
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	23.318

ludność korzystająca z sieci wodociągowej	79.048
% ogółu ludności korzystającej z sieci wodociągowej	92,2%
sieć kanalizacyjna	
długość czynnej sieci kanalizacyjnej (w km)	281,7
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	9.021
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	35.288
% ogółu ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	41,2%

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

W uzupełnieniu danych dotyczących infrastruktury technicznej warto przedstawić informacje na temat najważniejszych inwestycji, jakie zrealizowano bądź realizuje się obecnie w powiecie. Inwestycje te, poza sferą techniczną, obejmują takie obszary, jak: edukacja, zdrowie, administracja, sport i rekreacja. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Najważniejsze inwestycje zrealizowane przez gminy w latach 2010-2012

Ip.	Miejscowość	Rodzaj inwestycji
1.	Kłobuck	<ul style="list-style-type: none"> ◆ przekształcenie budynku byłego internatu na budynek administracyjny przy ul. Skorupki 46 ◆ zagospodarowanie terenu przy ul. Skorupki 46 ◆ termomodernizacja i hydroizolacja ścian piwnicznych i fundamentalnych w budynkach Zespołu Szkół Nr w Kłobucku ◆ System Elektronicznej Komunikacji dla powiatu kłobuckiego „E”-usługi
2.	Krzepice	<ul style="list-style-type: none"> ◆ termomodernizacja Szpitala Rejonowego w Krzepicach ◆ budowa kompleksu boisk sportowych „Orlik” przy Zespole Szkół w Krzepicach

Dane Starostwa Powiatowego w Kłobucku.

3. KOMUNIKACJA I TRANSPORT

Powiat kłobucki posiada dobrze rozbudowaną sieć dróg. Obszar powiatu obsługiwany jest przez drogi kategorii krajowej, wojewódzkiej, powiatowej i gminnej. Układ nadrzędny opiera się na drogach krajowych. Najważniejsza z nich to droga krajowa Nr 43 Wieluń – Krzepice – Kłobuck – Częstochowa. Układ podstawowy opiera się na drogach powiatowych. Zadaniem tego układu jest bezpośrednia obsługa obszaru powiatu z jej społeczno-gospodarczymi funkcjami oraz powiązanie tych dróg z siedzibami gmin. Stan techniczny dróg nadrzędnych i gminnych jest średni i dobry, są to drogi o nawierzchni bitumicznej. Drogi układu pomocniczego są w większości w dobrym stanie, lecz nie brakuje dróg, które wymagają natychmiastowego remontu lub przebudowy. Ograniczeniem rozwoju

niektórych obszarów powiatu jest niedostosowanie nośności mostów do warunków obsługi transportu ciężkiego. Wschodnim skrajem powiatu ma w przyszłości przebiegać planowana autostrada A1.

Usługi komunikacyjne w powiecie świadczą następujące podmioty: PKS Częstochowa S.A., PKS Wieluń, PKS Lubliniec, ABX-BUS-BARTOSZ BEM, „Demex” Zygmunt Depta, „Miś” – Kłobuck, Kiciński Przystajń-Częstochowa.

Dobre połączenia komunikacyjne mają mieszkańcy miejscowości: Krzepice, Opatów, Waleńczów, Kłobuck, Gruszewnia, Lgota, Zawady, Miedźno, Łobodno, Kamyk, Biała, Przystajń, Panki, Wręczyca Wielka.

Trudności komunikacyjne mają mieszkańcy następujących miejscowości: Albertów, Borowe, Giętkowizna, Golce, Kamińsko, Kluczno, Kostrzyna, Mrówczak, Natolin, Rębielice Królewskie, Wilcza Góra oraz Dębie-Smolarze w godzinach wieczornych.

4. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

Z końcem 2012 roku powiat kłobucki liczył 85.735 mieszkańców, w tym 43.517 kobiet, które stanowiły 50,76% ogółu ludności (na 100 mężczyzn przypadało 101 kobiet). Gęstość zaludnienia w powiecie wynosiła 96,44 osoby na km². Dane szczegółowe w tym zakresie w odniesieniu do poszczególnych gmin powiatu przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Ludność w poszczególnych gminach powiatu na koniec 2012 roku

lp.	nazwa jednostki	liczba ludności	gęstość zaludnienia (liczba osób na km ²)
1.	Kłobuck	20.735 (w tym miasto 13.281)	159,5 (miasto 282,57)
2.	Krzepice	9.297 (w tym miasto 4.492)	117,68 (miasto 160,43)
3.	Lipie	6.462	65,27
4.	Miedźno	7.647	67,67
5.	Opatów	6.868	94,08
6.	Panki	5.102	92,76
7.	Popów	6.036	59,18
8.	Przystajń	5.961	66,98
9.	Wręczyca Wielka	17.627	118,30

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Na koniec 2012 roku 15,49% ludności powiatu mieszkało w mieście Kłobucku, w którym gęstość zaludnienia była najwyższa i wynosiła 282,57 osoby na km². W Krzepicach, drugim mieście powiatu, gęstość zaludnienia wynosiła 160,43 osoby na km².

Natomiast w przypadku gmin wiejskich największą gęstością zaludnienia charakteryzowała się gmina Wręczyca Wielka (118,30 osoby na 1 km²).

W latach 2010-2012 struktura wiekowa mieszkańców powiatu ulegała zmianom. W okresie tym miał miejsce spadek liczby dzieci i młodzieży przy jednoczesnym wzroście liczby osób starszych. Należy podkreślić, że generalnie powiat kłobucki charakteryzuje się znacznym odsetkiem mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym. Młode społeczeństwo to potencjał na przyszłość. Umiejętne jego wykorzystanie może zaowocować dynamicznym rozwojem powiatu.

Dane szczegółowe na temat struktury wiekowej mieszkańców powiatu oraz poszczególnych gmin wchodzących w jego skład przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 5. Struktura wiekowa ludności powiatu w latach 2010-2012

	2010 r.	2011 r.	2012 r.
liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	16.366	15.985	15.656
liczba osób w wieku produkcyjnym	54.434	54.366	54.318
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	15.029	15.463	15.761
ogółem	85.829	85.814	85.735

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 6. Struktura wiekowa ludności poszczególnych gmin powiatu w 2012 roku

lp.	nazwa jednostki	liczba mieszkańców według wieku i w %		
		przedprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny
1.	Kłobuck	3.697 (17,83%)	13.161 (63,47%)	3.877 (18,70%)
2.	Krzepice	1.601 (17,22%)	5.883 (63,28%)	1.813 (19,50%)
3.	Lipie	1.183 (18,31%)	4.091 (63,31%)	1.188 (18,38%)
4.	Miedźno	1.413 (18,48%)	4.875 (63,75%)	1.359 (17,77%)
5.	Opatów	1.287 (18,74%)	4.350 (63,34%)	1.231 (17,92%)
6.	Panki	950 (18,62%)	3.187 (62,47%)	965 (18,91%)
7.	Popów	1.121 (18,57%)	3.831 (63,47%)	1.084 (17,96%)
8.	Przystajń	1.118 (18,76%)	3.745 (62,82%)	1.098 (18,42%)
9.	Wręczyca Wielka	3.286 (18,64%)	11.195 (63,51%)	3.146 (17,85%)

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

W latach 2010-2012 liczba mieszkańców powiatu systematycznie malała (z 85.829 w 2010 r. do 85.735 w 2012 r.). Proces ten miał odzwierciedlenie w malejącej liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Natomiast, co jest zjawiskiem niepokojącym, systematycznie rosła liczba osób w wieku poprodukcyjnym (z 15.029 w 2010 r. do 15.761 w

2012 r.). Proces starzenia w największym stopniu dotyczył mieszkańców gmin Krzepice (w której na koniec 2012 roku osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 19,5%), Panki (18,91%) i Kłobuck (18,7%). Najlepiej pod tym względem wyglądała sytuacja w gminie wiejskiej Miedźno, w której udział seniorów w ogóle mieszkańców wynosił na koniec 2012 roku 17,77%.

Jeśli chodzi o osoby w wieku przedprodukcyjnym, największy ich udział w ogóle ludności odnotowano w gminach: Przystajń (18,76%), Opatów (18,74%) i Wręczyca Wielka (18,64%), najmniejszy natomiast w gminie Krzepice (17,22%). Z kolei największy procent ludności w wieku produkcyjnym zamieszkiwało w gminie Miedźno (63,75%), a najmniejszy w gminie Panki (62,47%).

Generalnie na koniec 2012 roku liczba dzieci i młodzieży w 5 gminach spośród 9 wchodzących w skład powiatu przewyższała liczbę osób starszych, natomiast sytuacja odwrotna została miała miejsce w 4 gminach (Kłobuck, Krzepice, Lipie, Panki).

Wpływ na sytuację demograficzną w powiecie miały m.in. takie wskaźniki, jak kształtowany przez liczbę urodzeń żywych i zgonów przyrost naturalny oraz migracja, odbywająca się zarówno w ruchu wewnętrznym, jak i zagranicznym. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 7. Ruch naturalny ludności powiatu w latach 2010-2012

	2010 r.	2011 r.	2012 r.
liczba urodzeń żywych	889	767	776
liczba zgonów	886	820	875
przyrost naturalny	3	-53	-99

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 8. Ruch migracyjny ludności powiatu w latach 2010-2012

	2010 r.	2011 r.	2012 r.
saldo migracji w ruchu wewnętrznym	68	32	114
saldo migracji w ruchu zagranicznym	-1	6	-11
saldo migracji ogółem	67	38	103

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Choć w latach 2011-2012 liczba urodzeń żywych ulegała wahaniom, to na końcu analizowanego okresu była znacznie niższa niż w 2010 roku, co w konsekwencji wpłynęło na znacznie niższy przyrost naturalny, który w analizowanym roku był coraz mniej korzystny (7 w 2010 r., -53 w 2011 r., -99 w 2012 r.).

Na liczbę mieszkańców w powiecie miał również wpływ ruch migracyjny. W analizowanym okresie saldo migracji ulegało wahaniom, lecz generalnie było dodatnie i najwyższą wartość uzyskało na koniec analizowanego okresu (67 w 2010 r., 38 w 2011 r., 103 w 2012 r.). Migracja ludności powiatu odbywała się w większości w ruchu wewnętrznym.

Biorąc pod uwagę powyższe dane i próbując dokonać prognozy ludności powiatu na najbliższe lata, należy zwrócić uwagę na dwie istotne, wcześniej odnotowane, kwestie. Pierwsza z nich dotyczy spadającej liczby dzieci i młodzieży. Druga z kolei odnosi się do systematycznego wzrostu liczby osób starszych. W przyszłości ta ostatnia grupa będzie zasilana przez liczne obecnie grono osób w wieku produkcyjnym, które zakończą aktywność zawodową.

Powyższe tendencje demograficzne będą wymagały dostosowania usług społecznych do potrzeb zarówno dzieci i młodzieży, jak i seniorów. W przypadku tych pierwszych konieczne będzie dopasowanie oferty edukacyjno-wychowawczej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej, tym drugim trzeba będzie natomiast udzielić stosownej pomocy materialnej i rzeczowej, ułatwić im korzystanie z usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz różnorodnych form aktywnego spędzania czasu wolnego.

5. SYTUACJA GOSPODARCZA

Rolnictwo stanowi jeden z najważniejszych działów gospodarki powiatu kłobuckiego. Wysoka pozycja rolnictwa wynika z ukształtowania powierzchni oraz korzystnych warunków klimatycznych i glebowych.

Tabela 9. Użytki rolne, lasy i grunty leśne, pozostałe grunty i nieużytki

powierzchnia użytków rolnych ogółem (w ha)		57.393
w tym:	grunty orne (w ha)	45.544
	sady (w ha)	409
	łąki i pastwiska (w ha)	9.092
powierzchnia lasów i gruntów leśnych (w ha)		26.628
powierzchnia pozostałych gruntów i nieużytków (w ha)		804.854

Dane Starostwa Powiatowego w Kłobucku.

Powiat kłobucki należy do słabo uprzemysłowionych, przy czym uprzemysłowienie odnosi się do gmin położonych w południowej i zachodniej części powiatu, gdy część centralna i północna ma charakter typowo rolniczy. Na terenie powiatu działają przede wszystkim podmioty gospodarcze o charakterze handlowym, usługowym i wytwórczym. W

większości są to podmioty małe i średnie. Na terenie powiatu kłobuckiego zdecydowanie przeważają jednostki gospodarcze należące do sektora prywatnego. W latach 2010-2012 liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie powiatu z roku na rok rosła (6.535 w 2010 r., 6.587 w 2011 r., 6.853 w 2012 r.). Dane szczegółowe przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10. Podmioty gospodarcze w powiecie w latach 2010-2012

	2010 r.	2011 r.	2012 r.
liczba podmiotów w sektorze publicznym	194	193	197
liczba podmiotów w sektorze prywatnym	6.341	6.394	6.656
liczba podmiotów ogółem	6.535	6.587	6.853

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Na koniec 2012 roku podmioty gospodarcze funkcjonujące w powiecie działały przede wszystkim w takich sekcjach, jak: handel i usługi w zakresie napraw (1971 podmiotów), budownictwo (997).

Tabela 11. Podmioty gospodarcze w powiecie w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007) na koniec 2012 roku

sekcja	liczba podmiotów
przemysł	1.186
budownictwo	997
handel i naprawy	1.971
transport, gospodarka magazynowa i łączność	442
obsługa nieruchomości i firm	106
ochrona zdrowia i pomoc społeczna	187
działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	709

Dane Starostwa Powiatowego w Kłobucku.

Jedynym większym zakładem pracy powstałym w latach 2010-2012 jest Centrum Logistyczne „Polo Market”, które zatrudnia 250 osób.

6. PROBLEMY NA RYNKU PRACY

Problemy na rynku pracy, objawiające się niedostateczną liczbą miejsc pracy, prowadzą do obniżenia standardu życia ludności. Długotrwale pozostawanie bez zatrudnienia

ogranicza szanse na podjęcie pracy, przyczynia się do ubożenia ludności, a nawet prowadzi do wykluczenia społecznego.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kłobucku, w latach 2010-2012 liczba osób bezrobotnych w powiecie kłobuckim zwiększała się (z 3.899 na koniec 2010 roku do 4.679 osób na koniec roku 2012) oraz udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (z 7,2% w 2010 r. do 8,6% w 2012 r.). Wśród pozostających bez pracy tylko w 2011 roku nieznaczną większość stanowiły kobiety (50,5%). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12. Bezrobotni w powiecie według płci i ich udział w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010-2012

	2010 r.	2011 r.	2012 r.
liczba bezrobotnych w powiecie	3.899	4.268	4.679
udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	7,2%	7,9%	8,6%
liczba bezrobotnych kobiet w powiecie	1.826	2.157	2.144
udział kobiet w liczbie bezrobotnych	46,8%	50,5%	45,8%

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kłobucku.

Nieco odmiennie kształtował się poziom bezrobocia w poszczególnych gminach powiatu. Na koniec 2012 roku największy udział osób pozostających bez pracy w ogóle będących w wieku produkcyjnym odnotowano w gminie Miedźno (6,39%), a najmniejszy w gminie Lipie (4,5%). Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Bezrobotni w gminach powiatu na koniec 2012 roku

lp.	nazwa jednostki	liczba bezrobotnych	udział bezrobotnych w ogóle ludności w wieku produkcyjnym
1.	Kłobuck	1.239	5,97%
2.	Krzepice	429	4,61%
3.	Lipie	291	4,5%
4.	Miedźno	489	6,39%
5.	Opatów	321	4,67%
6.	Panki	261	5,11%
7.	Popów	287	4,75%
8.	Przystajń	288	4,83%
9.	Wręczyca Wielka	1.074	6,09%

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kłobucku.

Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnej tabeli informacje na temat stopy bezrobocia, jaką odnotowano w latach 2010-2012 w powiecie kłobuckim, województwie śląskim i w kraju.

Tabela 14. Stopa bezrobocia w powiecie, województwie i w kraju w latach 2010-2012

	2010 r.	2011 r.	2012 r.
stopa bezrobocia w powiecie kłobuckim	12,5%	13,1%	14,4%
stopa bezrobocia w województwie śląskim	9,9%	10,1%	11,1%
stopa bezrobocia w kraju	12,3%	12,5%	13,4%

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kłobucku.

W latach 2010-2012 powiat kłobucki charakteryzował się wyższą stopą bezrobocia, w stosunku do województwa śląskiego i kraju. Zarówno w powiecie, województwie, jak i w kraju w 2012 roku odnotowano jej wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim.

Dla scharakteryzowania problemu bezrobocia w powiecie ważna jest analiza danych dotyczących podziału bezrobotnych według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia, a także rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy oraz oferty pracy. Dane szczegółowe w tym zakresie na koniec 2012 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15. Bezrobotni w powiecie na koniec 2012 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia

		liczba bezrobotnych				liczba bezrobotnych		
		ogółem	kobiet			ogółem	kobiet	
wiek	18-24 lata	1.002	431	staż pracy	bez stażu	710	392	
	25-34 lata	1.380	748		do 1 roku	588	337	
	35-44 lata	885	440		1-5 lat	1.161	516	
	45-54 lata	907	399		5-10 lat	711	312	
	55 i więcej lat	505	126		10-20 lat	762	334	
czas pozostawania bez pracy	do 1 miesiąca	619	218		20-30 lat	523	194	
	1-3 miesiące	955	375		30 lat i więcej	224	59	
	3-6 miesięcy	791	370		wykształcenie	wyższe	558	373
	6-12 miesięcy	909	395			policealne i śr. zawodowe	1.189	670
	12-24 miesięcy	820	445			średnie ogólnokształcące	312	187
	pow. 24 miesięcy	585	341	zasadnicze		1.570	523	

		zawodowe		
		gimnazjalne i niższe	1.050	391

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kłobucku.

Na koniec 2012 roku wśród bezrobotnych w powiecie najliczniejszą grupą były osoby w wieku 25-34 lata, (1.380 osób), osoby pozostające bez zatrudnienia od 1 do 3 miesięcy (955 osoby), osoby ze stażem pracy od 1 roku do 5 lat (1.161 osób), a także osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (1.570 osoby) oraz policealnym i średnim zawodowym (1.189 osób).

Liczne grupy wśród będących bez zatrudnienia stanowiły również osoby w wieku 18-24 lata (1.002 osoby), osoby pozostające bez pracy od 6 do 12 miesięcy (909 osób), osoby ze stażem pracy od 10 do 20 lat (762 osoby) oraz osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (1.050 osób).

Tabela 16. Bezrobotni w powiecie na koniec 2012 roku według wybranych rodzajów działalności ostatniego miejsca pracy oraz oferty pracy

rodzaj działalności ostatniego miejsca pracy	liczba bezrobotnych	liczba ofert pracy
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	55	0
górnictwo i wydobywanie	4	0
przetwórstwo przemysłowe	1.421	19
budownictwo	862	0
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	783	1
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	84	2
transport i gospodarka magazynowa	108	0
informacja i komunikacja	16	0
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	38	0
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	53	0
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	117	5
administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenie społeczne	146	0
edukacja	80	0
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	65	0
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	27	0
pozostała działalność usługowa	90	1

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kłobucku.

Na koniec 2012 roku wśród bezrobotnych w powiecie dominowały osoby, dla których ostatnimi miejscami pracy były podmioty gospodarcze prowadzące działalność w takich działach, jak: przetwórstwo przemysłowe (1.421 osób), budownictwo (862 osoby), handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (783 osoby).

Niepokojącym jest fakt, iż na koniec 2012 roku liczba ofert pracy dla bezrobotnych z powiatu była znikoma i dotyczyła tylko kilku rodzajów działalności.

Z powyższych danych wynika, że programami aktywizującymi osoby bezrobotne z powiatu należy objąć przede wszystkim osoby z krótkim stażem pracy lub bez stażu pracy, którym powinno się zapewnić możliwość poszerzenia doświadczenia zawodowego lub podjęcia pierwszej pracy. Nie należy również zapominać o osobach mających za sobą od 10 do 20 lat pracy, którym powinno się zapewnić możliwość przekwalifikowania, aby wzmocnić ich konkurencyjność na rynku pracy. W szczególności dotyczy to tych, którzy przed zwolnieniem z pracy byli zatrudnieni w przetwórstwie przemysłowym, budownictwie oraz w handlu hurtowym i detalicznym; naprawie pojazdów samochodowych, włączając motocykle.

Ze względu na to, że problem bezrobocia w powiecie w największym stopniu osiągał osoby z zasadniczym zawodowym, warto nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób pozostających na rynku pracy bez zatrudnienia, szczególny nacisk należy położyć na doksztalcanie oraz podniesienie lub zmianę kwalifikacji zawodowych.

7. ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE

Zasoby i warunki mieszkaniowe ludności determinują w znacznym stopniu jakość jej bytowania. Niejednokrotnie określają również granice możliwości realizowania własnych aspiracji życiowych.

W latach 2010-2012 liczba budynków mieszkalnych w powiecie kłobuckim zwiększała się z roku na rok (z 23.064 w 2010 r. do 23.396 w 2012 r.). Liczba nowych izb oddanych do użytkowania zmniejszała się z roku na rok (z 958 w 2010 r. do 923 w 2012 r.), natomiast liczba nowych mieszkań ulegała wahaniom (196 w 2010 r., 166 w 2011 r., 172 w 2012 r.), podobnie jak powierzchnia użytkowa nowych mieszkań (25.885 m² w 2010 r., 25.601 m² w 2011 r., 25.837 m² w 2012 r.).

Jeśli chodzi o budownictwo niemieszkalne, w analizowanym okresie oddano do użytkowania w sumie 112 budynków, najwięcej – 54 – w 2010 roku.

Dane szczegółowe na temat zasobów mieszkaniowych w powiecie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 17. Zasoby mieszkaniowe w powiecie w latach 2010-2012

	2010 r.	2011 r.	2012 r.
liczba budynków mieszkalnych w powiecie	23.064	23.260	23.396
liczba nowych mieszkań oddanych do użytkowania	196	166	172
liczba nowych izb oddanych do użytkowania	958	926	923
powierzchnia użytkowa oddanych mieszkań (w m ²)	25.855	25.601	25.837
liczba nowych budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania	54	39	19
powierzchnia użytkowa budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania (w m ²)	17.460	16.125	2.640

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Gospodarstwom domowym, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, wypłacane są dodatki mieszkaniowe. Jest to forma pomocy świadczona przez gminę, a realizowana przez Ośrodek Pomocy Społecznej lub Urząd Gminy. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 18. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminach powiatu w latach 2010-2012

	2010 r.	2011 r.	2012 r.
liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych	1.617	1.512	1.546
wartość przyznanych dodatków mieszkaniowych (w zł)	234.084	219.630	241.831

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

W 2012 roku, w porównaniu z rokiem poprzednim, wzrosła liczba dodatków mieszkaniowych przyznanych w gminach powiatu (o 34). Tym samym zwiększyła się wysokość kwot przeznaczonych na ten cel (z 234.084 zł w 2010 r. do 241.831 w 2012 r.).

8. EDUKACJA

Edukacja, rozumiana jako wychowanie, wykształcenie, nauka oraz zdobywanie wiedzy, umiejętności i kształcenie, pełni zasadniczą rolę w rozwoju człowieka. Jako proces trwający od młodości jest sposobem na podniesienie jakości zasobów ludzkich, a tym samym poziomu konkurencyjności gospodarki i przyspieszenia tempa rozwoju gospodarczego. Głównym problemem edukacji jest nierówny dostęp do niej przez całe życie, efektem czego są zróżnicowane szanse życiowe poszczególnych grup ludności, np. młodzieży mieszkającej na wsi i w mieście, dziewcząt i chłopców, dorosłych bez wykształcenia i z wykształceniem.

W roku szkolnym 2011/2012 w powiecie kłobuckim działało 97 placówek oświatowo-wychowawczych. Na tę liczbę składało się 38 przedszkoli i oddziałów przedszkolnych (w tym 28 przedszkoli), 36 szkół podstawowych, 14 szkół gimnazjalnych oraz 15 szkół ponadgimnazjalnych zgrupowanych w 4 zespołach szkół ponadgimnazjalnych (3 zespoły w Kłobucku i 1 w Krzepicach). Ponieważ również placówki niższego szczebla są łączone zespoły szkół oraz zespoły szkolno-przedszkolne połączone są, stąd liczba podmiotów nie pokrywa się z liczbą placówek. Dane na temat ww. placówek przedstawia poniższa tabela.

Tabela 19. Placówki oświatowo-wychowawcze w powiecie w roku szkolnym 2011/2012

lp.	nazwa i adres	gmina
1.	Przedszkole Gminne Nr 1 ul. Przedszkolna 6 42-100 Kłobuck	Kłobuck
2.	Przedszkole Gminne Nr 2 ul. Kardynała Wyszyńskiego 7 42-100 Kłobuck	
3.	Przedszkole Gminne Nr 4 ul. Orzeszkowej 44 42-100 Kłobuck	
4.	Przedszkole Gminne Nr 5 im. Jana Brzechwy ul. Rómmla 9 42-100 Kłobuck	
5.	Zespół Szkolno-Przedszkolny im. gen. Józefa Bema w Kamyku ul. Szkolna 5 42-125 Kamyk	
6.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Łobodnie Łobodno, ul. Sienkiewicza 69 42-125 Kamyk	
7.	Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Władysława Sebyły ul. Baczyńskiego 2 42-100 Kłobuck	
8.	Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Adama Mickiewicza ul. Szkolna 1 42-100 Kłobuck	
9.	Zespół Szkół w Białej Biała, ul. Częstochowska 73 42-125 Kamyk	
10.	Zespół Szkół w Libidzy	

	Libidza, ul. Olszyńskiego 2 42-125 Kamyk	
11.	Gimnazjum im. Jana Pawła II ul. Bohaterów Bitwy pod Mokrą 4 42-100 Kłobuck	
12.	Zespół Szkół Nr 1 im. Jana Kilińskiego w Kłobucku ul. Zamkowa 6 42-100 Kłobuck	
13.	Zespół Szkół Nr 2 im. ks. Jana Długosza w Kłobucku ul. 3 Maja 33 42-100 Kłobuck	
14.	Zespół Szkół Nr 3 w Kłobucku ul. ks. Skorupki 46 42-100 Kłobuck	
15.	Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Adama Mickiewicza ul. Mickiewicza 13/17 42-160 Krzepice	Krzepice
16.	Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Marii Skłodowskiej-Curie ul. Skłodowskiej 21 42-160 Krzepice	
17.	Gimnazjum im. Kazimierza Wielkiego ul. Mickiewicza 17 42-160 Krzepice	
18.	Zespół Szkół w Krzepicach ul. Ryły 26 42-160 Krzepice	
19.	Zespół Szkół w Starokrzepicach ul. Oleska 250 42-161 Starokrzepice	
20.	Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego Zajączki Drugie, ul. Szkolna 2 42-160 Krzepice	
21.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Lipiu – Przedszkole, ul. Parkowa 12 42-165 Lipie	Lipie
22.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Lipiu – Szkoła Podstawowa, Natolin 51 42-165 Lipie	
23.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Lipiu – Gimnazjum, ul. Częstochowska 31 42-165 Lipie	
24.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Lipiu – Przedszkole, Lindów 33 42-165 Lipie	
25.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Lindowie – Szkoła Podstawowa, Lindów 42 42-165 Lipie	
26.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Parzymiechach – Przedszkole, ul. Parkowa 1 42-164 Parzymiechy	
27.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Parzymiechach – Przedszkole, Zimnowoda 60 42-164 Parzymiechy	
28.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Parzymiechach – Szkoła Podstawowa i Gimnazjum, ul. Parkowa 2	

	42-164 Parzymiechy	
29.	Szkoła Podstawowa w Rębielicach Szlacheckich Rębielice Szlacheckie 93 42-165 Lipie	
30.	Gminne Przedszkole w Miedźnie ul. Szkolna 1 42-120 Miedźno	Miedźno
31.	Gminne Przedszkole w Ostrowach nad Okszą ul. Szkolna 6 42-122 Ostrowy nad Okszą	
32.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Mokrej Mokra 194 42-120 Miedźno	
33.	Szkoła Podstawowa im. Wołyńskiej Brygady Kawalerii ul. Szkolna 1 42-120 Miedźno	
34.	Zespół Szkół w Ostrowach nad Okszą ul. Szkolna 6 42-122 Ostrowy nad Okszą	
35.	Gimnazjum im. Świętej Jadwigi Królowej ul. Szkolna 1 42-120 Miedźno	
36.	Szkoła Podstawowa w Opatowie ul. Kościuszki 1 42-152 Opatów	Opatów
37.	Szkoła Podstawowa w Iwanowicach Dużych Iwanowice Duże, ul. Częstochowska 63 42-152 Opatów	
38.	Szkoła Podstawowa w Waleńczowie ul. Szkolna 19 42-151 Waleńczów	
39.	Szkoła Podstawowa w Wilkowiecku Wilkowiecko ul. Szkolna 1 42-152 Opatów	
40.	Szkoła Podstawowa w Złochowicach Złochowice ul. Wesoła 3 42-151 Waleńczów	
41.	Szkoła Podstawowa w Zwierzyńcu Pierwszym Zwierzyniec Pierwszy ul. Szkolna 2 42-152 Opatów	
42.	Gimnazjum w Opatowie ul. Szkolna 5 42-152 Opatów	
43.	Publiczne Przedszkole w Pankach ul. 1 Maja 7a 42-140 Panki	Panki
44.	Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki ul. Tysiąclecia 17 42-140 Panki	
45.	Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica Aleksandrów 31 42-140 Panki	
46.	Szkoła Podstawowa w Konieczkach Konieczki 42-140 Panki	

47.	Gimnazjum im. Stanisława Staszica ul. Tysiąclecia 17 42-140 Panki	
48.	Publiczne Przedszkole w Zawadach Zawady ul. Szkolna 8a 42-110 Popów	Popów
49.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Popowie ul. Długosza 7 42-110 Popów	
50.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Rębielicach Królewskich Rębielice Królewskie ul. Szkolna 1 42-110 Popów	
51.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Wąsoszu Górnym Wąsosz Górny ul. Witosa 11 42-110 Popów	
52.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Więckach Więcki ul. Szkolna 1 42-110 Popów	
53.	Gimnazjum Nr 1 w Zawadach Zawady ul. Szkolna 8a 42-110 Popów	
54.	Gminne Przedszkole Publiczne w Przystajni – Oddział w Przystajni ul. Targowa 6 42-141 Przystajń	Przystajń
55.	Gminne Przedszkole Publiczne w Przystajni – Oddział w Górkach Górki 32 42-141 Przystajń	
56.	Gminne Przedszkole Publiczne w Przystajni – Oddział w Podłężu Szlacheckim Podłęże Szlacheckie 24 42-141 Przystajń	
57.	Gminne Przedszkole Publiczne w Kuźnicy Starej – Oddział w Kuźnicy Starej Kuźnica Stara 72 42-141 Przystajń	
58.	Gminne Przedszkole Publiczne w Kuźnicy Starej – Oddział w Kostrzynie Kostrzyna 48 42-141 Przystajń	
59.	Gminne Przedszkole Publiczne w Kuźnicy Starej – Oddział w Kuźnicy Nowej Kuźnica Nowa 1 42-141 Przystajń	
60.	Publiczna Szkoła Podstawowa w Borze Zajacińskim Bór Zajaciński 78 42-142 Ługi-Radły	
61.	Zespół Szkół w Przystajni ul. Szkolna 9 42-141 Przystajń	
62.	Przedszkole z oddziałem integracyjnym we Wręczycy Wielkiej ul. Sportowa 2b 42-130 Wręczycza Wielka	

63.	Przedszkole z oddziałem integracyjnym we Wręczycy Wielkiej – Oddział Grodzisko Grodzisko ul. Kłobucka 42-130 Wręczycza Wielka	
64.	Przedszkole w Truskolasach ul. Rynek 2a 42-134 Truskolasy	
65.	Przedszkole w Truskolasach – Oddział w Pile Pierwszej Piła Pierwsza nr 4 42-134 Truskolasy	
66.	Przedszkole w Truskolasach – Oddział w Hutce Hutka ul. Długa 3 42-134 Truskolasy	
67.	Przedszkole w Węglowicach 42-133 Węglowice 2	
68.	Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Kornela Makuszyńskiego Kalej ul. Szkolna 1 42-130 Wręczycza Wielka	
69.	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich w Biezeniu Bieżeń ul. Szkolna 2 42-133 Węglowice	
70.	Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Borowem Borowe ul. Długa 75 42-133 Węglowice	
71.	Szkoła Podstawowa w Grodzisku Stowarzyszenia na Rzecz Krzewienia Kultury i Oświaty we Wsi Grodzisko Grodzisko ul. Kłobucka 1 42-130 Wręczycza Wielka	
72.	Szkoła Podstawowa w Kulejach Kuleje ul. Szkolna 1 42-134 Truskolasy	
73.	Zespół Szkół im. Stanisława Ligonia w Truskolasach Szkoła Podstawowa i Gimnazjum ul. Szkolna 3 42-134 Truskolasy	
74.	Zespół Szkół im. Synów Pułku w Węglowicach Szkoła Podstawowa i Gimnazjum 42-133 Węglowice	
75.	Zespół Szkół im. Adama Mickiewicza we Wręczycy Wielkiej Szkoła Podstawowa i Gimnazjum ul. Szkolna 11 42-130 Wręczycza Wielka	

Dane Urzędów Gmin i Starostwa Powiatowego w Kłobucku.

W uzupełnieniu powyższych danych warto odnotować, iż wymienione placówki zatrudniały w sumie 1.293 pracowników – nauczycieli i wychowawców. We wszystkich placówkach łącznie naukę pobierało 11.321 uczniów.

Szczegółowe dane na temat liczby dzieci/uczniów oraz zatrudnionych nauczycieli w placówkach oświatowo-wychowawczych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 20. Liczba dzieci, uczniów i nauczycieli w placówkach oświatowo-wychowawczych w 2012 roku

typ placówki	liczba placówek	liczba dzieci/uczniów	liczba nauczycieli
przedszkola	28	1.968	155
oddziały przedszkolne	10	216	10
szkoły podstawowe	36	4.202	512
szkoły gimnazjalne	14	2.286	287
zespoły szkolno-przedszkolne	2	537	70
zespoły szkół	2	326	54
szkoły ponadgimnazjalne	15	1.786	205

Dane Urzędów Gmin i Starostwa Powiatowego w Kłobucku.

9. KULTURA

Korzystanie z dóbr kultury wpływa na jakość życia ludności i świadczy o poziomie rozwoju społecznego. Powiat kłobucki jest stosunkowo aktywnym rejonem na mapie kulturalnej Polski. Starostwo kłobuckie jest promotorem i organizatorem wielu imprez kulturalnych, także o charakterze ogólnopolskim, wśród których największą popularnością cieszą się: Festiwal „Blues nad Okszą”, „Dni Długoszowskie”, Ogólnopolskie Turnieje Tańca Towarzyskiego, Mistrzostwa Polski Seniorów w Tańcach Standardowych.

W powiecie działają różne placówki kulturalne, m.in. Miejski Ośrodek Kultury im. Władysława Sebyły w Kłobucku oraz Gminne Ośrodki Kultury i Gminne Biblioteki Publiczne. W sumie funkcjonuje 6 ośrodków kultury zatrudniających łącznie 55 pracowników oraz 21 bibliotek i filii bibliotecznych, w których pracuje 38 osób.

Najszerszą ofertą dysponuje zlokalizowany w stolicy powiatu Miejski Ośrodek Kultury im. Władysława Sebyły, który jest organizatorem różnorodnych imprez kulturalnych i okolicznościowych, takich jak: festyny, akademie, koncerty, występy, przedstawienia, widowiska, wystawy, projekcje filmów. Corocznie organizowane są „Dni Kłobucka”, Festiwale Tańca oraz Festiwale Piosenki, Akcja Lato, Akcja Ferie, Akcja „Ożywić Rynek”.

W 2012 r. MOK prowadził następujące zajęcia stałe:

- ♦ taniec towarzyski – 45 uczestników

- ♦ taniec nowoczesny – 85
- ♦ taniec ludowy – 56
- ♦ kapela ludowa – 27
- ♦ zespoły śpiewacze (Łobodno Kłobuczanie, Fortissimo) – 46
- ♦ Kapela Podwórkowa U Andrzeja – 5
- ♦ studio solistów piosenki – 33
- ♦ orkiestry – 55
- ♦ zespół mix-art. – 44
- ♦ zajęcia plastyczne – 60
- ♦ koło fotograficzne – 7
- ♦ koło teatralne – 40

Ogółem w 2012 r. w zajęciach stałych MOK uczestniczyły 503 osoby, natomiast w okresie wakacji z oferty Ośrodka korzystało ok. 3.500 osób.

Ogółem w powiecie kłobuckim funkcjonuje 15 placówek kulturalnych. Dane szczegółowe na ich temat przedstawia poniższa tabela.

Tabela 21. Placówki kulturalne w powiecie w 2012 roku

lp.	nazwa i adres placówki	gmina
1	Miejski Ośrodek Kultury im. Władysława Sebyły ul. Targowa 1 42-100 Kłobuck Liczba pracowników: 6 Liczba uczestników stałych zajęć: 503	Kłobuck
2.	Biblioteka Publiczna Gminy Kłobuck im. Jana Długosza ul. Okólna 3 42-100 Kłobuck Filie: Kłobuck-Zagórze, Kamyk, Łobodno Liczba pracowników: 11 Liczba czytelników: 3.295	
3.	Gminny Ośrodek Kultury ul. Częstochowska 27 42-160 Krzepice	Krzepice
4.	Gminna Biblioteka Publiczna ul. Częstochowska 13 42-160 Krzepice Filia: Dankowice Liczba pracowników: 4 Liczba czytelników: 1.333	
5.	Gminny Ośrodek Kultury ul. Częstochowska 95 42-165 Lipie Liczba pracowników: 8	Lipie

	Liczba osób objętych ofertą: 115	
6.	Gminna Biblioteka Publiczna ul. Częstochowska 95 42-165 Lipie Filie: Parzymiechy, Stanisławów Liczba pracowników: 3 Liczba czytelników: 972	
7.	Gminny Ośrodek Kultury w Miedźnie ul. Filipowicza 5 42-120 Miedźno Liczba pracowników: 7 Liczba osób objętych ofertą: 150 Liczba pracowników biblioteki: 3 Liczba czytelników: 791	Miedźno
8.	Gminna Biblioteka w Opatowie ul. Kuźniczka 32 42-152 Opatów Filie: Waleńczów, Złochowice Liczba pracowników: 3 Liczba czytelników: 877	Opatów
9.	Gminny Ośrodek Kultury i Sportu ul. 1 Maja 8 42-140 Panki Liczba pracowników: 9 Liczba osób objętych ofertą: 100	Panki
10.	Gminna Biblioteka Publiczna w Pankach ul. Tysiąclecia 5 42-140 Panki Liczba pracowników: 3 Liczba czytelników: 808	
11.	Gminna Biblioteka Publiczna w Popowie ul. Strażacka 1 42-110 Popów Liczba pracowników: 1 Liczba czytelników: 493	Popów
12.	Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Przystajni ul. Targowa 5 42-141 Przystajń Liczba pracowników: 4 Liczba osób objętych ofertą: ok. 100 osób tygodniowo	Przystajń
13.	Gminna Biblioteka Publiczna w Przystajni ul. Targowa 5 42-141 Przystajń Liczba pracowników: 3 Liczba czytelników: 670	
14.	Gminny Ośrodek Kultury ul. Śląska 20 42-130 Wręczyca Wielka Liczba pracowników: 7 Liczba osób objętych ofertą: 300	Wręczyca Wielka
15.	Biblioteka Publiczna we Wręczycy Wielkiej ul. Śląska 20 42-130 Wręczyca Wielka	

Filie: Borowe, Truskolasy, Szarlejka, Węglowice Liczba pracowników: 7 Liczba czytelników: 2.061	
---	--

Dane Starostwa Powiatowego w Kłobucku.

10. SPORT I REKREACJA

Propagowany w dzisiejszych czasach zdrowy styl życia obejmuje m.in. właściwe odżywianie, aktywny wypoczynek oraz uprawianie różnorodnych dyscyplin sportowych. Sport wpływa bowiem nie tylko na kondycję zdrowotną człowieka, ale również na jego cechy charakteru, postawę, relacje z innymi ludźmi, umiejętność współpracy i asertywność.

Powiat kłobucki może poszczycić się wyjątkowo atrakcyjnym położeniem na bogato urozmaiconym i pięknym terenie, który sprzyja uprawianiu sportu i zachęca do aktywnego trybu życia i rekreacji. Malownicze rzeki i atrakcyjne zbiorniki wodne powodują, że do najważniejszych imprez sportowo-rekreacyjnych należą te koncentrujące się na sportach wodnych. Od 2006 roku na Zalewie Ostrowy odbywają się amatorskie regaty żeglarskie w klasach Optimist i Cadet.

Koordinacją działań w zakresie krzewienia kultury fizycznej i sportu wśród dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców powiatu zajmuje się Ośrodek Sportu i Rekreacji w Kłobucku. Poszczególne zadania realizuje w oparciu o własną oraz powiatową i gminną infrastrukturę sportowo-rekreacyjną, która, zważywszy na wielkość powiatu oraz jego wiejski charakter, jest stosunkowo dobrze rozwinięta. Składają się na nią m.in.: hale sportowe, boiska piłkarskie, korty tenisowe, kąpieliska, przystanie kajakowe, stadnina koni i stok narciarski. Infrastrukturę sportowo-rekreacyjną wzbogaca oferta ośrodków wczasowych zlokalizowanych w Kulach i Zawadach. Szczegółowy wykaz obiektów sportowo-rekreacyjnych w powiecie kłobuckim zawiera poniższa tabela.

Tabela 22. Obiekty sportowo-rekreacyjne w powiecie w 2012 roku

Lp.	wykaz obiektów	gmina
1.	Kłobuck Ośrodek Sportu i Rekreacji, ul. Sportowa 14: <ul style="list-style-type: none"> ◆ hala sportowa o wymiarach 14x25 m, 50 miejsc siedzących ◆ boisko sportowe – płyta główna 100x70 m – 600 miejsc siedzących ◆ boisko sportowe – płyta boczna 100x74 m – 800 miejsc siedzących i 1500 stojących ◆ bieżnia długości 400 m (obok płyty głównej) 	Kłobuck

	<ul style="list-style-type: none"> ◆ trzy korty tenisowe (pow. 2400 m.kw.) ◆ pływalnia kryta – basen 25x8 m, gł. 1,20-1,80 m, brodzik 5x8 m. Gł. 0,50-0,80 m 	
	<p>Kłobuck, ul. Bohaterów Bitwy pod Mokrą 4</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ hala sportowa o wymiarach 24x44 m, 146 miejsc siedzących (przy gimnazjum) 	
2.	<p>Kłobuck, ul. Andersa</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ dwa osiedlowe boiska sportowe 	
3.	<p>Kłobuck, ul. Cicha</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ dwa boiska piłkarskie z placem zabaw (0,6 ha) 	
4.	<p>Kłobuck-Zakrzew</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ zbiornik rekreacyjno-retencyjny na Białej Okszy (pow. 14,4 ha) ◆ boisko z przyległym terenem (0,6 ha) 	
5.	<p>Kamyk</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ hala sportowa o wymiarach 15x32 m, 50 miejsc stojących, przy zespole szkolno-przedszkolnym, ul. Szkolna 5 ◆ boisko piłkarskie, ul. Szkolna 3 ◆ kąpielisko „Borówka”, wypożyczalnia sprzętu 	
6.	<p>Libidza</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ stok narciarski, ul. Przybyłowska – wyciąg 200 m, zjazd 250 m, wypożyczalnia sprzętu ◆ boisko piłkarskie z przyległym terenem użytkowane przez KS „Błękitni” (1,07 ha) 	
7.	<p>Łobodno</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ boiska sportowe z przyległym terenem użytkowane przez LKS „Oksza” (1,64 ha) 	
8.	<p>Krzepice</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ stadion sportowy (2,40 ha) ◆ hala sportowa 21x38 m, 100 miejsc siedzących (przy szkole podstawowej i gimnazjum) ◆ kąpielisko – zalew „Łezka” ok. 10 ha z przyległym terenem 	Krzepice
9.	<p>Danków</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ boisko piłkarskie 90x45 m 	
10.	<p>Lipie</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ boisko piłkarskie 90x45 m ◆ sala gimnastyczna przy gimnazjum 	Lipie
11.	<p>Parzymiechy</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ boisko piłkarskie 60x120 m, 100 miejsc siedzących ◆ sala gimnastyczna przy gimnazjum 	
12.	<p>Panki</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ boisko pełnowymiarowe do piłki nożnej i siatkowej KS Panki, 100 miejsc siedzących 	Panki
13.	<p>Kule</p> <p>Ośrodek Wczasowy MSWiA:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ hala sportowa ◆ korty tenisowe ◆ kąpielisko – basen, przystań, molo 	Popów
14.	<p>Popów</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ zespół pełnowymiarowych boisk do piłki nożnej, siatkówki i koszykówki 	

	♦ sala gimnastyczna przy szkole podstawowej	
15.	Rębelice Królewskie ♦ boiska do piłki nożnej i koszykówki przy szkole podstawowej	
16.	Zawady ♦ stadion KS „Liswarta” Popów, 500 miejsc siedzących ♦ boisko piłkarskie przy gimnazjum ♦ hala sportowa przy gimnazjum ♦ boiska do piłki nożnej, koszykówki, siatkówki plażowej i ziemnej przy Ośrodku Wczasowym „Pod Grzybkiem” ♦ basen odkryty przy Ośrodku Wczasowym „Pod Grzybkiem”	
17.	Przystajń Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji: ♦ gminny stadion sportowy, 100 miejsc siedzących ♦ asfaltowy kort tenisowy	Przystajń
18.	Borowe ♦ boisko piłkarskie	
19.	Kalej ♦ boisko piłkarskie ♦ kort tenisowy przy szkole	
20.	Podłęże Szlacheckie ♦ małe boisko do piłki nożnej	
21.	Truskolasy ♦ pełnowymiarowe boisko do piłki nożnej ♦ kąpielisko „Gazdówka” – kajaki, rowery wodne ♦ stadnina koni	Wręczyca Wielka
22.	Węglowice ♦ kompleks boisk przyszkolnych ♦ hala sportowa	
23.	Wręczyca Wielka ♦ stadion sportowy: 2 boiska, bieżnia, 500 miejsc	

Dane Starostwa Powiatowego w Kłobucku.

11. TURYSTYKA

Oprócz wielu atrakcji krajobrazowych, powiat kłobucki obfituje również w zabytki historyczne. Położony jest na pograniczu historycznej Małopolski oraz Ziemi Sieradzkiej.

Pierwsza historyczna wzmianka o tych okolicach pochodzi z roku 1262, kiedy w Iwanowicach spotkali się książęta dzielnicowi Bolesław Pobożny i Bolesław Wstydlivy, natomiast miasto Kłobuck powstało w latach 1339-1344, dzieląc w następnych wiekach losy pogranicznego skrawka Małopolski, na którym powstawały jurajskie warownie mające bronić kraju przed inwazją od strony Śląska.

Dzięki bogatej historii do atrakcji turystycznych powiatu należą zabytki architektury, wśród których na szczególną uwagę zasługują:

- ◆ Kościół parafialny pw. św. Marcina w Kłobucku, wzniesiony w pierwotnej formie na przełomie XII i XIII wieku, następnie był wielokrotnie przebudowywany. Obecnie utrzymany jest w stylu gotyckim z elementami baroku. Drugim w kolejności proboszczem tego kościoła był Jan Długosz, a w skarbcu kościelnym zachowały się ufundowane przez niego sprzęty liturgiczne. Budynek plebanii to dawny klasztor ufundowany przez Jana Długosza.
- ◆ Neogotycki pałac w Kłobucku-Zagórze, otoczony obszernym ogrodem, został zbudowany w latach 1795-1800 przez Christiana von Haugwitz. W międzywojennym dwudziestoleciu mieściła się w nim Szkoła Leśników. W latach 1952-1972 stanowił siedzibę Prezydium Powiatowej Rady Narodowej.
- ◆ Dawna łaźnia miejska w Kłobucku przy ulicy Wieluńskiej, wybudowana w 1930 roku, jest obecnie siedzibą nim Wydział Komunikacji i Transportu Starostwa Powiatowego.
- ◆ Kościół parafialny p.w. św. Jakuba Apostoła w Krzepicach powstał w XIV w. jako pierwotnie gotycki, jednak na jego obecny wygląd miały wpływ kolejne przebudowy.
- ◆ Ruiny zamku bastionowego z XV w. w Dankowie, zamieszkałego do 1767 r. i opuszczonego po pożarze.
- ◆ Kościół parafialny p.w. św. Stanisława w Dankowie z 1550 roku.
- ◆ Drewniana kaplica z 1708 roku w Mokrej, Muzeum Kultury Przeworskiej oraz Izba Pamięci Bitwy pod Mokrą i pomnik Wołyńskiej Brygady Kawalerii upamiętniający zwycięską walkę ułanów w 1939 r.
- ◆ Drewniany kościół parafialny p.w. św. Mikołaja w z 1737 roku w Truskolasach.
- ◆ Kościół parafialny pw. Świętej Trójcy w Przystajni z 1752 roku.
- ◆ Dwór z I połowy XIX w. w Kuźnicy Starej.
- ◆ Kościół parafialny p.w. św. Piotra i Pawła w Parzymiechach z końca XIX w.
- ◆ Ratusz w Przystajni z początku XX w. (tzw. „Sukiennice”).

Obok zabytkowych obiektów historycznych, niewątpliwą atrakcją turystyczną regionu jest przyroda. Przez teren powiatu przechodzi Wyżyna Wieluńska (północna część Jury Krakowsko-Częstochowskiej z malowniczymi wapiennymi skałkami i przełomami rzek).

Częściowo na obszarze znajdują się dwa parki krajobrazowe: Park Krajobrazowy „Lasy nad Górną Liswartą” oraz Załęczański Park Krajobrazowy.

Park Krajobrazowy „Lasy nad Górną Liswartą” znajduje się w południowo-zachodniej części powiatu, w obrębie gmin Panki, Przystajń i Wręczyca Wielka. Obejmuje tereny w dolinie górnego biegu rzeki Liswarty. Obejmuje zwarty obszar leśny – około 66%

parku stanowią lasy, w których znajdują się liczne stawy, torfowiska, wrzosowiska, wilgotne łąki oraz tereny źródliskowe.

Załęczański Park Krajobrazowy położony jest w północno-zachodniej części powiatu, na terenie gminy Lipie. Został wytyczony w celu ochrony jurajskiego krajobrazu. Obejmuje obszary leżące w zakolu Warty (tzw. Łuk Załęczański) o charakterze przełomu przez Wyżynę Wieluńską. Teren parku obfituje w wąwozy i różne formy zjawisk krasowych (jaskinie, leje, wywierzyska). Lasy stanowią ok. 53% powierzchni parku.

Ponadto na terenie powiatu kłobuckiego znajdują się rezerваты przyrody:

- ♦ **Bukowa Góra** – ścisły rezerwat leśny w gminie Lipie o powierzchni 1,06 ha, utworzony w celu ochrony kwaśnej buczyny niżowej, z udziałem jodły; jest to jedyny rezerwat ścisły na terenie Załęczańskiego Parku krajobrazowego.
- ♦ **Dębowa Góra** – położony w gminie Kłobuck, w odległości 2 km od centrum miasta Kłobucka fitocenotyczny rezerwat obejmujący powierzchnię 5,43 ha na Dębowej Górze (284,6 m n.p.m.), wzniesieniu Wyżyny Wieluńskiej porośniętym dębami szypułkowymi w wieku 140-200 lat; rezerwat chroni unikatowy drzewostan i liczne rośliny chronione (śnieżyczka przebiśnieg, wawrzynek wilczełyko, bluszcz pospolity, kopytnik pospolity, pierwiosnek wyniosły, konwalia majowa, przytulia wonna) oraz rzadkie gatunki owadów.
- ♦ **Modrzewiowa Góra** – fitocenotyczny rezerwat przyrody o powierzchni 49,27 ha, położony w gminie Panki, chroniący miejscowy ekotyp lasu mieszanego z dużym udziałem modrzewia polskiego w wieku 100-170 lat; na terenie rezerwatu spotyka się również dęby w wieku ponad 200 lat, rzadkie gatunki roślin (kruszyna pospolita, marzanka wonna, konwalia majowa), owadów (motyl mieniak tęczowiec, chrząszcze biegaczowate, tęcznik) oraz ptaków (kobuz, pustułka, sowa uszata, dzięcioł zielony i dzięcioł czarny).
- ♦ **Stawiska** – rezerwat przyrody w gminie Lipie, obejmujący 6,28 ha w granicach wsi Parzymiechy, stanowiący enklawę lasów liściastych wśród otaczających go pól uprawnych i łąk; utworzony w celu ochrony silnie podmokłego kompleksu leśnego, w którym znajduje się 85 pomnikowych dębów szypułkowych w wieku około 200 do 500 lat i o obwodach pni od 3,80 do 6,74 m; w rezerwacie występują rzadkie gatunki ptaków (myszołów zwyczajny, jastrząb gołębiarz, krogulec, gołąb grzywacz, siniak), chrząszcze biegaczowate, rzadkie płazy i gady (m.in. grzebiuszka ziemna, rzekotka drzewna, jaszczurki – zwinka i żyworodna) a także nietoperze

- ♦ **Szachownica** – geologiczny rezerwat położony jest w otulinie Załęczańskiego Parku Krajobrazowego, w gminie Lipie na obszarze 12,7 ha, utworzony w celu ochrony systemu korytarzy jaskini Szachownica i porośniętego buczyną wapiennego wzniesienia Krzemienna Góra, przeciętego z północy na południe wyrobiskiem kamieniołomu – w trakcie jego eksploatacji odkryto jaskinię, która jest miejscem masowej zimowej hibernacji nietoperzy.
- ♦ **Zamczysko** – rezerwat kulturowo-przyrodniczy w dolinie Czarnej Okszy w gminie Wręczyca Wielka, obejmuje 1,35 ha w okolicach wsi Grodzisko i Wręczyca Mała w odległości ok. 150 m na północny zachód od drogi wojewódzkiej nr 492; został utworzony w celu ochrony dębów szypułkowych, rosnących na wałach obronnych wczesnośredniowiecznego grodziska i utworzonego później w tym miejscu obozu wojsk szwedzkich z okresu potopu szwedzkiego; na terenie rezerwatu rośnie wiele rzadkich roślin chronionych (rojownik pospolity, lilia złotogłów, śniedek baldaszkowaty, złoć żółta, zawilec gajowy, kopytnik pospolity, konwalia majowa).

Na terenie powiatu znajdują się atrakcyjne szlaki turystyczne. Są to:

- ♦ **Zielony Szlak Kłobucki** przebiega trasą liczącą 26 km na terenie powiatu (Kłobuck – Mokra – Zawady – Popów – Brzózki – Wąsosz Górny – Wąsosz Poduchowny) i łączy miejsca związane z historią regionu, pomniki przyrody oraz ośrodki wypoczynkowe nad Liswartą (Zawady).
- ♦ **Szlak Rezerwatów Przyrody** (Blachownia – Chorzew Siemkowice) łączy rezerwaty przyrody powiatów częstochowskiego, kłobuckiego i pajęczańskiego; przez powiat kłobucki przebiega od Blachowni w powiecie częstochowskim na odcinku: Kalej – Grodzisko – Rezerwat przyrody Zamczysko – Kłobuck – Rezerwat przyrody Dębowa Góra – Truskolasy – Zamłynie – Kawki – Żerdzina – stacja Panki – Zwierzyniec Trzeci – Rezerwat przyrody Modrzewiowa Góra – Krzepice – Zbrojewsko – Danków (ruiny zamku) – Lipie – Chałków – Rezerwat przyrody Szachownica i dalej do miejscowości Draby w powiecie pajęczańskim.
- ♦ **Szlak Architektury Drewnianej** (Boronów – Zrębice) łączący zabytkowe obiekty i zespoły architektury drewnianej przebiega na terenie powiatu kłobuckiego przez Bór Zapilski, Truskolasy, Kłobuck, Mokrą i Miedźno.
- ♦ **Szlak Jury Wieluńskiej** (Częstochowa – Wieluń) przebiega przez powiat kłobucki, wzdłuż biegu Warty, na północno-wschodnim skraju powiatu – od Trzebcy w powiecie pajęczańskim na odcinku przez Kule, Wąsosz Górny i Wąsosz Poduchowny do miejscowości Grądy-Łazy w powiecie pajęczańskim.

W powiecie kłobuckim coraz bogatsza jest oferta agroturystyczna. Najczęściej są to oferty całoroczne. Agrowczasowicze mogą skorzystać m.in. z możliwości wędkowania, żeglowania, jazdy konnej oraz rowerowej, grzybobrań, spożywania swojskiego chleba, masła, miodu, sera i innych produktów oraz potraw regionalnych. Rozwijaniu turystyki służą również liczne imprezy kulturalne oraz sportowe organizowane na terenie powiatu.

12. OCHRONA ZDROWIA

Styl życia i zachowania zdrowotne wpływają w największym stopniu na stan zdrowia ludności. Do czynników zagrażających zdrowiu należą przede wszystkim: mała aktywność fizyczna, nieprawidłowości w sposobie żywienia, palenie tytoniu, nadmierne spożycie alkoholu, używanie narkotyków, zły stan środowiska naturalnego, niewłaściwe warunki bezpieczeństwa pracy, wypadki drogowe oraz brak powszechnej profilaktyki.

Służba zdrowia w powiecie należy do Zespołu Opieki Zdrowotnej w Kłobucku, który jest jednostką organizacyjną powiatu. W 2012 roku ZOZ obejmował 29 placówek służby zdrowia, do których zaliczały się 2 szpitale rejonowe (w Kłobucku i Krzepicach), 1 placówka Pogotowia Ratunkowego w Kłobucku oraz 24 placówki podstawowej opieki zdrowotnej (poradnie rejonowe) i 2 gabinety fizjoterapii w wiejskich ośrodkach zdrowia. Przy szpitalach rejonowych również działały gabinety fizjoterapii, a ponadto poradnie specjalistyczne. Poniższa tabela zawiera dane na temat jednostek służby zdrowia w powiecie.

Tabela 23. Jednostki służby zdrowia w powiecie kłobuckim w 2012 roku

lp.	nazwa i adres placówki	gmina
1	Szpital Rejonowy w Kłobucku, ul. 11 Listopada 5E	Kłobuck
2	Pogotowie Ratunkowe w Kłobucku, ul. Staszica 28	
3	Poradnia Ogólna nr 1 w Kłobucku, ul. Staszica 28	
4	Poradnia Ogólna nr 1 w Kłobucku, ul. Rómmla 4A	
5	Poradnia dla Dzieci w Kłobucku, ul. 11 Listopada 5A	
6	Poradnia Ogólna w Kamyku ul. Witosy 3	
7	Szpital Rejonowy im. dr Anki w Krzepicach, ul. Szkolna 1	Krzepice
8	Poradnia Ogólna w Krzepicach, ul. Częstochowska 1	
9	Poradnia Ogólna w Starokrzepicach, ul. Oleska 207	
10	Poradnia Ogólna w Zajączkach Drugich, ul. Nowa Wieś 25	
11	Poradnia Ogólna w Lipiu, ul. Częstochowska 27	Lipie
12	Poradnia Ogólna w Parzymiechach, ul. Krzepicka 20	
13	Poradnia Ogólna w Stanisławowie, Stanisławów 63	
14	Poradnia Ogólna w Miedźnie, ul. Słoneczna 3	Miedźno
15	Poradnia Ogólna w Ostrowach nad Okszą, ul. Brzeźnicka 4	

16	Poradnia Ogólna w Opatowie, ul. Kościuszki 27A	Opatów
17	Poradnia Ogólna w Złochowicach, ul. Topolowa 1	
18	Poradnia Ogólna w Pankach, ul. 1 Maja 12	Panki
19	Poradnia Ogólna w Popowie, ul. PCK 4	Popów
20	Poradnia Ogólna w Rębelicach Królewskich, ul. Główna 24	
21	Poradnia Ogólna w Wąsoszu Górnym, ul. Witosa 8	
22	Poradnia Ogólna w Przystajni, ul. Powstańców 7	Przystajń
23	Poradnia Ogólna Ługi-Radły, ul. Kościelna 3	
24	Gabinet Fizjoterapii Górki, Górki 32	
25	Poradnia Ogólna Wręczyca Wielka, ul. Śląska 27	Wręczyca Wielka
26	Poradnia Ogólna w Kalei, ul. Strażacka 2	
27	Poradnia Ogólna w Truskolasach, ul. Opolska 8	
28	Poradnia Ogólna w Węglowicach, Czarna Wieś, ul. Szkolna 98	
29	Gabinet Fizjoterapii Golce, Golce 72	

Dane Urzędów Gmin i Starostwa Powiatowego w Kłobucku.

13. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Bezpieczeństwu publicznemu zagraża przestępczość, która jest zjawiskiem dynamicznym i, podobnie jak społeczeństwo, podlega rozwojowi. Choć stanowi margines życia społecznego, poprzez swą intensywność i częstotliwość może mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludności oraz odciskać dotkliwe piętno na jej funkcjonowaniu.

Według danych Komendy Powiatowej Policji w Kłobucku, w 2012 roku w powiecie kłobuckim stwierdzono 1.231 przestępstw, o 174 więcej w porównaniu do roku poprzedniego. Najczęściej odnotowywanymi były przestępstwa polegające na kierowaniu pojazdem w stanie nietrzeźwym (526), kradzieży cudzej rzeczy (203) oraz kradzieże z włamaniem (116). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 24. Przestępstwa popełnione w powiecie w 2012 roku

kategoria przestępstwa	liczba przestępstw
uszkodzenie ciała	26
bójka i pobicie	12
namowa lub pomoc w samobójstwie	13
kradzież cudzej rzeczy	203
przywłaszczenie mienia	22
niepłacenie alimentów	83
kradzież z włamaniem	116
rozbój	7

uszkodzenie mienia	95
przestępstwa narkotykowe	17
znęcanie się nad rodziną	54
oszustwa kryminalne	15
groźby karalne	42
nietrzeźwi kierujący	526

Dane Komendy Powiatowej Policji w Kłobucku.

Z ogólnej liczby przestępstw 483 zostały popełnione przez osoby nieletnie. Najwięcej z nich: 179 – dotyczyło kradzieży cudzej rzeczy, na kolejnym miejscu znalazły się kradzieże z włamaniem – 132 przypadki. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 25. Przestępstwa popełnione w powiecie przez nieletnich w 2012 roku

kategoria przestępstwa	liczba przestępstw
kradzież cudzej rzeczy	179
kradzież z włamaniem	132
przestępstwa rozbójnicze	28
uszczerbek na zdrowiu	47
bójka i pobicie	21
uszkodzenie mienia	76

Dane Komendy Powiatowej Policji w Kłobucku.

Omawiając sprawy bezpieczeństwa należy ponadto dodać, że w trzech zespołach kuratorskich wykonujących orzeczenia w sprawach karnych w powiecie kłobuckim pod dozorem kuratora pozostawało ok. 120 osób.

14. POMOC SPOŁECZNA

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka

14.1. POMOC SPOŁECZNA W GMINACH

Zadania pomocy społecznej w gminach wchodzących w skład powiatu kłobuckiego wykonuje 9 Ośrodków Pomocy Społecznej, w tym Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Krzepicach oraz Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej w Kłobucku, Lipiu, Miedźnie, Opatowie, Pankach, Popowie, Przystajni oraz Wręcycy Wielkiej. Do ich podstawowych obowiązków należy: prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej, bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń, aktywizowanie środowiska lokalnego oraz współpraca z instytucjami i organizacjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym.

Na koniec 2012 roku kadre Ośrodków Pomocy Społecznej funkcjonujących w powiecie stanowiło łącznie 120 osób, w tym 39 pracowników socjalnych. Dane szczegółowe na temat stanu zatrudnienia w poszczególnych ośrodkach przedstawia poniższa tabela.

Tabela 26. Stan zatrudnienia w Ośrodkach Pomocy Społecznej w powiecie na koniec 2012 roku

lp.	nazwa jednostki	liczba pracowników ogółem	liczba pracowników socjalnych	liczba mieszkańców przypadająca na 1 pracownika socjalnego
1.	GOPS Kłobuck	36	10	2.073,5
2.	MGOPS Krzepice	16	4	2.324,3
3.	GOPS Lipie	6	3	2.154
4.	GOPS Miedźno	5	2	3.823,5
5.	GOPS Opatów	8	3	2.289,3
6.	GOPS Panki	6	2	2.551
7.	GOPS Popów	6	3	2.012
8.	GOPS Przystajń	7	3	1.987
9.	GOPS Wręcycza Wielka	30	9	1.958,6

Dane ośrodków pomocy społecznej w powiecie kłobuckim.

Na koniec 2012 roku w większości ośrodków pomocy społecznej powiatu kłobuckiego nie był zrealizowany zapis ustawy o pomocy społecznej nakładający obowiązek zatrudnienia 1 pracownika socjalnego na 2 tysiące mieszkańców, nie mniej jednak niż 3 pracowników. Spośród dziewięciu jedynie dwa ośrodki – w Przystajni i Wręcycy Wielkiej spełniały te normy. Natomiast najgorsza była pod tym względem sytuacja w gminie Miedźno, gdzie na jednego pracownika socjalnego przypadało ponad 3.800 mieszkańców.

Ośrodki Pomocy Społecznej realizują zadania wynikające z kilkunastu ustaw, wśród których zasadniczą stanowi ustawa o pomocy społecznej. Prawo do wsparcia udzielanego na jej podstawie mają osoby i rodziny, które spełniają kryterium dochodowe. Obecnie jest ono ustalone na poziomie 542 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej i 456 zł

na osobę w rodzinie. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące kwot wydatkowanych przez Ośrodki Pomocy Społecznej na pomoc społeczną w 2012 roku.

Tabela 27. Środki finansowe wydatkowane przez Ośrodki Pomocy Społecznej na pomoc społeczną w 2012 roku

lp.	nazwa jednostki	wysokość wydatków na pomoc społeczną w gminie ogółem (w zł)	wysokość wydatków na zadania własne (w zł)
1.	GOPS Kłobuck	2.008.281	1.664.881
2.	MGOPS Krzepice	605.152	556.851
3.	GOPS Lipie	270.534	188.094
4.	GOPS Miedźno	254.831	254.831
5.	GOPS Opatów	335.418	183.471
6.	GOPS Panki	163.789	154.328
7.	GOPS Popów	392.912	230.867
8.	GOPS Przystajń	266.514	245.125
9.	GOPS Wręczyca Wielka	1.161.944	969.548

Dane ośrodków pomocy społecznej w powiecie kłobuckim.

Wielkość środków finansowych przeznaczonych w 2012 roku na pomoc społeczną w poszczególnych gminach powiatu kłobuckiego była zróżnicowana. Stanowi ona wypadkową różnych czynników. Częściowo wynika z zamożności jednostki samorządu terytorialnego, która może wyasygnować mniej lub więcej pieniędzy na wsparcie ludności, a częściowo jest odzwierciedleniem istniejącego ubóstwa mieszkańców i związanych z nim realnych potrzeb. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby mieszkańców poszczególnych gmin powiatu kłobuckiego objętych wsparciem z zakresu pomocy społecznej w 2012 roku.

Tabela 28. Beneficjenci pomocy społecznej w gminach powiatu w 2012 roku

lp.	nazwa jednostki	liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach
1.	GOPS Kłobuck	818	624	1.455
2.	MGOPS Krzepice	392	251	672

3.	GOPS Lipie	250	149	497
4.	GOPS Miedźno	287	207	631
5.	GOPS Opatów	148	105	328
6.	GOPS Panki	135	83	271
7.	GOPS Popów	466	379	1.355
8.	GOPS Przystajń	193	107	346
9.	GOPS Wręczyca Wielka	638	397	1.103

Dane ośrodków pomocy społecznej w powiecie kłobuckim.

Liczba beneficjentów Ośrodków Pomocy Społecznej w poszczególnych gminach powiatu kłobuckiego była zróżnicowana, podobnie jak wielkość środków finansowych przeznaczanych na pomoc społeczną. Najwięcej osób korzystających ze wsparcia w 2012 roku odnotowano w gminach: Kłobuck (1.455) i Popów (1.355) Generalnie liczba mieszkańców powiatu kłobuckiego objętych pomocą społeczną w 2012 roku wyniosła 6.658. Zasadnicze powody korzystania ze wsparcia Ośrodków Pomocy Społecznej przedstawia poniższa tabela.

Tabela 29. Najczęstsze powody przyznawania pomocy społecznej w gminach powiatu w 2012 roku

Powód przyznania pomocy	liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w poszczególnych gminach powiatu w 2012 roku									
	Kłobuck	Krzepice	Lipie	Miedźno	Opatów	Panki	Popów	Przystajń	Wielka Wręczyca	ogółem
ubóstwo	942	458	298	1	218	211	27	205	605	2.965
potrzeba ochrony macierzyństwa	189	295	56	91	54	84	21	143	349	1.282
bezrobocie	751	301	178	209	130	150	42	187	664	2.612
niepełnosprawność	349	222	165	108	74	65	103	68	391	1.545
długotrwała lub ciężka choroba	452	385	100	194	108	115	741	84	325	2.504
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	322	50	243	260	69	73	221	82	370	1.690
przemoc w rodzinie	91	10	2	10	0	0	0	4	84	201
alkoholizm	73	72	52	54	14	22	0	5	169	461

Dane ośrodków pomocy społecznej w powiecie kłobuckim.

Najczęstszymi przyczynami przyznawania pomocy społecznej w gminach powiatu kłobuckiego w 2012 roku były ubóstwo i bezrobocie. Liczba osób w rodzinach objętych

wsparciem z tych powodów wyniosła odpowiednio 2.965 i 2.612. Ubóstwo stanowiło główną przyczynę udzielania pomocy w 6 gminach: Kłobuck (942 osoby w rodzinach), Krzepice (458), Lipie (298), Opatów (218), Panki (211) oraz Przystajń (205 osób w rodzinach). Natomiast w gminie Miedźno najważniejszą przyczyną przyznawania pomocy była bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (260 osób w rodzinach), w gminie Popów długotrwała lub ciężka choroba (741 osób w rodzinach), a w gminie Wręczyca Wielka bezrobocie (664 osoby w rodzinach). Ważne powody przyznawania pomocy w skali powiatu to: długotrwała lub ciężka choroba (2.504 osoby w rodzinach), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (1.690 osób w rodzinach) oraz niepełnosprawność (1.545 osób w rodzinach). Powody przyznania pomocy społecznej w gminach wpływały na formę wsparcia udzielanego przez ośrodki pomocy społecznej. Najczęściej były to: zasiłki okresowe, zasiłki stałe, zasiłki celowe i w naturze, posiłek, którym obejmowano głównie dzieci oraz usługi opiekuńcze.

14.2. POMOC SPOŁECZNA W POWIECIE

Pomoc społeczną o charakterze powiatowym realizuje w powiecie kłobuckim Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kłobucku. Poza zadaniami pomocy społecznej jednostka ta wykonuje zadania z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, a także sprawuje nadzór nad powiatowymi jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej.

Na koniec 2012 roku kadrę PCPR-u stanowiło 9 osób. Dane szczegółowe na temat stanu zatrudnienia w Centrum przedstawia poniższa tabela.

Tabela 30. Stan zatrudnienia w PCPR-ze na koniec 2012 roku

rodzaj stanowiska	liczba osób
dyrektor	1
pracownicy socjalni	3
koordynator zespołu	0
aspirant pracy socjalnej	1
pozostali pracownicy	4

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kłobucku.

Na koniec 2012 roku, wykształcenie wyższe wśród kadry kierowniczej i pracowników socjalnych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie posiadało dwóch pracowników socjalnych i w obu przypadkach było to wykształcenie wyższe kierunkowe. Ponadto jeden

pracownik socjalny posiadał I stopień specjalizacji w zawodzie pracownika socjalnego, a dyrektor placówki posiadał ukończoną specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące kwot wydatkowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie na realizację zadań w latach 2010-2012.

Tabela 31. Środki finansowe wydatkowane przez PCPR na realizację zadań w latach 2010-2012

rodzaj wydatków	wielkość wydatków (w zł) w latach		
	2010 r.	2011 r.	2012 r.
na zadania własne powiatu	547.061	569.249	671.977
na zadania zlecone powiatowi	–	–	–
z PFRON-u	950.565	948.658	1.434.745
ogółem	1.487.626	1.517.907	2.106.722

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kłobucku.

Wysokość kwot przeznaczonych przez PCPR na wykonanie zadań w latach 2010-2012 systematycznie rosła. Rosła także wielkość środków otrzymanych z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Dziecko pozbawione opieki rodziny i usamodzielniane

Dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej zapewnia się pieczę zastępczą w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, natomiast osobom opuszczającym, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, a także dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy i młodzieżowy ośrodek wychowawczy, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze udzielana jest pomoc mająca na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem.

Rodzina zastępcza zapewnia dziecku opiekę, wychowanie i możliwości rozwoju odpowiednie do jego stanu zdrowia i poziomu rozwoju. Przyjęcie dziecka do rodziny przez małżeństwo lub osobę samotną następuje najczęściej bez zrywania więzi z rodziną biologiczną dziecka. Pełnienie funkcji rodziny zastępczej ustaje natomiast z mocy prawa w momencie osiągnięcia przez dziecko pełnoletniości (wychowankowie mają również możliwość pozostania w rodzinie do czasu ukończenia szkoły, którą rozpoczęli przed osiągnięciem pełnoletniości). Dane szczegółowe na temat typów rodzin zastępczych funkcjonujących w powiecie w analizowanym okresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 32. Rodziny zastępcze w powiecie w latach 2010-2012

typ rodziny zastępczej	liczba rodzin			liczba dzieci umieszczonych w rodzinach		
	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.
rodzina spokrewniona z dzieckiem	40	36	24	52	45	34
rodzina niespokrewniona z dzieckiem (od 2012 roku rodziny niezawodowe)	9	10	16	13	16	21
liczba rodzin i dzieci w rodzinach ogółem	49	46	40	65	61	55

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kłobucku.

W latach 2010-2012 liczba rodzin zastępczych w powiecie kłobuckim systematycznie malała z roku na rok (z 49 w 2010 r. poprzez 46 w 2011 r. do 40 w 2012 r.). Liczba umieszczanych w nich dzieci również malała (z 65 w 2010 r. poprzez 61 w 2011 r. do 55 w 2012 r.).

Natomiast środki finansowe przeznaczone na rodziny zastępcze w powiecie kłobuckim w latach 2010-2012 systematycznie rosły. Dane szczegółowe przedstawia poniższa tabela:

Tabela 33. Środki finansowe przeznaczone na rodziny zastępcze w powiecie w latach 2010-2012

wysokość środków ogółem w latach		
2010	2011	2012
441.745	453.189	516.659

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kłobucku.

Dziecku pozbawionemu częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej zapewnia się również opiekę i wychowanie w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego,

rodzinnego i socjalizacyjnego. Dziecko może zostać umieszczone zarówno w placówce opiekuńczo-wychowawczej właściwej dla jego miejsca zamieszkania, jak również działającej w innym powiecie. W tym drugim wypadku powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka ponosi wydatki na jego utrzymanie na podstawie porozumienia zawartego z powiatem prowadzącym placówkę. Dane szczegółowe dotyczące dzieci z powiatu kłobuckiego umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2010-2012 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 34. Dzieci z powiatu umieszczone w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2010-2012

	2010 r.	2011 r.	2012 r.
liczba dzieci umieszczonych w placówkach w powiecie	5	6	9
liczba dzieci umieszczonych w placówkach poza powiatem	4	3	3
liczba dzieci ogółem	9	9	12

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kłobucku.

Liczba dzieci z powiatu kłobuckiego umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wzrosła w 2012 w stosunku do stałego poziomu w latach poprzednich (z 9 w 2010 i 2011 r. do 12 w 2012 r.).

Jak już wspomniano, pełnoletnim wychowankom rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych udzielana jest pomoc mająca na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem. Wsparcie to polega na: pracy socjalnej, wyznaczeniu opiekuna osoby usamodzielniającej się, opracowaniu indywidualnego programu usamodzielnienia się, udzieleniu pomocy w znalezieniu zatrudnienia, przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego, przyznaniu pomocy na usamodzielnienie, na kontynuowanie nauki, na zagospodarowanie oraz na pobyt w mieszkaniu chronionym, udzieleniu pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz zapewnieniu mieszkania chronionego dla pełnoletnich wychowanków opuszczających rodziny zastępcze lub placówki opiekuńczo-wychowawcze, którzy z różnych względów nie mogą powrócić do domów rodzinnych. Dane szczegółowe dotyczące dzieci usamodzielnianych z powiatu kłobuckiego w latach 2010-2012 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 35. Dzieci usamodzielniane w powiecie w latach 2010-2012

	2010 r.	2011 r.	2012 r.
liczba dzieci usamodzielnianych z rodzin zastępczych	7	5	6

liczba dzieci usamodzielnianych z placówek opiekuńczo-wychowawczych	1	1	0
liczba dzieci ogółem	8	6	6

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kłobucku.

W latach 2011-2012 roku liczba dzieci usamodzielnianych zmniejszyła się w stosunku do 2010 roku (z 8 do 6). Natomiast wysokość środków przeznaczonych na pomoc dzieciom usamodzielnionym zmieniała się w poszczególnych latach, wzrastając z roku na rok (w 2010 r. – 105.316 zł, w 2011 r. – 116.059 zł, w 2012 r. – 155.317 zł). Zdecydowana większość dzieci usamodzielnianych opuszczała rodziny zastępcze. Poniższa tabela przedstawia dane szczegółowe dotyczące form wsparcia udzielonego dzieciom usamodzielnianym w latach 2010-2012 na terenie powiatu kłobuckiego

Tabela 36. Formy wsparcia udzielonego dzieciom usamodzielnianym w powiecie w latach 2010-2012

formy pomocy	liczba dzieci usamodzielnianych w latach		
	2010 r.	2011 r.	2012 r.
pomoc pieniężna na usamodzielnienie	3	4	8
pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	17	16	23
pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym	0	0	1
pomoc w uzyskaniu zatrudnienia	0	0	0
pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej	9	6	3

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kłobucku.

Najczęstszą formą wsparcia udzieloną dzieciom usamodzielnianym w powiecie kłobuckim w latach 2010-2012 była pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki. Liczba dzieci nią objętych w latach 2010-2012 ulegała wahaniom, osiągając najwyższą wartość na koniec analizowanego okresu (17 w 2010 r., 16 w 2011 r., 23 w 2012 r.). Istotne formy wsparcia stanowiły również: pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej (był to m.in. sprzęt AGD, niezbędne urządzenia domowe oraz materiały do przeprowadzenia remontu mieszkań) oraz pomoc pieniężna na usamodzielnienie. Pierwszą z nich w kolejnych latach objęto 9, 6 i 3 osoby, a drugą odpowiednio 3, 4 i 8 osób.

Całodobowa opieka w Domach Pomocy Społecznej

Osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącym samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domach pomocy społecznej. Jednostki te dzielą się na domy dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych, przewlekle psychicznie chorych, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie oraz osób niepełnosprawnych fizycznie. Prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób należy do zadań powiatu.

Dane dotyczące osób z powiatu kłobuckiego skierowanych do domów pomocy społecznej oraz przebywających i oczekujących na umieszczenie w domach pomocy społecznej w latach 2010-2012 przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 37. Osoby z powiatu skierowane do DPS-ów w latach 2010-2012

rodzaj domu pomocy społecznej	liczba osób skierowanych do DPS-ów w latach		
	2010 r.	2011 r.	2012 r.
dla osób w podeszłym wieku	5	5	3
dla osób przewlekle somatycznie chorych	4	4	4
dla osób przewlekle psychicznie chorych	4	4	2
dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	2	1	4
dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie	0	0	0
dla osób niepełnosprawnych fizycznie	2	0	0
ogółem	17	14	13

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kłobucku.

W latach 2010-2012 malała liczba mieszkańców powiatu kłobuckiego wymagających całodobowej opieki, którzy kierowani byli do domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku (z 17 w 2010 r. do 13 osób w 2012 r.). Najbardziej w stosunku do lat poprzednich w 2012 r. zmniejszyła się liczba osób umieszczanych w domach pomocy dla osób przewlekle psychicznie chorych (z 4 w 2010 i 2011 r. do 2 osób w 2012 r.), podobnie do domów dla osób w podeszłym wieku skierowano 3 osoby w 2012 r. gdy w latach 2010-2011 kierowano po 5 osób. Osoby przewlekle somatycznie chore kierowano do domów pomocy społecznej w latach 2010-2012 corocznie w tej samej liczbie (po 4 osoby). Natomiast liczba osób skierowanych do domów pomocy społecznej dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie wzrosła w 2012 r. (4 osoby) w stosunku do 2010 r. (1 osoba) i 2011 r. (2 osoby). Z kolei do domów pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych

intelektualnie oraz do domów dla osób niepełnosprawnych fizycznie nie skierowano w analizowanym okresie nikogo.

Tabela 38. Osoby z powiatu przebywające i oczekujące na umieszczenie w DPS-ach w latach 2010-2012

	2010 r.	2011 r.	2012 r.
liczba osób przebywających w DPS-ach (dane szacunkowe)	31	38	43
liczba osób oczekujących na umieszczenie w DPS-ach	5	5	7

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kłobucku.

W latach 2010-2012 liczba osób z powiatu przebywających w domach pomocy społecznej zwiększała się z roku na rok (z 31 w 2010 r. do 43 w 2012 r.). Wartym podkreślenia jest fakt, że nie dla wszystkich osób wymagających umieszczenia w DPS-ie znaleziono miejsce.

Infrastruktura socjalna w powiecie

Na infrastrukturę socjalną prowadzoną przez powiat kłobucki lub organizacje pozarządowe, którym samorząd powiatowy zlecił prowadzenie jednostki, składają się, obok Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kłobucku, następujące jednostki: Dom Dziecka im. Janusza Korczaka, Punkt Interwencji Kryzysowej prowadzony przez Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka w Kłobucku oraz Warsztat Terapii Zajęciowej którego podmiotem prowadzącym jest Śląski Oddział Regionalny Towarzystwa Przyjaciół Dzieci. Poniżej zamieszczone karty zasobów przedstawiają szczegółowe informacje na temat tych jednostek.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

ul. Skorupki 46, 42-100 Kłobuck

Podmiot prowadzący jednostkę:

Powiat kłobucki.

Zakres usług oferowanych przez jednostkę:

- ◆ poradnictwo, świadczenie pracy socjalnej
- ◆ informowanie klientów pomocy społecznej o prawach i uprawnieniach
- ◆ wsparcie rodzin zastępczych i pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej
- ◆ zapewnienie opieki dzieciom jej pozbawionych
- ◆ dofinansowanie ze środków PFRON osobom niepełnosprawnym do turnusów rehabilitacyjnych, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych, sprzętu rehabilitacyjnego barier funkcjonalnych

- ♦ kierowanie do Powiatowego Zespołu Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności
- ♦ wspieranie osób niepełnosprawnych w ramach programów resortowych PFRON „Aktywny Samorząd”. „Wyrównywanie Różnic Między Regionami” oraz programów unijnych.

Kategoria i liczba klientów objętych wsparciem w 2012 r.:

- ♦ dzieci pozbawione opieki rodziców – 40
- ♦ osoby niepełnosprawne – 805
- ♦ rodziny zastępcze – 40
- ♦ pełnoletni wychowankowie pieczy zastępczej – 29
- ♦ osoby dotknięte przemocą.

Propozycje w zakresie rozwoju jednostki (potrzeby):

- ♦ zwiększenie zatrudnienia w jednostce poprzez zatrudnienie specjalistów, tj. psychologa, pedagoga, prawnika, pracownika administracyjno-biurowego
- ♦ zwiększenie dostępu do środka transportu
- ♦ zwiększenie nakładów finansowych na działalność Centrum, w tym na zwiększenie wynagrodzeń dla pracowników
- ♦ rozwój rodzicielstwa zastępczego
- ♦ rozwój infrastruktury pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym.

Dom Dziecka im. Janusza Korczaka

ul. 11 Listopada 23, 42-100 Kłobuck

Podmiot prowadzący jednostkę:

Powiat kłobucki.

Zakres usług oferowanych przez jednostkę:

Wychowanie i całodobowa opieka nad dziećmi całkowicie pozbawionymi opieki.

Kategoria i liczba klientów objętych wsparciem w 2012 r.:

Dzieci z powiatów i gmin na terenie całego kraju. Liczba klientów: 48.

Propozycje w zakresie rozwoju placówki (potrzeby):

Stopniowa reorganizacja zmierzająca do osiągnięcia standardów określonych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Punkt Interwencji Kryzysowej

ul. Harcerska 4, 42-100 Kłobuck

Podmiot prowadzący jednostkę:

Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka w Kłobucku.

Zakres usług oferowanych przez jednostkę:

- ♦ poradnictwo prawno-rodzinne
- ♦ konsultacje psychologiczne
- ♦ grupa wsparcia dla ofiar przemocy domowej
- ♦ mediacje rodzinne
- ♦ sporządzanie pism urzędowych.

Kategoria i liczba klientów objętych wsparciem w 2012 r.:

Oferta skierowana jest do ofiar przemocy z terenu powiatu kłobuckiego oraz osób potrzebujących pomocy. Wszelka pomoc udzielana jest nieodpłatnie. W 2012 r. udzielono wsparcia ok. 300 osobom.

Propozycje w zakresie rozwoju placówki (potrzeby):

Utworzenie hostelu.

Warsztat Terapii Zajęciowej TPD ŚÓR

Hutka ul. Długa 1, 42-134 Truskolasy

Podmiot prowadzący jednostkę:

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci

Śląski Oddział Regionalny

ul. Poczтовая 16, 40-002 Katowice

Zakres usług oferowanych przez jednostkę:

- ♦ terapia zajęciowa indywidualna i grupowa.

Kategoria i liczba klientów objętych wsparciem w 2012 r.:

Dorośle osoby niepełnosprawne z powiatu kłobuckiego z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności ze wskazaniem do udziału w WTZ (48 uczestników).

Propozycje w zakresie rozwoju jednostki (potrzeby):

- ♦ turnusy rehabilitacyjne – uspołecznianie
- ♦ nawiązanie kontaktów z podobnymi placówkami
- ♦ rozwijanie zainteresowań uczestników w ramach terapii, poszerzanie umiejętności zawodowych.

W uzupełnieniu powyższych danych warto dodać, iż mieszkańcy powiatu kłobuckiego są również objęci wsparciem instytucji spoza powiatu, które przedstawia poniższa tabela.

Tabela 39. Instytucje wsparcia spoza powiatu

lp.	nazwa instytucji	kategoria klienta oraz liczba osób z powiatu objętych wsparciem
1.	Domy Dziecka – Góra Włodowska, Lubliniec	dzieci (3)
2.	Dom Samotnej Matki – Żarki	matka z dzieckiem
3.	Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności (porozumienie zawarte	dzieci i osoby dorosłe

	z miastem Częstochową)	
--	------------------------	--

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kłobucku.

Dzieci i młodzież z terenów powiatu kłobuckiego objęte są wsparciem Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Kłobucku. Poradnia wspomaga wszechstronny rozwój dzieci i młodzieży, efektywność uczenia się, nabywania i rozwijania umiejętności negocjacyjnego rozwiązywania konfliktów i problemów. Do innych zadań poradni należą m.in.: wczesna interwencja i wspomaganie rozwoju dziecka od urodzenia do 7. roku życia, udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej, profilaktyka uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży, terapia zaburzeń rozwojowych i zachowań dysfunkcyjnych, pomoc uczniom w dokonywaniu wyboru kierunku kształcenia, zawodu i planowaniu kariery zawodowej, prowadzenie edukacji prozdrowotnej wśród uczniów, rodziców i nauczycieli, pomoc rodzicom i nauczycielom w diagnozowaniu i rozwijaniu potencjalnych możliwości oraz mocnych stron uczniów, wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji zarówno rodziny jak i szkoły.

15. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Schorzeniami, które najczęściej przyczyniają się do niepełnosprawności, są choroby układu krążenia oraz dysfunkcje narządu ruchu.

Z uwagi na to, że jedynym pełnym badaniem, którego wyniki pozwalają ustalić liczbę osób niepełnosprawnych oraz umożliwiają ich charakterystykę, są narodowe spisy powszechne, w analizie sytuacji tej grupy ludności powiatu kłobuckiego i gmin wchodzących w jego skład wykorzystano dane z ostatniego spisu przeprowadzonego w 2002 roku.

W 2002 roku w powiecie kłobuckim mieszkały 9.363 osoby niepełnosprawne (4.893 mężczyzn i 4.470 kobiet), w tym 7.140 osób niepełnosprawnych prawnie i 2.223 osoby niepełnosprawnych tylko biologicznie. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 40. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej w gminach powiatu w 2002 roku

lp.	nazwa jednostki	liczba osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej
-----	-----------------	---

1.	Kłobuck	2.356
2.	Krzepice	1.010
3.	Lipie	881
4.	Miedźno	731
5.	Opatów	710
6.	Panki	579
7.	Popów	629
8.	Przystajń	734
9.	Wręczyca Wielka	1.733

Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

W 2002 roku najwięcej niepełnosprawnych było w gminie Kłobuck (2.356 osób), a najmniej w gminie Panki (579 osób).

W przypadku osób niepełnosprawnych szczególnych wysiłków wymaga rehabilitacja, w tym rehabilitacja społeczna. Ma ona na celu umożliwianie osobom dotkniętym niepełnosprawnością uczestnictwa w życiu społecznym. Jest ona realizowana przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie i polega przede wszystkim na:

- ♦ wyrabianiu zaradności osobistej i pobudzaniu aktywności społecznej,
- ♦ wyrabianiu umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych,
- ♦ likwidacji barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji,
- ♦ kształtowaniu w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi.

Poniższe tabele zawierają dane na temat realizowanych w powiecie kłobuckim zadań z zakresu rehabilitacji społecznej. W pierwszej kolejności odnoszą się one do środków finansowych przeznaczonych na ten cel w latach 2010-2012.

Tabela 41. Środki finansowe przeznaczone na rehabilitację społeczną w powiecie w latach 2010-2012

Środki finansowe przeznaczone na:	2010 r.	2011 r.	2012 r.
dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych	99.365	54.049	123.090
dofinansowanie zakupu sprzętu ortopedycznego i środków pomocniczych	233.346	228.529	385.432
dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego	17.626	10.202	21.682
likwidację barier architektonicznych, technicznych	19.163	32.013	83.926

likwidację barier w komunikowaniu się i in.	2.000	5.574	12.216
razem	317.500	330.367	626.346

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kłobucku.

Tabela 42. Zakres rehabilitacji społecznej w powiecie w latach 2010-2012

	2010 r.	2011 r.	2012 r.
liczba osób uczestniczących w turnusach rehabilitacyjnych	72	60	132
<i>w tym liczba dzieci i młodzieży</i>	29	24	35
liczba osób, którym dofinansowano zakup sprzętu ortopedycznego i środków pomocniczych	264	311	530
<i>w tym liczba dzieci i młodzieży</i>	69	66	81
liczba osób, którym dofinansowano zakup sprzętu rehabilitacyjnego	12	9	21
<i>w tym liczba dzieci i młodzieży</i>	2	4	1
liczba osób, którym zlikwidowano bariery architektoniczne, techniczne i w komunikowaniu się	15	22	45
<i>w tym liczba dzieci i młodzieży</i>	5	2	12

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kłobucku.

W latach 2010-2012 wysokość wydatków na rehabilitację społeczną w powiecie kłobuckim z roku na rok ulegała zwiększeniu (od kwoty 317.500 zł w 2010 r. poprzez 330.367 zł w 2011 r. do 626.346 zł w 2012 r.). Generalnie w analizowanym okresie systematycznie zwiększały się środki finansowe przeznaczone na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się oraz zakupu sprzętu ortopedycznego i środków pomocniczych. Wahaniom ulegała natomiast wielkość środków wydatkowanych na dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych dla mieszkańców powiatu kłobuckiego oraz na dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego.

Posiadane środki finansowe wpływały na zakres świadczonej rehabilitacji społecznej oraz liczbę osób nią objętych. W latach 2010-2012 miał miejsce wzrost liczby osób, którym dofinansowano zakup sprzętu ortopedycznego i środków pomocniczych, uczestniczących w turnusach rehabilitacyjnych oraz liczba osób, którym zlikwidowano bariery architektoniczne i w komunikowaniu się wahaniom ulegała natomiast liczba osób, którym dofinansowano zakup sprzętu rehabilitacyjnego.

W 2012 roku powiat kłobucki za pośrednictwem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie przystąpił do realizacji finansowanego ze środków PFRON pilotażowego programu „Aktywny Samorząd”, którego celem była pomoc osobom niepełnosprawnym. W ramach programu udzielono wsparcia 16 osobom niepełnosprawnym na ogólną kwotę 54.976,50 zł, w ramach której m.in. dofinansowano zakup i montaż oprzyrządowania do samochodów, zakup

specjalistycznego sprzętu komputerowego, zakup urządzenia lektorskiego, zakup lub naprawę wózków inwalidzkich o napędzie elektrycznym.

16. PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII ŚRODOWISKA LOKALNEGO

Ważnym elementem każdego postępowania diagnostycznego są badania, których celem jest poznanie opinii środowiska lokalnego na temat przedmiotu diagnozy. W ramach diagnozy problemów społecznych powiatu kłobuckiego badania takie zostały przeprowadzone przy zastosowaniu ankiety rozesłanej do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej (m.in. starosty, burmistrzów i wójtów, radnych, naczelników wydziałów Starostwa Powiatowego, kierowników jednostek pomocy społecznej, przedstawicieli placówek oświatowo-wychowawczych, kulturalnych, służby zdrowia, policji, organizacji pozarządowych, kościoła) oraz mieszkańców powiatu. Do analizy przedłożono w sumie 59 wypełnionych anonimowo ankiet, w których badani odnieśli się do wybranych zagadnień dotyczących sytuacji społecznej w powiecie.

Atuty powiatu

W pierwszej kolejności zapytano przedstawicieli środowiska lokalnego o największe atuty powiatu. Wskazując je, respondenci zwrócili szczególną uwagę na warunki naturalne powiatu, czyste środowisko oraz dobre położenie geograficzne – w atrakcyjnym turystycznie regionie – w sąsiedztwie rozległych terenów zielonych, rzek z malowniczymi przełomami i zbiorników wodnych, stwarzającym możliwości rozwoju bazy rekreacyjnej i turystycznej. Duże znaczenie w tym kontekście przywiązywali do potencjału tkwiącego w agroturystyce oraz istniejących ośrodkach wypoczynkowych i obiektach sportowych, a także do sąsiedztwa aglomeracji i przebiegających przez teren powiatu ważnych szlaków komunikacyjnych z głównymi drogami w dobrym stanie technicznym. Mieszkańcy dopatrywali się także atutów w bogatej ofercie usługowej, budownictwie socjalnym, dobrym wykorzystaniu środków unijnych, funkcjonowaniu Kół Gospodyń Wiejskich i Lokalnej Grupy Działania „Zielony wierzchołek Śląska”. Zwrócono również uwagę na małe zagrożenie klęskami żywiołowymi

Słabe strony powiatu

Odpowiadając na następne pytanie, ankietowani identyfikowali słabe strony powiatu. Najistotniejszymi mankamentami podkreślanymi przez respondentów były: duże bezrobocie, niewystarczająca liczba miejsc pracy, brak przemysłu, nieefektywne rolnictwo na słabych

glebach, ogólną stagnację i brak perspektyw na rychłą poprawę tej sytuacji, szczególnie w kontekście młodzieży. W zakresie infrastruktury drogowej badani wskazywali na brak poboczy, chodników, ścieżek rowerowych oraz parkingów. Według ankietowanych problemem powiatu jest także brak kanalizacji w wielu miejscowościach oraz brak sieci gazowej, starzenie się społeczności lokalnej, brak domu pomocy dla ludzi starszych, samotnych matek, ośrodków interwencji kryzysowej, noclegowni i schronisk.

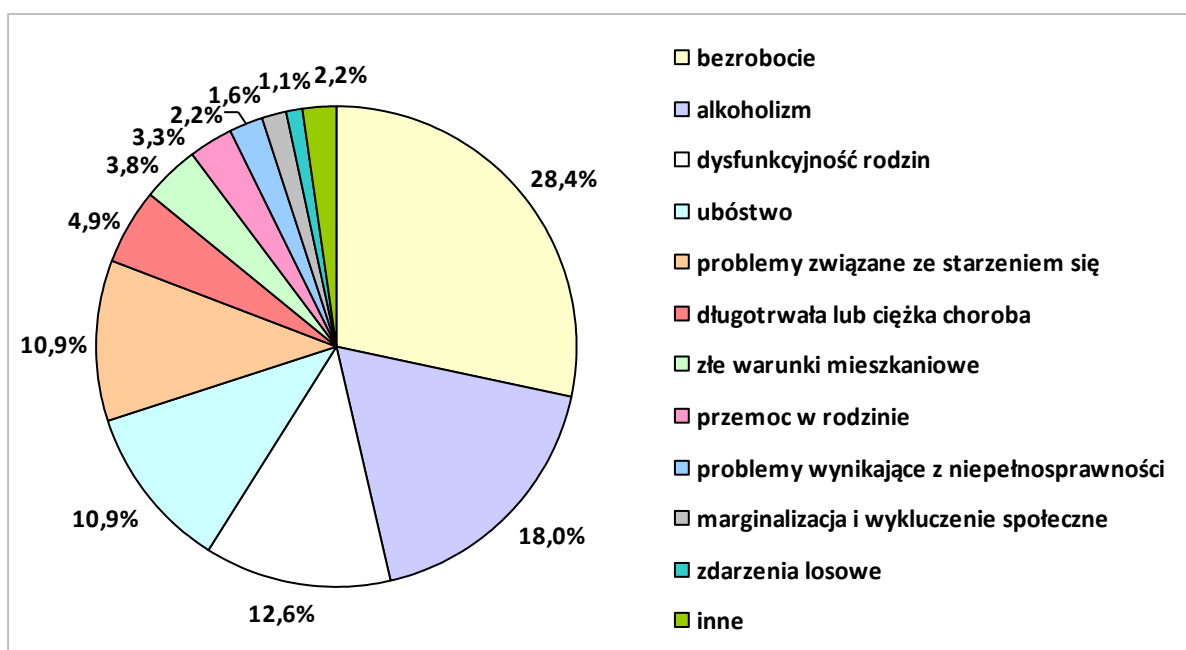
Zauważono także niedogodności wynikające z braku sądu, likwidowaniem placówek oświatowych i zbyt małej ofercie uczestniczenia w życiu kulturalnym.

Ankietowani jako słabą stroną swojego powiatu wskazywali ogólnie wiejską specyfikę powiatu niesprzyjającą ani rozwojowi przedsiębiorczości, ani promocji mniejszych miejscowości.

W badaniu respondenci wskazali również na zmiany, jakie ich zdaniem winny zostać dokonane, aby jakość życia mieszkańców uległa poprawie. Najczęściej wspominali o pilnej potrzebie zmniejszenia bezrobocia, m.in. poprzez tworzenie nowych miejsc pracy i dogodnych warunków dla potencjalnych inwestorów. Uznali również, że należy unowocześnić infrastrukturę komunikacyjną, poprawić stan dróg, zwiększyć liczbę miejsc parkingowych oraz likwidować architektoniczne bariery dla osób niepełnosprawnych.

W kolejnym pytaniu poproszono badanych o wskazanie problemów, które najczęściej dotyczą mieszkańców powiatu. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1. Problemy najczęściej dotykające mieszkańców powiatu

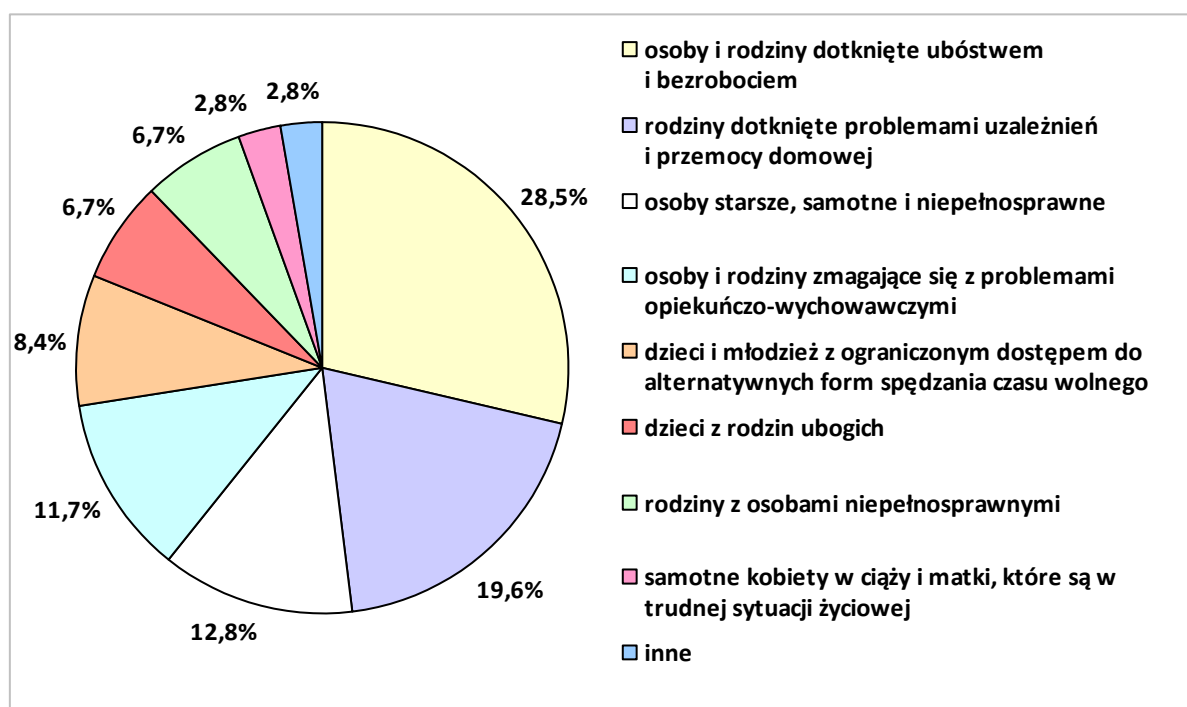

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Do problemów, które najczęściej dotyczą mieszkańców powiatu, respondenci zaliczyli bezrobocie (28,4%), alkoholizm (18%) oraz będące często ich konsekwencją dysfunkcyjność rodzin (12,6%) i ubóstwo (10,9%). Ważkim problemem w środowisku lokalnym jest także starzenie się społeczeństwa (10,9%). W dalszej kolejności respondenci wymienili m.in. długotrwałą lub ciężką chorobę (4,9%), złe warunki mieszkaniowe (3,8%), przemoc w rodzinie (3,3%). Zwrócono również uwagę na problemy wynikające z niepełnosprawności (2,2%), marginalizację i wykluczenie społeczne (1,6%), a także zdarzenia losowe (1,1%). Nieliczni wskazali sieroctwo społeczne, przestępczość, narkomanię i brak mieszkań socjalnych (po 0,55%)

Odpowiadając na następane pytanie, ankietowali podali kategorie osób i grup, które najbardziej odczuwają skutki problemów społecznych występujących w powiecie. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 2. Kategorie osób i grup najbardziej odczuwających skutki problemów społecznych występujących w powiecie

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Najwięcej badanych stwierdziło, że grupą, która najbardziej odczuwa skutki problemów społecznych w powiecie, są osoby i rodziny dotknięte bezrobociem oraz ubóstwem (28,5%). W dalszej kolejności ankietowani dostrzegli sytuację rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy domowej (19,6%). Odpowiednio 12,8% oraz 11,7% wskazało, że są to osoby starsze samotne i niepełnosprawne oraz osoby i rodziny zmagające

się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi. W zbliżonym wymiarze wskazywano dzieci i młodzież z ograniczonym dostępem do alternatywnych form spędzania czasu wolnego oraz dzieci z rodzin ubogich (odpowiednio 8,4% i 6,7%). Zdaniem respondentów z ciężarem problemów społecznych zmagają się także rodziny z osobami niepełnosprawnymi (6,7%) oraz samotne kobiety w ciąży i matki (2,8%). Inne przyczyny problemów społecznych (2,8%).

Wymieniano tu osoby i rodziny mające problemy mieszkaniowe, osoby i rodziny dotknięte skutkami powodzi lub innych klęsk żywiołowych oraz dzieci osierocone.

Największe trudności w funkcjonowaniu rodzin w powiecie

W trakcie badań ankietowani wypowiedzieli się również na temat największych trudności w funkcjonowaniu rodzin. Zdecydowana większość odpowiedzi wskazywała bezrobocie jako zjawisko dominujące. Wśród częściej udzielanych odpowiedzi pojawiały się także: ubóstwo rodzin oraz niskie zarobki i złe warunki mieszkaniowe. Według badanych przeszkody w prawidłowym funkcjonowaniu rodzin stanowią także dotyczące mieszkańców patologie społeczne, wśród nich najczęściej wymieniane uzależnienia i przemoc w rodzinie. I tym razem respondenci zauważyli problemy wynikające z rozłąki rodzin w związku z poszukiwaniem i podejmowaniem pracy za granicą. Ponadto zwrócili uwagę na problemy opiekuńczo-wychowawcze, utrudniony dostęp do wsparcia specjalistycznego oraz trudności komunikacyjne.

Bariery i problemy, które ograniczają możliwości prawidłowego funkcjonowania dzieci i młodzieży w powiecie

W kolejnym pytaniu poproszono badanych o wskazanie barier i problemów, które w sposób najistotniejszy ograniczają możliwości prawidłowego funkcjonowania dzieci i młodzieży w powiecie. W odpowiedziach ankietowani najczęściej wymieniali brak placów zabaw, świetlic socjoterapeutycznych, ograniczony dostęp do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, w tym do zajęć pozalekcyjnych, obiektów sportowo-rekreacyjnych, kina, teatru. Wspominali o problemach, z którymi zmagają się rodziny, a które rzutują na sytuację dziecka, tj. o ubóstwie, bezrobociu, dysfunkcjach opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizmie, przemocy w rodzinie. Podnosili również problem uzależnień wśród młodzieży oraz występujących jeszcze ograniczeń w dostępie do Internetu i trudnościach komunikacyjnych.

Co zrobić, aby skuteczniej pomagać osobom niepełnosprawnym w powiecie?

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające badanym wskazać działania, jakie należałoby podjąć w powiecie w celu poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych. Na pierwszym miejscu ankietowani wskazali, że winno to być polepszenie usunięcie barier architektonicznych, a więc przystosowanie budynków, chodników, przystanków i przejść dla pieszych do specyficznych potrzeb osób niepełnosprawnych.

Skuteczna pomoc osobom niepełnosprawnym to, w opinii badanych, także więcej miejsc pracy i rozwój systemu edukacji i przygotowania zawodowego pod kątem potrzeb rynku pracy. Ankietowani wskazali także, że pomocne mogłoby być organizowanie imprez integracyjnych. Właściwa pomoc osobom niepełnosprawnym, jak wynika z ankiety, to również łatwiejszy dostęp do lekarzy specjalistów, rehabilitacji i terapii, integracji osób niepełnosprawnych ze zdrowymi, utworzenie Warsztatów Terapii Zajęciowej oraz Dziennego Domu Pomocy Społecznej.

Pojedyncze wskazania dotyczyły organizowania szkoleń dla kadr pomocy społecznej, przydzielania opiekunów osobom niepełnosprawnym oraz kreowania wśród dzieci i młodzieży właściwych postaw w stosunku do osób niepełnosprawnych.

Instytucje i organizacje działające w powiecie, które mogą przyczynić się do zniwelowania lokalnych problemów społecznych

W następnym pytaniu poproszono ankietowanych o podanie instytucji i organizacji działających w powiecie, które mogą w największym stopniu przyczynić się do zniwelowania lokalnych problemów społecznych. Wśród nich badani najczęściej wskazywali: Ośrodki Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, Powiatowy Urząd Pracy, Starostwo Powiatowe, Radę Powiatu i urzędy gmin, PFRON, placówki oświatowe i kulturalne, gminne świetlice i punkty konsultacyjne. Ponadto respondenci podkreślali znaczenie parafii, lokalnych przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych, działających m.in. na rzecz osób niepełnosprawnych i uzależnionych.

Na czym powinny się skupić instytucje i organizacje działające w powiecie?

Niejako w uzupełnieniu poprzedniego pytania, w kolejnym ankietowani wskazywali najistotniejsze pola działania instytucji i organizacji funkcjonujących w powiecie. W opinii badanych powinny się one skupić przede wszystkim na dostosowaniu kierunków kształcenia do potrzeb rynku, polepszeniu komunikacji, pozyskaniu inwestorów i aktywizacji osób bezrobotnych. Ważną płaszczyzną działalności instytucji i organizacji powinna być

szczegółowa analiza potrzeb społeczeństwa, zapewnienie ochronie rodzin najuboższych (i pochodzących z nich dzieci; w ich przypadku najczęściej podkreślano potrzebę zwiększenia dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego) oraz pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym.

Zdaniem respondentów szczególną uwagę należy zarazem zwrócić na wsparcie rodzin zmagającymi się na co dzień z dysfunkcjami opiekuńczo-wychowawczymi oraz różnego rodzaju patologiami (np. alkoholizmem i przemocą domową). Nie należy również zapominać o pobudzaniu środowisk o niskim statusie społecznych, które są zagrożone wykluczeniem społecznym. W opinii badanych należy dołożyć wszelkich starań, by pomoc udzielana powyższym grupom (np. w formie pracy socjalnej, wsparcia finansowego, rzeczowego czy specjalistycznego), miała charakter interdyscyplinarny i skoordynowany.

Wskazując pola działalności instytucji i organizacji w powiecie, respondenci podkreślali również konieczność powiększania zasobów mieszkaniowych, likwidowania barier komunikacyjnych, rozszerzenia poradnictwa psychologicznego i prawnego.

Możliwość przyczynienia się instytucji i organizacji w powiecie do zmniejszenia skali lokalnych problemów społecznych

W ostatniej części ankiety respondenci wskazywali, w jaki sposób instytucja lub organizacja, którą reprezentują, może przyczynić się do zmniejszenia skali lokalnych problemów społecznych. Ankietowani najczęściej deklarowali możliwość podejmowania działań zmierzających do lepszego rozpoznania potrzeb lokalnej społeczności, w tym także dzieci i młodzieży, organizowania im dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego. Widzieli jednocześnie konieczność aktywizacji zawodowej osób dotkniętych bezrobociem, organizowania wszelkiego rodzaju kursów i szkoleń.

Badani wyrażali również gotowość prowadzenia pracy socjalnej, pedagogizacji rodziców, udzielania potrzebującym wsparcia finansowego, rzeczowego (w tym w formie dożywiania), świadczenia im usług opiekuńczych. Ponadto oferowali pomoc w uzyskaniu wsparcia specjalistycznego (psychologa, prawnika, terapeuty) oraz zgłaszali chęć opracowywania i realizowania projektów socjalnych (m.in. przy wykorzystaniu środków finansowych pozyskanych z zewnątrz), programów profilaktycznych oraz podejmowania współpracy z przedstawicielami innych instytucji i organizacji.

17. SEKTOR POZARZĄDOWY

Organizacje pozarządowe są przejawem społeczeństwa obywatelskiego, jedną z form aktywności społecznej. Odgrywają ważną rolę nie tylko w konsolidacji lokalnej społeczności, organizacyjnym wzmocnieniu władz lokalnych, lecz również zwiększają szanse rozwoju małych i średnich miejscowości. Dobrze zorganizowane środowisko może sprzyjać aktywizowaniu nie tylko pojedynczych osób i marginalizowanych grup społecznych, ale ich lokalnego otoczenia, sprzyja budowaniu samowystarczalności społeczności lokalnych poprzez uruchomienie i wykorzystanie jej zasobów.

W 2012 roku w powiecie kłobuckim funkcjonowały 42 organizacje pozarządowe. Organy samorządu powiatowego podejmowały z nimi współpracę na podstawie Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi, przyjętego przez Radę Powiatu.

Poniższe tabele przedstawiają dane szczegółowe na temat sektora pozarządowego funkcjonującego w gminach powiatu.

Tabela 43. Organizacje pozarządowe na terenie powiatu w 2012 roku

lp.	nazwa organizacji	obszar działania, misja
1.	Stowarzyszenie Absolwentów i Wychowanków Liceum Ogólnokształcącego w Krzepicach, ul. Ryły 26, 42-160 Krzepice	Wzmacnianie więzi ze szkołą i wzajemnych kontaktów; promowanie aktywności szkoły, upowszechnianie jej dorobku; popularyzacja osiągnięć absolwentów i wymiana doświadczeń; pielęgnowanie tradycji szkoły, miasta i regionu.
2.	Regionalne Towarzystwo Społeczno-Kulturalne w Miedźnie, ul. Filipowicza 1, 42-120 Miedźno	Rozwijanie więzi społecznej, organizacyjnej i kulturalnej w regionie; dbałość o rozwój społeczno-gospodarczy i kulturalny regionu; oddziaływanie na proces wychowania społecznego i patriotycznego mieszkańców; eksponowanie dorobku kulturalnego regionu; propagowanie chwały Oręża Polskiego.
3.	Stowarzyszenie Rodzin Abstynenckich ATOL, ul. Targowa 1, 42-100 Kłobuck	Abstynencja od alkoholu, dawanie dobrego przykładu innym i tworzenie w społeczeństwie wzorów zdrowego trybu życia; niesienie wszechstronnej pomocy ludziom uzależnionym w najbliższym otoczeniu; prowadzenie programów edukacyjnych w zakresie wiedzy o alkoholu, niebezpieczeństwach z nim związanych oraz propagowanie idei trzeźwości szczególnie wśród młodzieży; udzielanie pomocy rodzinom dotkniętym przemocą; przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.
4.	Stowarzyszenie Na Rzecz Ochrony Zdrowia „NASZE ZDROWIE”, ul. 11 Listopada 5C, 42-100 Kłobuck	Gromadzenie funduszy na zakup aparatury diagnostycznej i sprzętu medycznego dla zakładów lecznictwa zamkniętego, przychodni specjalistycznych, rejonowych oraz ośrodków zdrowia; zakup materiałów i wyposażenia w zakresie ochrony zdrowia; prowadzenie działalności mającej na celu usprawnienie i poprawę opieki zdrowotnej nad społeczeństwem.
5.	Krzepickie Towarzystwo Regionalne, ul. Rynek 21,	Dbłość o rozwój regionu Krzepic, ochrona praw mieszkańców; opiniowanie inicjatyw; upowszechnianie wiedzy o historii Krzepic i regionu; pielęgnowanie tradycji i kultury Krzepic; ochrona środowiska naturalnego regionu.

	42-160 Krzepice	
6.	Stowarzyszenie im. księdza Bonawentury Metlera w Krzepicach, ul. Krzepicka 2, 42-126 Parzymiechy	Rozwój patriotyzmu i propagowanie europejskości w oparciu o wartości chrześcijańskie; udzielanie bezinteresownej pomocy socjalnej, gospodarczej, duchowej i religijnej ludziom znajdującym się w potrzebie.
7.	Stowarzyszenie Producentów Trzody Chlewnej w Zawadach, Zawady, ul. Częstochowska 6, 42-110 Popów	Podniesienie poziomu życia rolników oraz poprawa warunków produkcji i zbytu artykułów rolnych; organizowanie akcji wspomagających oraz prowadzenie działalności gospodarczej i oświatowej.
8.	Stowarzyszenie Górników, ul. Harcerska 4, 42-100 Kłobuck	Kultywowanie tradycji i zwyczajów górniczych; niesienie pomocy emerytowanym górnikom i ich rodzinom; udział w życiu społeczno-politycznym.
9.	Stowarzyszenie Pomocy Osobom z Zaburzeniami Psychicznymi oraz Osobom Uzależnionym od Alkoholu „DĄB”, ul. 3 Maja 7, 42-100 Kłobuck	Niesienie pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi, osobom uzależnionym od alkoholu, leków, innych środków psychoaktywnych oraz osobom z innymi uzależnieniami; prowadzenie poradnictwa w zakresie higieny psychicznej i profilaktyki uzależnień; upowszechnianie wiedzy o zdrowym stylu życia ze zwróceniem szczególnej uwagi na problemy dotyczące dzieci i młodzieży.
10.	Stowarzyszenie Na Rzecz Dzieci Niepełnosprawnych „O Uśmiech Dziecka”, ul. 11 Listopada 8, 42-100 Kłobuck	Dbłość o dobro osób niepełnosprawnych, ochrona praw osób niepełnosprawnych; współudział w inicjowaniu i koordynacji działalności na rzecz osób niepełnosprawnych; udzielanie pomocy w zakresie wszechstronnego poradnictwa.
11.	Stowarzyszenie Na Rzecz Krzewienia Kultury i Oświaty we wsi Grodzisko, ul. Floriańska 16, 42-130 Wręczyca Wielka	Wspieranie wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju społecznego, kulturalnego i gospodarczego wsi Grodzisko; wspieranie demokracji i budowanie społeczeństwa obywatelskiego w środowisku lokalnym.
12.	Społeczne Stowarzyszenie Budowy Sali Gimnastycznej przy Gimnazjum w Kłobucku, ul. Bohaterów Bitwy pod Mokrą 4, 42-100 Kłobuck	Zbudowanie sali gimnastycznej dla młodzieży gimnazjalnej z Kłobucka i szkół ponadpodstawowych z terenu gminy Kłobuck i gmin sąsiednich; udostępnianie Sali gimnastycznej dla społeczeństwa gminy Kłobuck i gmin sąsiednich w miarę istniejących możliwości; urządzenie siłowni, gabinetu odnowy, pomieszczenia do gimnastyki korekcyjnej; dostosowanie Sali gimnastycznej do korzystania z niej przez osoby niepełnosprawne.
13.	Stowarzyszenie Inicjatyw Oświatowo-Kulturalnych w Lipiu, ul. Częstochowska 31, 42-165 Lipie	Wspieranie wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju społecznego, kulturalnego i gospodarczego wsi Lipie; wspieranie demokracji i budowanie społeczeństwa obywatelskiego w środowisku lokalnym.
14.	Stowarzyszenie Szkoła w Węglowicach, Węglowice 3,	Wspieranie wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju społecznego, kulturalnego i gospodarczego wsi Węglowice; wspieranie demokracji i budowanie społeczeństwa obywatelskiego

	42-133 Węglowice	w środowisku lokalnym.
15.	Ponadregionalne Stowarzyszenie Edukacyjne „WIENIAWA”, ul. 3 Maja 33, 42-100 Kłobuck	Dążenie do tego, aby wszyscy mieli równe szanse edukacyjne; rzecznictwo obywatelskiej aktywności i pomocy na rzecz oświaty; promowanie aktywności szkół, upowszechnianie ich dorobku dydaktyczno-wychowawczego; inicjowanie i wspomaganie nowatorskich rozwiązań pedagogicznych; prowadzenie działalności oświatowej; ułatwianie kontaktów między szkołami; działanie na rzecz środowiska młodzieżowego i osób prowadzących działalność kulturalną i oświatową.
16.	Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka, ul. Harcerska 4, 42-100 Kłobuck	Ochrona praw i interesów dziecka; prowadzenie działalności interwencyjnej, kontrolnej i profilaktycznej; upowszechnianie znajomości praw dziecka; podejmowanie inicjatyw i działania na rzecz doskonalenia systemu ochrony praw dziecka; obrona praw indywidualnych i zbiorowych dzieci; dbanie o prawidłowe stosowanie wobec dziecka przepisów prawa; podejmowanie wszelkich działań zmierzających do ochrony interesów dziecka.
17.	Stowarzyszenie Na Rzecz Pomocy Szkole Podstawowej w Waleńczowie „MARATON”, ul. Szkolna 19, 42-152 Waleńczów	Propagowanie i rozwijanie inicjatyw, działań zmierzających do popularyzacji wiedzy sportowej i rozwoju fizycznego młodzieży.
18.	Gminne Towarzystwo Społeczno-Kulturalne „Tradycyjność i Nowoczesność” w Popowie, ul. Długosza 7, 42-110 Popów	Popieranie inicjatyw społecznych w zakresie gospodarki, sportu, kultury i turystyki; prowadzenie działalności szkoleniowej i wychowawczej; rozwój świadomości obywatelskiej i samorządowej; promowanie uczniów zdolnych; dokumentowanie historii gminy.
19.	Stowarzyszenie Pomocy Osobom Uzależnionym, ul. Częstochowska 1, 42-164 Parzymiechy	Oddziaływanie na rzecz zmniejszenia ilości spożywanego alkoholu i zmian w strukturze spożycia; zapobieganie szkodom u osób uzależnionych i członków ich rodzin; zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i innych środków chemicznych oraz członków ich rodzin; udzielanie pomocy osobom u których występują problemy alkoholowe; prowadzenie działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych.
20.	Stowarzyszenie Kupców „Ziemi Kłobuckiej”, ul. Długosza 35, 42-100 Kłobuck	Ochrona praw kupców; prowadzenie działalności charytatywnej; udzielanie pomocy prawnej członkom stowarzyszenia; prowadzenie poradnictwa w zakresie prawa i ekonomii.
21.	Stowarzyszenie Lotnictwa Amatorskiego Jurajski Klub Lotniczy w Kamyku, ul. Gersona 61, 42-200 Częstochowa	Promowanie i upowszechnianie lotnictwa jako sportu i hobby rekreacyjnego; współpraca i pomoc agencjom rządowym w rozwijaniu programów związanych z lotnictwem; promowanie i propagowanie bezpieczeństwa lotów.
22.	Stowarzyszenie „STRZELEC” w Krzepicach, ul. Magreta 2, 42-160 Krzepice	Podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturalnej; działanie na rzecz osób niepełnosprawnych; promocja zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy; działalność wspomagająca

		<p>rozwój gospodarczy; upowszechnianie i rozwijanie kultury fizycznej, sportu i rekreacji ruchowej oraz krajoznawstwa i turystyki; działalność na rzecz ochrony środowiska i przyrody; upowszechnianie wiedzy i umiejętności na rzecz obronności państwa, porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz przeciwdziałania patologiom społecznym; działanie na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społecznościami; działalność wspomagająca technicznie, szkoleniowo, informacyjnie lub finansowo organizacje pozarządowe oraz inne podmioty, realizujące podobne cele jak Stowarzyszenie.</p>
23.	<p>Stowarzyszenie Liderów Wiejskich, ul. 11 Listopada 8, 42-100 Kłobuck</p>	<p>Rozwój cywilizacyjny, kulturalny, edukacyjny i materialny wsi i małych miast; wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw na wsi, rozwój agroturystyki; działalność dobroczynna i charytatywno-opiekuńcza; ochrona środowiska i zasobów naturalnych, edukacja ekologiczna; upowszechnianie nowoczesnych metod w produkcji rolnej, doradztwa rolniczego; wychowanie i edukacja dzieci i młodzieży w poczuciu pokoju, wolności, tolerancji, sprawiedliwości i poszanowania prawa.</p>
24.	<p>Stowarzyszenie PROM na rzecz rozwoju, wspierania kultury, sportu i turystyki gminy Wręczyca Wielka, ul. Śląska 20, 42-130 Wręczyca Wielka</p>	<p>Rozwój społeczeństwa w gminie Wręczyca Wielka, inicjowanie i wspieranie aktywności społecznej mieszkańców gminy oraz zwiększenie ich udziału w rozwiązywaniu problemów lokalnych; inicjowanie, wspieranie i realizacja inicjatyw wspólnotowych, samopomocowych i pomocy wzajemnej; wspieranie rozwoju gospodarczego gminy Wręczyca Wielka ze szczególnym uwzględnieniem agroturystyki i promocji walorów turystycznych i kulturalnych; dokumentowanie wydarzeń kulturalnych, dokonania twórców ludowych i zespołów artystycznych; inicjowanie i wspieranie współpracy międzynarodowej w celu wymiany doświadczeń oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społecznościami lokalnymi na obszarach wiejskich.</p>
25.	<p>Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Zielony Wierchołek Śląska”, ul. 11 Listopada 4, 42-100 Kłobuck</p>	<p>Działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, z uwzględnieniem ochrony oraz promocji środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno-kulturowych, rozwoju turystyki oraz popularyzacji i rozwoju produkcji wyrobów regionalnych; promocja obszarów wiejskich; mobilizowanie ludności do wzięcia aktywnego udziału w procesie rozwoju obszarów wiejskich; upowszechnianie i wymiana informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich.</p>
26.	<p>Stowarzyszenie Kobiet Ziemi Lipskiej, ul. Częstochowska 95, 42-165 Lipie</p>	<p>Obrona praw, reprezentowanie interesów i działanie na rzecz poprawy sytuacji społeczno-zawodowej kobiet wiejskich i ich rodzin; prowadzenie wśród kobiet wiejskich działalności społeczno-wychowawczej, oświatowo-kulturalnej, w zakresie poprawy warunków socjalno-bytowych rodzin wiejskich; upowszechnianie postępu w rolnictwie i gospodarstwie domowym, poprawy stanu ochrony zdrowia i opieki społecznej mieszkańców wsi; kultywowanie folkloru, rękodzieła i sztuki ludowej; współdziałanie w rozwijaniu aktywności sportowo-rekreacyjnej i turystycznej mieszkańców wsi; promowanie zdrowia i zdrowego stylu życia.</p>
27.	<p>Stowarzyszenie „Zainwestuj w siebie”, ul. Zamkowa 6, 42-100 Kłobuck</p>	<p>Działanie na rzecz wspierania edukacji młodzieży z terenów wiejskich i małych miasteczek; rozwój krajoznawstwa oraz wypoczynku dzieci i młodzieży; rozbudzanie aspiracji edukacyjnych młodzieży, stwarzanie okazji do aktywnego nabywania wiedzy, umiejętności i doświadczeń; umożliwienie wymiany doświadczeń z młodzieżą innych szkół w kraju i za granicą.</p>

28.	Stowarzyszenie na rzecz rozwoju Wsi Kalej, Szarlejki i Wydry, Kalej, ul. Szkolna 1, 42-130 Wręczyca Wielka	Wspieranie wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju społecznego, kulturalnego, sportowego, przyrodniczego i gospodarczego wsi Kalei, Szarlejki i Wydry; wspieranie demokracji i budowanie społeczeństwa obywatelskiego; promowanie aktywnego obywatelstwa europejskiego; upowszechnianie i ochrona praw kobiet oraz działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn.
29.	Stowarzyszenie „Koła Gospodyń Wiejskich” Gminy Wręczyca Wielka, ul. Śląska 20, 42-130 Wręczyca Wielka	Wspieranie wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju społecznego, kulturalnego, sportowego, przyrodniczego i gospodarczego gminy Wręczyca Wielka; wspieranie demokracji i budowanie społeczeństwa obywatelskiego; promowanie aktywnego obywatelstwa europejskiego; upowszechnianie i ochrona praw kobiet oraz działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn; podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturalnej.
30.	Stowarzyszenie na Rzecz Budowy Sali Gimnastycznej w Zespole Szkół w Libidzy „Start”, Libidza, ul. Olsztyńskiego 2, 42-125 Kamyk	Upowszechnianie sportu, kultury fizycznej i tradycji Ludowych Zespołów Sportowych; podejmowanie i popularyzowanie przedsięwzięć mających na celu zwiększenie aktywności sportowej społeczności lokalnej; działalność integracyjna w środowisku wiejskim poprzez aktywność kulturalną, rekreacyjną i organizowanie imprez.
31.	Stowarzyszenie Mieszkańców Białej, Biała, ul. Częstochowska 73, 42-125 Kamyk	Wspomaganie i promocja wydarzeń kulturalno-oświatowych; finansowanie remontu i rozbudowy szkół; inicjowanie różnych form współpracy szkoły z mieszkańcami; pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób.
32.	Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Wszelkich Cooltura, ul. Długosza 114, 42-100 Kłobuck	Działanie na rzecz promocji wszelkich przejawów działalności artystycznej i kulturalnej; popularyzowanie wiedzy o kulturze i sztuce; promocja i popieranie młodych artystów.
33.	Stowarzyszenie na Rzecz Integracji Społeczności Lokalnej Pozytywnie Aktywni, ul. Łukaszczyca 112, 42-130 Wręczyca Wielka	Stymulowanie aktywnego myślenia wśród młodzieży; propagowanie integracji rodzinnej i lokalnej; pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób.
34.	Stowarzyszenie „KLUCZEM” Współpracy i Rozwoju, ul. Troniny 2A, 42-165 Krzepice	Inicjowanie, wspieranie, rozwój oraz promowanie i upowszechnianie partnerstwa lokalnego oraz ekonomii społecznej na rzecz żywienia społeczno-gospodarczego i poprawy jakości życia mieszkańców.
35.	Stowarzyszenie „Nasza Szkoła”, Zwierzyniec Pierwszy, ul. Jasna 62, 42-152 Opatów	Powołanie i prowadzenie niepublicznej szkoły podstawowej, gimnazjum oraz innych placówek oświatowych i o charakterze opiekuńczo-wychowawczym; wyzwalanie i wspieranie inicjatyw społecznych zmierzających do wzbogacenia możliwości edukacji i wychowania dzieci i młodzieży; inicjowanie i popieranie kreatywnych działań w sferze oświaty, sportu i kultury.
36.	Stowarzyszenie Nowoczesna Wieś, Puszczew 63, 42-133 Węglowice	Wspieranie lokalnego i wszechstronnego rozwoju społecznego, kulturalnego, sportowego i gospodarczego sołectwa Puszczew oraz sołectw gminy Wręczyca Wielka; upowszechnianie kultury fizycznej i sportu; ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona

		dziedzictwa przyrodniczego; wspieranie demokracji i budowanie społeczeństwa obywatelskiego; promowanie aktywnego obywatelstwa europejskiego; upowszechnianie i ochrona praw kobiet oraz działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn; podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturalnej.
37.	Stowarzyszenie Gospodarcze Panki 2011, ul. Tysiąclecia 5, 42-140 Panki	Promocja obszarów wiejskich położonych na terenie gminy Panki; upowszechnianie i wymiana informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności; rozwijanie kultury, sztuki oraz aktywności fizycznej i sportu; podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturalnej; wspomaganie rozwoju gospodarczego; wspieranie nauki, edukacji, kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji; ekologia i ochrona praw zwierząt oraz dziedzictwa przyrodniczego; wspieranie integracji europejskiej oraz rozwijanie kontaktów i współpracy między społecznościami.
38.	Stowarzyszenie Inicjatyw Liswarta Rębielice Szlacheckie, Rębielice Szlacheckie 87, 42-165 Lipie	Działalność kulturalna, oświatowa, edukacyjna, opiekuńcza, wspieranie ochrony zdrowia, inicjatyw społecznych a także promocja zdrowia wśród społeczności wiejskiej; współpraca i pomoc dla Kół Gospodyń Wiejskich i innych organizacji działających na wsi; wspieranie lokalnych inicjatyw gospodarczych, kulturalnych, społecznych oraz zdrowotnych; ochrona praw, reprezentowanie interesów i działanie na rzecz poprawy sytuacji społeczno-zawodowej kobiet; upowszechnianie postępu w rolnictwie i gospodarstwie domowym oraz poprawa stanu ochrony zdrowia i opieki społecznej mieszkańców wsi.
39.	Stowarzyszenie „Nasza Nowoczesna Wieś” w Janikach, Janiki 11, 42-140 Panki	Promocja obszarów wiejskich położonych na terenie gminy Panki; upowszechnianie i wymiana informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności; rozwijanie kultury, sztuki oraz aktywności fizycznej i sportu; podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturalnej; wspomaganie rozwoju gospodarczego; wspieranie nauki, edukacji, kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji; ekologia i ochrona praw zwierząt oraz dziedzictwa przyrodniczego; wspieranie integracji europejskiej oraz rozwijanie kontaktów i współpracy między społecznościami.
40.	Stowarzyszenie Oficerów Ziemi Kłobuckiej, ul. Bohaterów Bitwy pod Mokrą 4, 42-100 Kłobuck	Popularyzacja tradycji, historii i honoru oficera służb mundurowych; integracja środowiska oficerów Ziemi Kłobuckiej; działanie na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego; propagowanie postaw i zachowań wpływających na bezpieczeństwo ludzi.
41.	Towarzystwo Przyjaciół Kamyka, ul. Szkolna 5, 42-125 Kamyk	Inspirowanie, podejmowanie i popieranie przedsięwzięć na rzecz rozwoju miejscowości Kamyk i regionu, propagowanie jego dorobku, tradycji i kultury; troska o ochronę zabytków i pamiątek przeszłości; kształtowanie patriotyzmu i wysokich walorów moralnych; udział w życiu społeczno-politycznym.
42.	Stowarzyszenie na rzecz rozwoju miejscowości Władysławów, Władysławów, ul. Turystyczna 122, 42-120 Miedźno	Wspieranie inicjatyw na rzecz rozwoju wsi Władysławów; rehabilitacja zawodowa i pomoc społeczna; działalność kulturalna i oświatowo-wychowawcza; rozwój kultury fizycznej, sportu i rekreacji; ekologia, ochrona zwierząt, dziedzictwa przyrodniczego oraz dóbr kultury i tradycji; promocja i ochrona zdrowia; wspieranie inicjatyw religijnych; promowanie wsi oraz jej mieszkańców.

18. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT (jej nazwa to akronim angielskich słów: Strengths – mocne strony, Weaknesses – słabe strony, Opportunities – szanse i Threats – zagrożenia) jest jedną z najpopularniejszych heurystycznych technik analitycznych służących porządkowaniu informacji. Bywa stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego. W przypadku strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowi efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu pomocy społecznej oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją. Pozwala oszacować potencjał, jakim się dysponuje oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej.

Przedstawiona poniżej analiza została przeprowadzona z udziałem przedstawicieli samorządu powiatu, który jest podmiotem analizy, i obejmuje następujące obszary:

- ◆ bezrobocie,
- ◆ rodzina, dziecko i młodzież,
- ◆ uzależnienia i przemoc w rodzinie,
- ◆ bezdomność,
- ◆ starość,
- ◆ niepełnosprawność,
- ◆ kapitał społeczny i ludzki.

Obszar BEZROBOCIE	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ◆ prowadzenie działań mających na celu ograniczenie zjawiska bezrobocia w powiecie, w tym wśród kobiet ◆ aktywizowanie osób bezrobotnych, w tym osób w wieku 45 lat i więcej ◆ podejmowanie działań likwidujących zjawisko dziedziczenia bezrobocia ◆ upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach ◆ rozpowszechnianie ofert pracy z zagranicy ◆ pozyskiwanie środków finansowych z funduszy zewnętrznych na przeciwdziałanie bezrobociu (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) ◆ zachęcanie inwestorów do tworzenia nowych miejsc pracy 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ niewystarczająca liczba miejsc pracy ◆ słaby rozwój zakładów pracy ◆ brak instytucji przyciągających inwestorów tworzących nowe miejsca pracy w gminach powiatu, powodujących zatrzymanie osób w wieku aktywności zawodowej w powiecie ◆ niewystarczająca liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz osób bezrobotnych

<ul style="list-style-type: none"> ♦ dostosowywanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy ♦ współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz bezrobotnych ♦ prowadzenie działań służących ograniczeniu zjawiska nielegalnego zatrudnienia 	
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ♦ malejący poziom bezrobocia w powiecie, w tym wśród kobiet ♦ posiadanie przez osoby bezrobotne wiedzy o dostępnych ofertach pracy i wolnych miejscach pracy, o usługach poradnictwa zawodowego oraz szkoleniach ♦ korzystanie przez osoby bezrobotne z dostępu do europejskich rynków pracy ♦ możliwość ograniczania bezrobocia dzięki środkom finansowym z funduszy zewnętrznych (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) ♦ wzrastająca liczba nowych inwestorów tworzących miejsca pracy 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ wzrastający poziom bezrobocia wśród osób w wieku 45 lat i więcej ♦ wzrost liczby osób bezrobotnych wymagających aktywizacji

Obszar RODZINA, DZIECKO, MŁODZIEŻ	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ♦ prowadzenie działań zapobiegających dysfunkcjom rodzin ♦ efektywna praca socjalna ♦ analizowanie potrzeb rodzin, dzieci i młodzieży ♦ rozwijanie zastępczej opieki rodzinnej ♦ dostateczne wsparcie dla dzieci usamodzielnianych ♦ koordynowanie działań instytucji wspierających rodziny, dzieci i młodzież ♦ rozwijanie opieki przedszkolnej, szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego w powiecie ♦ prowadzenie działań mających na celu podniesienie poziomu nauczania w powiecie ♦ propagowanie idei wolontariatu wśród dzieci i młodzieży ♦ prowadzenie działań profilaktycznych w obszarze zdrowia ♦ prowadzenie działań mających na celu zwiększenie dostępności opieki medycznej dla mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ niedostateczny dostęp rodzin wymagających poradnictwa specjalistycznego do tej formy wsparcia ♦ brak działań inicjujących powstawanie placówek wsparcia dla osób samotnie wychowujących dzieci i rodzin ♦ brak działań rozwijających sieć placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży w powiecie ♦ niedostosowywanie oferty spędzania czasu wolnego do potrzeb i oczekiwań dzieci i młodzieży ♦ brak współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ♦ istnieją warunki do prowadzenia pracy socjalnej ♦ dostatecznie rozpoznane potrzeby rodzin, dzieci i młodzieży ♦ dostateczna liczba rodzin zastępczych ♦ wystarczający dostęp do placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ wzrost liczby rodzin dysfunkcyjnych ♦ wzrost liczby rodzin wymagających wsparcia w formie poradnictwa specjalistycznego ♦ brak ośrodków wsparcia dla osób samotnie wychowujących dzieci i rodzin ♦ niewystarczający dostęp do opieki

<p>i młodzieży</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ wzrost liczby dzieci usamodzielnionych ♦ możliwość poprawy skuteczności pomocy udzielanej rodzinom, dzieciom i młodzieży dzięki koordynacji działań instytucji wspierających te grupy ♦ odpowiednia dostępność szkół podstawowych i gimnazjalnych ♦ możliwość kontynuowania przez młodzież nauki na poziomie ponadgimnazjalnym ♦ zadowalający poziom nauczania w placówkach oświatowych 	<p>przedszkolnej</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ niezwiększająca się liczba dzieci i młodzieży korzystających z oferty spędzania czasu wolnego ♦ brak organizacji pozarządowych działających na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży ♦ niezwiększająca się liczba wolontariuszy wśród dzieci i młodzieży ♦ niska świadomość zdrowotna mieszkańców ♦ niewystarczająca dostępność opieki medycznej
Obszar UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ♦ prowadzenie działalności terapeutycznej i rehabilitacyjnej w obszarze uzależnień ♦ zapewnianie rodzinom dotkniętym problemami uzależnień dostępu do pomocy prawnej i psychospołecznej ♦ organizowanie zakładów leczenia odwykowego dla osób uzależnionych i współuzależnionych ♦ prowadzenie działań edukacyjno-szkoleniowych w zakresie uzależnień ♦ prowadzenie przez placówki oświatowe działań profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych w obszarze uzależnień wśród dzieci i młodzieży ♦ duża różnorodność działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie ♦ tworzenie zespołów interdyscyplinarnych ♦ zapewnianie miejsc w ośrodkach wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ brak diagnozy kwestii inicjacji alkoholowej i narkotykowej wśród dzieci i młodzieży ♦ brak działań inicjujących powstawanie grup wsparcia i instytucji wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych ♦ brak działań mających na celu pozyskanie kadry do pracy z osobami uzależnionymi i dotkniętymi przemocą w rodzinie ♦ brak współpracy z organizacjami pozarządowymi w obszarze uzależnień i przemocy w rodzinie ♦ brak działań korekcyjno-edukacyjnych w stosunku do sprawców przemocy w rodzinie
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ♦ rosnąca liczba osób wyleczonych z uzależnień ♦ rosnąca liczba rodzin korzystających ze wsparcia psychospołecznego i prawnego ♦ rosnąca liczba osób uzależnionych i współuzależnionych objętych leczeniem odwykowym ♦ wzrastająca świadomość społeczna co do zagrożeń uzależnieniami ♦ funkcjonowanie grup wsparcia i instytucji wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych ♦ zwiększająca się świadomość dzieci i młodzieży, rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych co do zagrożeń uzależnieniami ♦ programowanie działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ obniżanie się wieku inicjacji alkoholowej i narkotykowej ♦ niewystarczająca ilość kadry pracującej z osobami uzależnionymi, współuzależnionymi i dotkniętymi przemocą w rodzinie ♦ brak organizacji pozarządowych działających w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie ♦ wzrost liczby osób w stosunku do których istnieje potrzeba podjęcia działań interdyscyplinarnych ♦ wzrost liczby osób wymagających działań korekcyjno-edukacyjnych

<ul style="list-style-type: none"> ♦ niezwiększająca się liczba dotkniętych przemocą w rodzinie wymagających umieszczenia w ośrodkach wsparcia i ośrodkach interwencji kryzysowej 	
--	--

Obszar BEZDOMNOŚĆ	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ♦ prowadzenie działań na rzecz osób bezdomnych ♦ informowanie bezdomnych o przysługujących im prawach oraz dostępnych formach pomocy ♦ zapewnianie osobom bezdomnym schronienia ♦ standaryzowanie usług świadczonych osobom bezdomnym ♦ prowadzenie działań na rzecz reintegracji zawodowej osób bezdomnych ♦ udzielanie wsparcia osobom bezdomnym, które przybyły z innego powiatu ♦ zapewnianie wsparcia osobom wychodzącym z bezdomności ♦ opracowywanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności ♦ współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze bezdomności 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ niepełna diagnoza problemu bezdomności ♦ brak działań zapobiegających bezdomności ♦ brak działań mających na celu uwrażliwienie mieszkańców powiatu na problemy osób bezdomnych i zwiększenie akceptacji społecznej osób bezdomnych
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ♦ niewzrastająca liczba osób bezdomnych które przybyły z innego powiatu ♦ brak zjawiska minimalizowania problemów osób bezdomnych 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ istnienie problemu bezdomności ♦ zwiększająca się liczba osób zagrożonych bezdomnością, bezdomnych wymagających schronienia i zmagających się z bezrobociem ♦ ograniczona wiedza bezdomnych o przysługujących im prawach i dostępnych formach wsparcia ♦ niewystarczająca jakość usług świadczonych osobom bezdomnym ♦ niewzrastająca liczba osób wychodzących z bezdomności ♦ ograniczone możliwości realizowania indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności ♦ niski poziom społecznej akceptacji osób bezdomnych ♦ brak organizacji pozarządowych działających na rzecz osób bezdomnych

Obszar STAROŚĆ	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ♦ informowanie osób starszych o dostępnych formach pomocy ♦ podejmowanie działań zmierzających do większego zaangażowania członków rodziny w sprawowanie opieki nad pochodzącymi z nich osobami starszymi 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ brak badań liczebności osób starszych ♦ brak promowania środowiskowych form wsparcia osób starszych ♦ brak domów pomocy społecznej dla osób wymagających całodobowej opieki ♦ brak działań w celu umożliwienia osobom

<ul style="list-style-type: none"> ◆ prowadzenie wśród osób starszych działań prozdrowotnych ◆ inicjowanie wolontariatu na rzecz osób starszych 	<p>starszym kontynuowania aktywności zawodowej</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ niewystarczające działania w celu uwrażliwiania mieszkańców na problemy i potrzeby osób starszych ◆ niewystarczające w stosunku do potrzeb działania mające na celu poprawę sfery technicznej ułatwiającej osobom starszym codzienne życie ◆ ograniczona współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych ◆ niewystarczające działania w celu zapewnienia osobom młodym warunki do pozostania w powiecie
---	---

szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ◆ pomoc osobom starszym ze strony rodziny ◆ wzrastający udział osób starszych w działaniach prozdrowotnych ◆ brak zjawiska marginalizacji problemów i potrzeb osób starszych ◆ brak zjawiska migracji osób młodych, wykształconych do większych jednostek administracyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ wzrost liczby osób starszych ◆ niewystarczająca wiedza osób starszych o dostępnych formach pomocy ◆ niewystarczająca liczba środowiskowych form wsparcia osób starszych ◆ rosnąca liczba osób wymagających całodobowej opieki ◆ niska liczba osób starszych kontynuujących aktywność zawodową ◆ nieodpowiednia do potrzeb osób starszych infrastruktura techniczna ◆ brak organizacji pozarządowych działających na rzecz osób starszych ◆ niewystarczająca liczba wolontariuszy wspierających osoby starsze w codziennym życiu

Obszar NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ◆ informowanie osób niepełnosprawnych o przysługujących im prawach oraz dostępnych formach pomocy ◆ upowszechnianie wśród osób niepełnosprawnych ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy ◆ prowadzenie działań mających na celu uwrażliwianie mieszkańców powiatu na problemy i potrzeby osób niepełnosprawnych oraz zwiększenie akceptacji osób niepełnosprawnych ◆ podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych ◆ inicjowanie wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ brak badań liczebności osób niepełnosprawnych ◆ brak działań mających na celu inicjowanie powstawania grup wsparcia i instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych ◆ brak ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi ◆ niedostateczny dostęp osób niepełnosprawnych do usług rehabilitacyjnych, sprzętu rehabilitacyjnego i przedmiotów ortopedycznych ◆ brak działań mających na celu likwidację barier utrudniających codzienne życie osobom niepełnosprawnym ◆ brak działań mających na celu zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w sporcie, kulturze i rekreacji

	<ul style="list-style-type: none"> ♦ brak działań mających na celu tworzenie miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych i zwiększania możliwości ich zatrudnienia
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ♦ posiadanie przez osoby niepełnosprawne wiedzy o przysługujących im prawach i dostępnych formach wsparcia ♦ funkcjonowanie grup wsparcia i instytucji wsparcia dla osób niepełnosprawnych ♦ brak zjawiska marginalizacji problemów i potrzeb osób niepełnosprawnych ♦ wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ wzrost liczby osób niepełnosprawnych ♦ rosnąca liczba osób z zaburzeniami psychicznymi wymagających pomocy w ramach ośrodków wsparcia ♦ niedostateczna baza rehabilitacyjna oraz niewystarczający dostęp osób niepełnosprawnych do sprzętu rehabilitacyjnego i przedmiotów ortopedycznych ♦ istnienie barier utrudniających osobom niepełnosprawnym codzienne życie ♦ niewystarczający dostęp osób niepełnosprawnych do imprez sportowych, kulturalnych, rekreacyjnych i turystycznych ♦ niewystarczająca wiedza osób niepełnosprawnych o dostępnych ofertach pracy i wolnych miejscach pracy ♦ niewielka liczba osób niepełnosprawnych podejmujących pracę ♦ brak organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych ♦ niewystarczająca liczba wolontariuszy wspierających osoby niepełnosprawne w codziennym życiu

Obszar KAPITAŁ SPOŁECZNY I LUDZKI	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ♦ podnoszenie przez pracowników pomocy społecznej kwalifikacji zawodowych poprzez udział w szkoleniach i różnych formach doskonalenia zawodowego ♦ informowanie beneficjentów systemu pomocy społecznej o możliwościach uzyskania wsparcia ♦ poprawianie jakości obsługi klientów pomocy społecznej ♦ pozyskiwanie dodatkowych środków na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej ♦ inicjowanie wolontariatu ♦ uświadamianie władzom powiatu roli i potrzeb sektora pomocy społecznej ♦ przeciwdziałanie negatywnym stereotypom postrzegania sektora pomocy społecznej ♦ podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz przedstawicielami kościołów i związków wyznaniowych 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ nieodpowiednia do potrzeb liczba pracowników socjalnych ♦ ograniczone działania zapobiegające wypaleniu zawodowemu pracowników pomocy społecznej ♦ niedostateczne diagnozowanie problemów społecznych w powiecie ♦ brak inicjatyw mających na celu powstawanie nowych placówek pomocy społecznej ♦ brak bazy danych o instytucjach wsparcia i organizacjach pozarządowych mogących świadczyć pomoc mieszkańcom powiatu
szanse	zagrożenia

<ul style="list-style-type: none"> ♦ dobrze wykwalifikowana kadra pomocy społecznej ♦ posiadanie przez beneficjentów systemu pomocy społecznej wiedzy o dostępnych formach wsparcia ♦ udział przedstawicieli kościołów i związków wyznaniowych w działaniach pomocowych	<ul style="list-style-type: none"> ♦ zwiększająca się liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej przypadających na jednego pracownika socjalnego ♦ popadanie w rutynę i doznawanie syndromu wypalenia zawodowego przez pracowników pomocy społecznej ♦ niewystarczająca wiedza na temat problemów społecznych w powiecie ♦ niewystarczająca jakość obsługi klienta pomocy społecznej ♦ niedostatecznie rozwinięta sieć placówek pomocy społecznej ♦ niewystarczająca wiedza pracowników pomocy społecznej na temat instytucji wsparcia i organizacji pozarządowych mogących świadczyć pomoc mieszkańcom ♦ niedofinansowany system pomocy społecznej ♦ mała liczba wolontariuszy świadczących pomoc osobom wymagającym wsparcia ♦ niewystarczająca świadomość władz powiatu co do roli i potrzeb sektora pomocy społecznej ♦ brak poprawy wizerunku sektora pomocy społecznej ♦ mała aktywność organizacji pozarządowych
--	--

19. PODSUMOWANIE DIAGNOZY

Diagnoza przeprowadzona w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Kłobuckiego obejmowała kilkanaście zagadnień i pozwoliła wskazać poniżej przedstawione obszary problemowe.

Zmiany demograficzne, problem starzenia się ludności

Mimo iż powiat kłobucki charakteryzuje się znacznym odsetkiem mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, zachodzące na jego terenie procesy demograficzne są coraz mniej korzystne. Od kilku lat społeczeństwo powiatu starzeje się, sukcesywnie powiększa się grupa seniorów (z 15.029 w 2010 r. do 15.761 w 2012 r.), coraz liczniej zasilana przez osoby kończące aktywność zawodową. Z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego jest to o tyle ważne, że wymaga dostosowania do potrzeb osób starszych oferty usług społecznych, w tym pomocy materialnej i rzeczowej, usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz oferty spędzania czasu wolnego.

Niepelnosprawność

Wzrost udziału osób starszych w ogóle populacji może przyczynić się do zwiększenia liczby osób niepełnosprawnych. Starsze grupy wiekowe są bowiem bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności. W kontekście potrzeb osób niepełnosprawnych należy wspomnieć, że latach 2010-2012 wysokość wydatków na rehabilitację społeczną w powiecie kłobuckim z roku na rok ulegała zwiększeniu (od kwoty 317.500 zł w 2010 r. poprzez 330.367 zł w 2011 r. do 626.346 zł w 2012 r.).

Nie ulega wątpliwości, że w związku z zakresem kompetencji samorządu powiatowego należy zaprogramować działania, które z jednej strony będą łagodziły skutki niepełnosprawności, np. poprzez systematyczne łamanie barier architektonicznych, komunikacyjnych i w porozumiewaniu się, a z drugiej ułatwiały poprzez rehabilitację powrót, przynajmniej części osób niepełnosprawnych, na rynek pracy.

Rodzina, sytuacja dziecka

Analiza sytuacji rodzin mieszkających w powiecie kłobuckim wykazała, że do problemów, z którymi najczęściej się zmagają, należą: ubóstwo i bezrobocie – jako zjawiska dominujące, a także: niepełnosprawność, niskie zarobki i złe warunki mieszkaniowe. Przeszkody w prawidłowym funkcjonowaniu rodzin stanowią również dotyczące mieszkańców patologie społeczne, wśród nich najczęściej wymieniane uzależnienia i przemoc w rodzinie, a także problemy wynikające z rozłąki rodzin w związku z poszukiwaniem i podejmowaniem pracy za granicą, trudności opiekuńczo-wychowawcze czy z dostępem do wsparcia specjalistycznego.

Jeśli chodzi o sytuację dzieci i młodzieży, grupie tej najbardziej doskwiera ograniczona liczba alternatywnych form spędzania czasu wolnego, w tym zajęć pozalekcyjnych, świetlic, obiektów sportowo-rekreacyjnych, dóbr kultury. Na sytuację dziecka w powiecie rzutują również problemy, z którymi zmagają się rodziny, tj. ubóstwo, bezrobocie, dysfunkcje opiekuńczo-wychowawcze, alkoholizm, przemoc w rodzinie.

W działaniach samorządu powiatu kłobuckiego szczególne znaczenie powinny mieć również inicjatywy zabezpieczające sytuację dziecka, które musiało opuścić rodzinę. Należy stawiać na opiekę rodzinną (rodziny zastępcze), a dopiero, gdy ta będzie niewystarczająca, na instytucjonalną (domy dziecka).

Ubóstwo i bezrobocie, problemy zagrożenia marginalizacją i wykluczeniem społecznym

Pomimo ogólnego wzrostu poziomu dochodów i wydatków, corocznie coraz większy odsetek ludności znajduje się poniżej granic ubóstwa – zarówno opartych na miarach

absolutnych, jak również relatywnych. Oznacza to, że coraz więcej rodzin nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb oraz, że zwiększa się stopień zróżnicowania dochodowego w społeczeństwie. Długotrwałe ubóstwo wymusza zmianę stylu życia rodziny, powoduje wzrost poczucia beznadziejności i negatywnie wpływa na kierunek podejmowanych decyzji. Ograniczone możliwości zapewnienia potrzeb powoduje drastyczny spadek poziomu życia rodziny i może prowadzić do powstawania następnych niekorzystnych zjawisk: alkoholizmu, przemocy w rodzinie, osłabienia więzi rodzinnych czy nawet przestępczości. Szczególnie niepokojącym następstwem tego zjawiska jest dziedziczenie biedy.

Łagodzeniem problemu ubóstwa zajmują się przede wszystkim jednostki organizacyjne pomocy społecznej funkcjonujące na poziomie gminnym, ale konieczne jest ich metodyczne i merytoryczne wsparcie w tych działaniach.

Problem ubóstwa częstokroć wiąże się z pozycją członków rodziny na rynku pracy, która to z kolei silnie wpływa na sytuację finansową gospodarstw domowych i relacje wewnątrz rodzin. Wśród problemów społecznych wymienianych przez respondentów w badaniach przeprowadzonych dla potrzeb strategii, czołowe miejsce zajmował kompleks problemów wynikających z funkcjonowania członków rodzin na rynku pracy. Nie tylko w subiektywnym odczuciu bezrobocie znalazło się wysoko w hierarchii problemów. Potwierdzają to liczby – w latach 2010-2012 powiat kłobucki charakteryzował się wyższą stopą bezrobocia (12,5%–14,4% w analizowanym okresie) w stosunku do województwa śląskiego (9,9%–11,1%) i kraju (12,3%–13,4%).

Odrębna kategoria problemów dotyczy poszczególnych grup społecznych, które z racji niekorzystnie toczących się kolei losu, czynników mniej lub bardziej zawinionych doświadczają szczególnie silnej ekspozycji na zagrożenie wykluczeniem społecznym. W powiecie kłobuckim, poza osobami i rodzinami zmagającymi się z ubóstwem, bezrobociem, bezradnością opiekuńczo-wychowawczą czy też problemami wynikającymi ze starości i niepełnosprawności, można wskazać m.in. osoby i rodziny dotknięte problemami uzależnień i przemocy w rodzinie.

Aktywność społeczna i obywatelska

W pośredni sposób na funkcjonowanie lokalnych społeczności wpływa kondycja i działalność organizacji pozarządowych oraz jakość kadr i służb pomocowych. Samorząd powiatu kłobuckiego powinien rozwijać współpracę z sektorem pozarządowym, aby móc w skuteczny sposób realizować nowatorskie rozwiązania i występować o fundusze wspomagające rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych. W 2012 roku w powiecie

kłobuckim funkcjonowały 42 organizacje pozarządowe. Stosunkowo duża liczba organizacji pozarządowych w powiecie nie jest jednak równoznaczna z jakością działania tego sektora. Niewiele z nich jest aktywnych na niwie społecznej, część organizacji adresuje swoją ofertę do wąskiego, zamkniętego kręgu osób, część tłumaczy to brakami finansowymi.

Nie należy równocześnie zapominać o dalszej profesjonalizacji służb publicznych, a w szczególności pracowników zatrudnionych w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie oraz Ośrodkach Pomocy Społecznej, którzy powinni stać się liderami i animatorami rozwiązywania lokalnych problemów społecznych. Szkolenia, rozwój zawodowy i zwiększone nakłady na służby społeczne powinny zaowocować zwiększoną efektywnością zawieranych kontraktów socjalnych, programowanych i realizowanych projektów socjalnych, m.in. przy wykorzystaniu środków finansowych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Uzyskane wyniki diagnozy problemów społecznych posłużyły do opracowania założeń polityki powiatu kłobuckiego na lata 2014-2020. Zostały one przedstawione w części programowej strategii.

III. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

1. MISJA, CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ

Misja samorządu, sformułowana w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Kłobuckiego na lata 2014-2020, jest następująca:

**Powiat Kłobucki miejscem zrównoważonego rozwoju społeczności dzięki
działaniom podejmowanym przez samorząd lokalny
we współpracy z partnerami społecznymi**

Wypełnienie przyjętej misji jest uwarunkowane realizacją przedstawionych na kolejnych stronach celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań.

Cel strategiczny 1.:

Wspieranie rodzin oraz zapewnienie opieki dzieciom i młodzieży.

Cel operacyjny:

1. Pomoc rodzinom w wypełnianiu podstawowych funkcji oraz dzieciom pozbawionym opieki.
2. Wsparcie dzieci i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju, w tym dotkniętych niepełnosprawnością.
3. Pomoc osobom opuszczającym, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, a także dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy i młodzieżowy ośrodek wychowawczy, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze udzielana jest pomoc mająca na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem.
4. Przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy w rodzinie.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.:

1. Wspieranie rodzin biologicznych w środowisku zamieszkania oraz udzielanie im pomocy w przezwyciężaniu problemów, w tym opiekuńczo-wychowawczych i materialnych, w szczególności poprzez współpracę z gminnymi jednostkami pomocy społecznej.

2. Zintensyfikowanie i rozwijanie form pracy socjalnej z rodzinami; upowszechnianie funkcji asystenta rodzinnego.
3. Zapewnienie rodzinom i osobom samotnie wychowującym dzieci szerszego dostępu do specjalistycznego poradnictwa (w szczególności, psychologicznego, pedagogicznego, terapeutycznego i prawnego).
4. Opracowywanie i realizowanie programów i projektów na rzecz rodziny i dziecka, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.
5. Kontynuowanie i zintensyfikowanie działań w zakresie propagowania idei rodzicielstwa zastępczego oraz rozwijanie zastępczej opieki rodzinnej poprzez stałe pozyskiwanie nowych rodzin zastępczych.
6. Zwiększenie liczby żłobków i placówek przedszkolnych w gminach powiatu.
7. Propagowanie w powiecie inicjatyw wspierających osoby samotnie wychowujące dzieci, m.in. samopomocy, grup wsparcia.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.:

1. Podnoszenie jakości kształcenia w placówkach oświatowych, m.in. poprzez doskonalenie kadr nauczycielskich oraz doposażenie szkół w niezbędny sprzęt (w tym komputerowy) i programy nauczania.
2. Zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego (pedagogicznego, psychologicznego, logopedycznego, terapeutycznego) dla dzieci i młodzieży.
3. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich w gminach powiatu, m.in. poprzez organizowanie dla nich dożywiania w szkołach, wypoczynku letniego i zimowego, wyposażenie ich w podręczniki i pomoce szkolne oraz odzież, a także zapewnienie im dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
4. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży oraz organizowanie oferty edukacyjnej dla uczniów uzdolnionych.
5. Rozwijanie w gminach powiatu sieci placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.
6. Zwiększenie dostępności kształcenia dla uczniów niepełnosprawnych m.in. poprzez tworzenie grup i klas integracyjnych, prowadzenie nauczania indywidualnego oraz likwidowanie barier architektonicznych.
7. Zapewnienie rodzinom dzieci niepełnosprawnych szerszego dostępu do poradnictwa.

8. Promowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz zwiększanie do nich dostępu, m.in. poprzez poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych.
9. Zintegrowanie działań na rzecz rodziny i dziecka w powiecie poprzez stałą współpracę placówek oświatowo-wychowawczych, kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych, jednostek pomocy społecznej i służby zdrowia, sądu rejonowego i kuratorów sądowych, policji, organizacji pozarządowych i kościoła.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.:

1. Przyznawanie osobom usamodzielnianym pomocy, w tym pieniężnej na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki, rzeczowej na zagospodarowanie oraz w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych.
2. Udzielanie osobom usamodzielnianym pomocy w uzyskaniu zatrudnienia.
3. Zintensyfikowanie pracy socjalnej z dziećmi usamodzielnianymi oraz zapewnienie im dostępu do wsparcia psychologiczno-pedagogicznego.
4. Określenie potrzeb w zakresie mieszkań chronionych dla osób usamodzielnianych oraz możliwości ich zabezpieczenia; podejmowanie współpracy na tym polu z samorządami gminnymi.

Kierunki działań do celu operacyjnego 4.:

1. Zwiększenie w gminach powiatu dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków.
2. Zapewnienie w gminach powiatu szerszego dostępu do wsparcia psychologicznego, prawnego i społecznego dla rodzin dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie.
3. Zintensyfikowanie w gminach powiatu profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie, w szczególności skierowanej do dzieci i młodzieży.
4. Wspieranie i rozwój ruchów samopomocowych i grup wsparcia dla osób dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie.
5. Opracowanie i realizacja programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.
6. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia.
7. Prowadzenie w gminach powiatu poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

8. Zintensyfikowanie działalności zespołów interdyscyplinarnych ds. przemocy w rodzinie w gminach powiatu.
9. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób i rodzin dotkniętych uzależnieniami i przemocą.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2014-2020.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Starosta Powiatu, Rada Powiatu, Starostwo Powiatowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Punkt Interwencji Kryzysowej, Dom Dziecka i inne jednostki organizacyjne powiatu, placówki oświatowe szczebla ponadgimnazjalnego.

Partnerzy w realizacji działań:

Ośrodki pomocy społecznej, placówki przedszkolne, oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego, placówki kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego, żłobki, placówki służby zdrowia, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, ośrodki leczenia uzależnień, ośrodki wsparcia, sąd rejonowy, kuratorzy sądowi, policja, organizacje pozarządowe, kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (powiatowy, gminne) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Efekty realizacji działań:

Sprawnie funkcjonujący system wsparcia rodzin, dzieci i młodzieży, uprzedzający sytuacje kryzysowe i zapewniający różnorodne formy pomocy, m.in. w kształceniu i wszechstronnym rozwoju. W momencie wystąpienia kryzysu w rodzinie, system przyjmuje funkcje ratownicze i opiekuńcze, nie pozostawiając rodziny i dziecka z własnymi problemami. Wspiera on także osoby usamodzielniane. Efektem realizacji działań powinien być również sprawny system profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie.

Wskaźniki monitoringowe:

- ♦ liczba rodzin objętych przez OPS-y wsparciem, w tym liczba rodzin objętych pracą

socjalną,

- ◆ liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad,
- ◆ liczba opracowanych i realizowanych programów i projektów na rzecz rodziny i dziecka oraz liczba osób nimi objętych,
- ◆ liczba rodzin zastępczych,
- ◆ liczba żłobków i placówek przedszkolnych,
- ◆ liczba nauczycieli doskonalących swoje kwalifikacje zawodowe,
- ◆ liczba doposażonych placówek oświatowych,
- ◆ liczba dzieci objętych wsparciem specjalistycznym,
  - ◆ liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem,
- ◆ liczba przedsięwzięć służących wyrównywaniu szans edukacyjnych dzieci i młodzieży,
- ◆ liczba zajęć edukacyjnych dla uczniów uzdolnionych oraz liczba osób nimi objętych,
- ◆ liczba świetlic oraz liczba dzieci z nich korzystających,
- ◆ liczba grup i klas integracyjnych oraz liczba osób do nich uczęszczających,
- ◆ liczba uczniów objętych nauczaniem indywidualnym,
- ◆ liczba zlikwidowanych barier architektonicznych,
- ◆ liczba rodzin dzieci niepełnosprawnych korzystających z poradnictwa,
- ◆ liczba dzieci usamodzielnianych objętych pracą socjalną, wsparciem pieniężnym i rzeczowym, pomocą w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz pomocą psychologiczno-pedagogiczną,
- ◆ liczba osób usamodzielnianych, którym udzielono pomocy w uzyskaniu zatrudnienia,
- ◆ liczba potrzebnych i dostępnych mieszkań chronionych,
- ◆ liczba osób objętych pomocą terapeutyczną i rehabilitacyjną,
- ◆ liczba rodzin objętych wsparciem psychologicznym, prawnym oraz z systemu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie,
- ◆ liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej,
- ◆ liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie objętych pomocą w ramach ośrodków wsparcia,
- ◆ liczba udzielonych porad i przeprowadzonych interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- ◆ liczba zespołów interdyscyplinarnych oraz liczba osób objętych ich oddziaływaniem,
- ◆ liczba przedsięwzięć realizowanych przy współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Cel strategiczny 2.:

Aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Cele operacyjne:

1. Wsparcie osób bezrobotnych i poszukujących pracy.
2. Pomoc ubogim, zagrożonym bezdomnością i bezdomnym.

Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.:

1. Udzielanie przez Powiatowy Urząd Pracy pomocy w znalezieniu pracy bezrobotnym i poszukującym pracy (w szczególności osobom młodym i osobom powyżej 45 lat) poprzez pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe i informację zawodową oraz pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy.
2. Podejmowanie przez Powiatowy Urząd Pracy współpracy z gminami w zakresie upowszechniania ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i stażach oraz organizacji robót publicznych, prac interwencyjnych i zatrudnienia socjalnego.
3. Prowadzenie w gminach powiatu pracy socjalnej z osobami bezrobotnymi, ubogimi i bezdomnymi, w tym w oparciu o kontrakt socjalny.
4. Zmniejszanie skutków bezrobocia, ubóstwa i bezdomności poprzez przyznawanie i wypłacanie przez Powiatowy Urząd Pracy zasiłków oraz innych świadczeń z tytułu bezrobocia oraz udzielanie przez Ośrodki Pomocy Społecznej pomocy finansowej

- i rzeczowej (w tym w postaci dożywiania i odzieży) z tytułu bezrobocia, ubóstwa i bezdomności.
5. Opracowanie i realizacja powiatowego programu promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy.
  6. Opracowanie, realizacja lub współdziałanie w realizacji programów celowych i osłonowych na rzecz zagrożonych i dotkniętych ubóstwem.
  7. Wspieranie lokalnych programów na rzecz aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
  8. Opracowywanie i realizacja w gminach powiatu indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności.
  9. Tworzenie w gminach powiatu noclegowni i schronisk dla osób bezdomnych.
  10. Promowanie w powiecie podmiotów ekonomii społecznej (spółdzielnie socjalne, centra integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej).
  11. Tworzenie w gminach powiatu mieszkań socjalnych.
  12. Dostosowywanie kierunków kształcenia w powiecie do potrzeb lokalnego rynku pracy oraz promowanie, szczególnie wśród młodzieży, idei planowania rozwoju zawodowego.
  13. Udzielanie przez Powiatowy Urząd Pracy pomocy pracodawcom w pozyskiwaniu pracowników poprzez pośrednictwo pracy oraz poradnictwo zawodowe i informację zawodową.
  14. Promowanie powiatu w celu pozyskania inwestorów mogących utworzyć nowe miejsca pracy; przygotowywanie terenów pod pozarolniczą działalność gospodarczą, oferowanie ulg podatkowych dla inwestorów.
  15. Opracowywanie i realizacja przez instytucje integracji i pomocy społecznej oraz rynku pracy projektów w zakresie aktywizacji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Pracy.
  16. Podnoszenie jakości obsługi osób bezrobotnych w Powiatowym Urzędzie Pracy poprzez organizowanie szkoleń dla jego pracowników oraz zintegrowanie systemu informatycznego, pozwalającego w łatwy i szybki sposób pozyskać informację o wolnych miejscach pracy oraz nawiązać kontakt z instytucjami działającymi na rzecz przeciwdziałania bezrobociu.
  17. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób bezrobotnych, ubogich i bezdomnych oraz z kościołem.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2014-2020.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Starosta Powiatu, Rada Powiatu, Starostwo Powiatowe, Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i inne jednostki organizacyjne powiatu, w tym placówki oświatowe szczebla ponadgimnazjalnego.

Partnerzy w realizacji działań:

Ośrodki pomocy społecznej, inwestorzy, lokalni przedsiębiorcy, noclegownie i schroniska, organizacje pozarządowe, kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (powiatowy, gminne) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Efekty realizacji celu:

Wzrost liczby osób zaktywizowanych. Wzrost liczby inwestorów tworzących nowe miejsca pracy. Wzrost liczby osób wychodzących z bezdomności. Podniesienie jakości usług świadczonych przez Powiatowy Urząd Pracy.

Wskaźniki monitoringowe:

- ◆ wielkość stopy bezrobocia,
- ◆ liczba osób bezrobotnych w powiecie,
- ◆ liczba osób bezrobotnych i poszukujących pracy objętych różnymi formami wsparcia przez Powiatowy Urząd Pracy,
- ◆ liczba osób bezrobotnych, ubogich i bezdomnych objętych pracą socjalną oraz liczba osób objętych kontraktami socjalnymi,
- ◆ liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu bezrobocia, ubóstwa i bezdomności,
- ◆ ilość żywności pozyskanej z banków żywności,
- ◆ liczba osób objętych indywidualnymi programami wychodzenia z bezdomności,

- ◆ liczba osób bezdomnych, którym zapewniono schronienie,
- ◆ liczba działających podmiotów ekonomii społecznej,
- ◆ liczba mieszkań socjalnych,
- ◆ liczba pracodawców, którym Powiatowy Urząd Pracy udzielił wsparcia,
- ◆ liczba nowych inwestorów,
- ◆ liczba nowych podmiotów gospodarczych,
- ◆ liczba opracowanych i realizowanych projektów oraz liczba osób nimi objętych,
- ◆ liczba pracowników Powiatowego Urzędu Pracy objętych szkoleniami,
- ◆ liczba przedsięwzięć realizowanych przy współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Cel strategiczny 3.:

Zwiększenie udziału osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym.

Cele operacyjne:

1. Usprawnianie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki.
2. Ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.:

1. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi.
2. Udzielanie przez Ośrodki Pomocy Społecznej pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym.
3. Rozwijanie środowiskowych form wsparcia osób starszych, w tym poprawianie dostępności i jakości usług opiekuńczych, zaspokajanie potrzeb kulturalno-społecznych, rekreacyjnych i edukacyjnych m.in. poprzez organizowanie spotkań integracyjnych, propagowanie kultury fizycznej, tworzenie klubów seniora, utworzenie dziennego domu pobytu i filii Uniwersytetu III Wieku oraz innych form kształcenia i samokształcenia. Utworzenie domu pomocy społecznej.
4. Inicjowanie i wspieranie programów na rzecz wyrównywania szans osób starszych w środowisku lokalnym.

5. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych oraz z kościołem.
6. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze w codziennym życiu.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.:

1. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami niepełnosprawnymi.
2. Udzielanie przez Ośrodki Pomocy Społecznej pomocy finansowej i rzeczowej osobom niepełnosprawnym.
3. Poprawianie dostępu i jakości usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych.
4. Zwiększanie dostępu osób niepełnosprawnych do turnusów rehabilitacyjnych, sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego i środków pomocniczych.
5. Zwiększanie udziału osób niepełnosprawnych w sporcie, kulturze i turystyce.
6. Przeciwdziałanie izolacji osób niepełnosprawnych, m.in. poprzez podejmowanie inicjatyw umożliwiających ich integrację z pełnosprawnymi mieszkańcami powiatu – organizowanie pogadanek, spotkań, zajęć, wycieczek.
7. Likwidowanie barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się, w tym w miejscu zamieszkania osób niepełnosprawnych oraz w obiektach użyteczności publicznej.
8. Zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do różnorodnych form poradnictwa specjalistycznego, w tym psychologicznego, prawnego i zawodowego.
9. Wspieranie pracodawców w tworzeniu i wyposażaniu stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych; wskazywanie im korzyści wynikających z zatrudnienia tych osób.
10. Promowanie w powiecie podmiotów ekonomii społecznej, np. spółdzielni socjalnych.
11. Rozwijanie oferty funkcjonujących w powiecie Warsztatów Terapii Zajęciowej.
12. Zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do informacji o prawach i uprawnieniach m.in. poprzez wykorzystanie sieci Internet.
13. Opracowanie i realizacja projektów z zakresu aktywizacji i integracji społecznej osób niepełnosprawnych, w tym współfinansowanych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz Europejskiego Funduszu Społecznego.
14. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych oraz z kościołem.
15. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących świadczyć pomoc osobom niepełnosprawnym.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2014-2020.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Starosta Powiatu, Rada Powiatu, Starostwo Powiatowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i inne jednostki organizacyjne powiatu, w tym Powiatowy Urząd Pracy i Warsztaty Terapii Zajęciowej.

Partnerzy w realizacji działań:

Ośrodki pomocy społecznej, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, placówki kulturalne i służby zdrowia, jednostki sportowo-rekreacyjne, lokalni pracodawcy, organizacje pozarządowe, kościoły, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (powiatowy, gminne) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Efekty realizacji celu:

Zwiększenie udziału seniorów i osób dotkniętych niepełnosprawnością w życiu społecznym i zawodowym. Podniesienie jakości świadczonych im usług. Ułatwienie dostępu do informacji o możliwych formach wsparcia. Zwiększenie liczby osób usprawnionych i zatrudnionych. Rozszerzenie wolontariatu.

Wskaźniki monitoringowe:

- ◆ liczba osób w wieku poprodukcyjnym i ich udział w ogóle mieszkańców,
- ◆ liczba osób dotkniętych niepełnosprawnością,
- ◆ liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych pracą socjalną,
- ◆ liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej,
- ◆ liczba osób objętych usługami opiekuńczymi oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi,
- ◆ liczba osób objętych ofertą klubów seniora i domu dziennego pobytu,

- ◆ liczba osób objętych dofinansowaniem na zakup sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego i środków pomocniczych,
- ◆ liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w sporcie, kulturze i turystyce,
- ◆ liczba osób korzystających z wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego,
- ◆ liczba zlikwidowanych barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się,
- ◆ liczba ośrodków wsparcia środowiskowego dla osób niepełnosprawnych oraz liczba osób nimi objętych,
- ◆ liczba osób niepełnosprawnych objętych poradnictwem specjalistycznym,
- ◆ liczba nowo utworzonych i wyposażonych stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych,
- ◆ liczba osób objętych pomocą w ramach Warsztatów Terapii Zajęciowej,
- ◆ liczba opracowanych i zrealizowanych projektów z zakresu aktywizacji i integracji społecznej osób niepełnosprawnych oraz liczba osób nimi objętych,
- ◆ liczba przedsięwzięć realizowanych przy współpracy z organizacjami pozarządowymi,
- ◆ liczba wolontariuszy.

Cel strategiczny 4.:

Podniesienie poziomu bezpieczeństwa w powiecie.

Cele operacyjne:

1. Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich.
2. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.

Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.:

1. Opracowywanie i realizowanie programów profilaktyczno-edukacyjnych w placówkach oświatowych; włączanie w ich realizację policjantów.
2. Podejmowanie w powiecie przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych poświęconych przestępczości i jej skutkom (akcje, kampanie, turnieje).
3. Patrowanie i wizytowanie miejsc publicznych w powiecie.
4. Podejmowanie przez jednostki powiatowe i gminne oraz mieszkańców powiatu współpracy z policją, prokuraturą rejonową, sądem rejonowym, kuratorami sądowymi i organizacjami pozarządowymi na rzecz przeciwdziałania przestępczości.
5. Zapewnienie dzieciom i młodzieży alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
6. Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa na drodze, m.in. poprzez remont ulic i dróg gminnych, budowę przydrożnych chodników, przejść dla pieszych i oświetlenia.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2014-2020.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Starosta Powiatu, Rada Powiatu, Starostwo Powiatowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i inne jednostki organizacyjne powiatu, w tym placówki oświatowe szczebla ponadgimnazjalnego.

Partnerzy w realizacji działań:

Policja, prokuratura rejonowa, sąd rejonowy, kuratorzy sądowi, ośrodki pomocy społecznej, placówki oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego, placówki kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego, placówki służby zdrowia, organizacje pozarządowe, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (powiatowy, gminne) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

- ♦ liczba popełnionych i wykrytych przestępstw, w tym przestępstw nieletnich,
- ♦ liczba opracowanych i realizowanych programów profilaktyczno-edukacyjnych oraz liczba osób nimi objętych,
- ♦ liczba przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych,
- ♦ liczba wspólnych przedsięwzięć różnych podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przestępczości,
- ♦ liczba alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz liczba osób z nich korzystających,
- ♦ liczba zrealizowanych inwestycji w celu poprawy bezpieczeństwa na drodze,
- ♦ stopień poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.

Cel strategiczny 5.:

Zwiększenie aktywności społecznej i obywatelskiej.

Cele operacyjne:

1. Rozwój kadr i służb pomocowych oraz rozwijanie infrastruktury socjalnej.
2. Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.:

1. Rozwijanie kadr pomocy społecznej w powiecie i w gminach, m.in. poprzez utrzymanie zgodnej z zapisami ustawy o pomocy społecznej liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w OPS-ach.
2. Ustawiczne doszktałanie kadr pomocy społecznej w powiecie i w gminach (szkolenia, warsztaty, kursy, konferencje, superwizje) oraz zachęcanie do podjęcia specjalizacji w zawodzie pracownika socjalnego.
3. Świadczenie doradztwa metodycznego dla kierowników i pracowników jednostek pomocy społecznej z powiatu.
4. Rozwijanie infrastruktury socjalnej w powiecie i w gminach wschodzących w jego skład poprzez poszerzenie oferty już działających jednostek oraz utworzenie, w razie potrzeby, nowych.

5. Projektowanie i wdrażanie nowych instrumentów i usług służących podniesieniu jakości świadczonej pomocy.
6. Upowszechnianie informacji o możliwościach uzyskania i dostępnych formach świadczeń pomocowych, m.in. przez sieć Internet.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.:

1. Nawiązywanie i rozwijanie współpracy z sektorem pozarządowym oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego (także na poziomie gminnym), w szczególności działającymi w obszarze polityki społecznej.
2. Zlecanie przez samorzady gminne i powiatowy zadań z zakresu polityki społecznej organizacjom pozarządowym i podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego.
3. Wspieranie lokalowe organizacji pozarządowych, promowanie ich działalności oraz udzielanie im pomocy w nawiązaniu współpracy międzynarodowej oraz w pozyskiwaniu środków z innych niż budżet powiatu źródeł finansowania.
4. Zachęcanie mieszkańców powiatu do udziału w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych oraz wspieranie inicjatyw społecznych
5. Propagowanie idei wolontariatu oraz pozyskiwanie wolontariuszy do udziału w realizacji zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2014-2020.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Starosta Powiatu, Rada Powiatu, Starostwo Powiatowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, inne powiatowe jednostki pomocy społecznej.

Partnerzy w realizacji działań:

Ośrodki pomocy społecznej i inne gminne jednostki pomocy społecznej, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, organizacje pozarządowe i inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, kościoły, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (powiatowy, gminne, wojewódzki) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Efekty realizacji działań:

Profesjonalna kadra pomocy społecznej. Wysoka jakość świadczonych usług. Zróżnicowane formy współpracy z silniejszym sektorem pozarządowym. Większa aktywność mieszkańców powiatu, wzrost świadomości własnych możliwości i potencjału (wzrastająca liczba inicjatyw lokalnych).

Wskaźniki monitoringowe:

- ◆ liczba pracowników socjalnych,
- ◆ liczba szkoleń, w których uczestniczyła kadra pomocy społecznej,
- ◆ liczba osób, które ukończyły specjalizację w zawodzie pracownika socjalnego,
- ◆ liczba nowych instrumentów i usług służących podniesieniu jakości świadczonej pomocy oraz liczba osób nimi objętych,
- ◆ liczba jednostek pomocy społecznej, które poszerzyły ofertę świadczonych usług oraz liczba nowo powstałych jednostek pomocy społecznej,
- ◆ liczba organizacji pozarządowych funkcjonujących w obszarze polityki społecznej,
- ◆ liczba organizacji pozarządowych, z którymi nawiązano współpracę,
- ◆ liczba wspieranych przez samorządy organizacji pozarządowych,
- ◆ liczba inicjatyw społecznych,
- ◆ liczba wolontariuszy.

Tabela 44. Ramy finansowe strategii na lata 2014-2020*

szacunkowa wielkość wydatków (w tys. złotych) w latach:						
2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
8.600	8.860	9.130	9.400	9.700	9.990	10.290

* środki własne Powiatu.

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kłobucku.

2. WDROŻENIE STRATEGII, MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI

Koordynatorem realizacji działań wyznaczonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Kłobuckiego na lata 2014-2020 będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kłobucku. Działania te będą podejmowane przez wskazane powyżej podmioty zgodnie ze szczegółowym harmonogramem ujętym w opracowywanych corocznie planach działań.

Monitoring zapisów strategicznych, polegający na systematycznym zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych bądź zrealizowanych już działań, będzie prowadzony przez zespół oceniający strategię. Gromadzone dane pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawią się w trakcie wdrażania dokumentu, oraz stwierdzić, czy wyznaczone działania zmierzają w słusznym kierunku i przynoszą zakładane zmiany.

Zespół oceniający zostanie powołany zarządzeniem starosty, a w jego skład wejdą m.in.: przedstawiciele podmiotów realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji,

w tym pracownicy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie oraz jednostek mu podległych. Zasady działania zespołu zostaną określone zarządzeniem starosty.

Zespół oceniający strategię będzie ocenił poziom wdrożenia zapisów strategicznych raz na rok, a następnie przygotuje raport monitoringowy. Zawartą w nim ocenę skuteczności polityki społecznej prowadzonej w powiecie przekaże staroście i radzie, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań (np. programów celowych) oraz, w przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych, podjęcie ewentualnych działań korygujących i wszelkich prac mających na celu aktualizację obowiązującej strategii.

Do oceny stopnia wdrożenia wyznaczonych działań zostaną wykorzystane m.in. sformułowane pod każdym celem strategicznym wskaźniki monitoringowe. W większości są one dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych instytucji i organizacji realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji. W przypadku części danych może zaistnieć potrzeba przeprowadzenia badań ankietowych wśród mieszkańców powiatu oraz w kluczowych dla rozwiązywania lokalnych problemów społecznych podmiotach.

Przygotowany wykaz nie wyczerpuje wszystkich wskaźników, jakie mogą być zastosowane w procesie monitorowania realizacji strategii. W miarę rozwoju systemu monitorowania dokumentu będą mogły zostać zidentyfikowane nowe wskaźniki, które w odpowiedni sposób będą charakteryzowały przebieg realizacji podejmowanych działań.

3. PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Kłobuckiego będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające opracowanie i realizację programów i projektów zgodnych z przyjętymi w dokumencie działaniami. Programy i projekty można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od ich charakteru. Mogą one być przyjmowane stosownymi uchwałami przez radę i powinny stanowić załączniki do niniejszej strategii.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Kłobuckiego na lata 2014-2020 będzie realizowana w szczególności poprzez poniżej wymienione programy:

- ◆ Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej,
- ◆ Powiatowy Program Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych,
- ◆ Program współpracy powiatu kłobuckiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

3.2. PROJEKTY

Prezentowane poniżej projekty powstały w trakcie prac nad strategią. Ich autorami są przedstawiciele instytucji i organizacji pozarządowych działających w powiecie w obszarze polityki społecznej. Projekty stanowią „bank pomysłów”, tzn. ich realizacja jest wskazana, ale możliwa będzie dopiero wtedy, gdy ich wnioskodawcy pozyskają niezbędne środki finansowe.

Projekt 1.

Jak radzić sobie z przemocą.

Wnioskodawca projektu

Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Kłobucku.

Cel główny projektu

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Cele szczegółowe

- ◆ Psychoedukacja dotycząca pojęcia przemocy, rodzajów przemocy, przemocy w rodzinie.
- ◆ Obalanie stereotypów i przekonań dotyczących przemocy oraz picia alkoholu.
- ◆ Edukacja dotycząca cykli przemocy.
- ◆ Uzyskanie wiedzy na temat praw osobistych w kontekście praw człowieka.
- ◆ Edukacja dotycząca choroby alkoholowej jako głównego czynnika wywołującego agresję.
- ◆ Nabywanie umiejętności korzystania ze wsparcia społecznego.
- ◆ Edukacja w zakresie prawnych aspektów przemocy oraz instytucji udzielających pomocy.
- ◆ Tworzenie „planów bezpieczeństwa”.

Miejsce realizacji projektu

Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Kłobucku.

Beneficjenci projektu

Osoby doznające przemocy w rodzinie ze szczególnym uwzględnieniem rodzin z problemem alkoholowym, kierowane przez pracowników PCPR w Kłobucku oraz zgłaszające się samodzielnie, mające na utrzymaniu dzieci w wieku szkolnym.

Partnerzy w realizacji projektu

Koordinator rodzinnej pieczy zastępczej, kuratorzy sądowi, pracownicy socjalni, asystenci rodzinni.

Czas realizacji projektu

Październik – grudzień z możliwością przedłużenia o kolejne miesiące (w zależności od zainteresowania projektem beneficjentów).

Projekt 2.

Trening opiekuńczo-wychowawczy

Wnioskodawca projektu

Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Kłobucku.

Cel główny projektu

Kształtowanie umiejętności sprawowania właściwej opieki nad dziećmi.

Cele szczegółowe

- ♦ Kształtowanie umiejętności dostarczania i zaspokajania potrzeb emocjonalnych dzieci.
- ♦ Kształtowanie umiejętności radzenia sobie z problemami wychowawczymi, które sprawiają dzieci.
- ♦ Kształtowanie umiejętności pomocy dzieciom w nauce i właściwego motywowania dzieci do nauki.
- ♦ Kształtowanie umiejętności dostrzegania, rozbudzania i rozwijania zainteresowań dzieci.
- ♦ Kształtowanie umiejętności prawidłowego dbania o zdrowie poszczególnych członków rodziny.
- ♦ Kształtowanie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami finansowymi.
- ♦ Kształtowanie umiejętności dostrzegania i zaspokajania potrzeb fizycznych dzieci (dbanie o czystość i higienę członków rodziny oraz domu, zapewnienie dzieciom odpowiednich warunków do pracy i odpoczynku, dbanie o odpowiednie wyżywienie).
- ♦ Kształtowanie umiejętności właściwego zagospodarowywania czasu wolnego dzieciom.

Miejsce realizacji projektu

Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Kłobucku.

Beneficjenci projektu

Rodziny zastępcze, opiekunowie prawni, rodziny kierowane przez pracowników PCPR w Kłobucku do pracy w tym zakresie.

Partnerzy w realizacji projektu

Koordinator rodzinnej pieczy zastępczej, kuratorzy sądowi, pracownicy socjalni, asystenci rodzinni.

Czas realizacji projektu

Październik – grudzień z możliwością przedłużenia o kolejne miesiące (w zależności od zainteresowania projektem beneficjentów).

Projekt 3.

Wyjście awaryjne.

Wnioskodawca projektu

Pomysł GOPS w Kłobucku do realizacji przez PCPR.

Cel główny projektu

Utworzenie Ośrodka Interwencji Kryzysowej.

Cele szczegółowe

- ♦ Zapewnienie schronienia rodzinom w trudnej sytuacji.
- ♦ Zapewnienie schronienia ofiarom przemocy w rodzinie.

Miejsce realizacji projektu

Teren powiatu kłobuckiego.

Beneficjenci projektu

- ♦ rodziny będące w trudnej sytuacji
- ♦ matki (ojcowie) samotnie wychowujące dzieci lub będące ofiarami przemocy w rodzinie.

Partnerzy w realizacji projektu

- ♦ GOPS,
- ♦ policja.

Czas realizacji projektu

Nie określono.

Projekt 4.

Szkoło – daj mi szansę!

Wnioskodawca projektu

Zespół Szkół Nr 2 im. ks. Jana Długosza w Kłobucku.

Cel główny projektu

Wsparcie (stypendialne i rzeczowe) ucznia szkoły ponadgimnazjalnej szansą na wyrównywanie różnic społecznych i rozwiązywanie problemów społecznych.

Cele szczegółowe

- ◆ Doposażenie uczniów w komplet wymaganych w szkole podręczników, ćwiczeń i repetytoriów.
- ◆ Przyznanie stypendiów socjalnych i za wyniki w nauce.
- ◆ Przyznanie uczniom indywidualnego wsparcia (np. psychologicznego, pedagogicznego, rekreacyjnego itp.) w zależności od zdiagnozowanych u niego i w rodzinie problemów społecznych.

Miejsce realizacji projektu

Zespół Szkół Nr 2 im. ks. Jana Długosza
ul. 3 Maja 33
42-100 Kłobuck

Beneficjenci projektu

- ◆ uczniowie klas I, II, III Zasadniczej Szkoły Zawodowej nr 2 oraz klas I-IV Technikum nr 2, których średni dochód w rodzinie przypadający na jedną osobę nie przekracza 600 zł – dotyczy wsparcia stypendialnego i rzeczowego
- ◆ kryterium dochodowe nieistotne przy wsparciu np. psychologicznym, pedagogicznym i rekreacyjnym.

Partnerzy w realizacji projektu

- ◆ wydawnictwa lub księgarnie
- ◆ Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
- ◆ biura podróży.

Czas realizacji projektu

2014-2020 lub okres dotyczący strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Projekt 5.

Zdobądź nowe umiejętności.

Wnioskodawca projektu

.Powiatowy Urząd Pracy w Kłobucku.

Cel główny projektu

Podniesienie aktywności i zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez pracy oraz stworzenie warunków dla rozwoju aktywności zawodowej w regionie.

Cele szczegółowe

- ♦ Uzyskanie nowych kwalifikacji zawodowych.
- ♦ Aktywizacja kobiet i mężczyzn znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy.
- ♦ Zwiększenie współczynnika aktywizacji wśród kobiet.

Miejsce realizacji projektu

.Powiatowy Urząd Pracy.

Beneficjenci projektu

- ♦ osoby bezrobotne z powiatu kłobuckiego
- ♦ lokalni przedsiębiorcy.

Partnerzy w realizacji projektu

- ♦ ośrodki doradztwa zawodowego
- ♦ lokalni przedsiębiorcy
- ♦ nauczyciele z przygotowaniem do nauki zawodu.

Czas realizacji projektu

2 lata.

Projekt 6.

Ścieżka rowerowa – budowa.

Wnioskodawca projektu

Józefa Telenga, Kłobuck.

Cel główny projektu

Rozwój aktywności fizycznej.

Cele szczegółowe

- ♦ Bezpieczne poruszanie się po drogach

- ♦ Wdrażanie do rozwoju turystyki pieszej i rowerowej.
- ♦ Tworzenie dodatkowych miejsc komunikacji.

Miejsce realizacji projektu

Libidza – Kłobuck, wzdłuż drogi krajowej.

Beneficjenci projektu

Mieszkańcy Libidzy.

Partnerzy w realizacji projektu

- ♦ lokalni przedsiębiorcy
- ♦ instytucje gminne.

Czas realizacji projektu

Rok 2014.

Projekt 7.

.Budowa chodnika w Libidzy.

Wnioskodawca projektu

Urszula Bugaj, sołtys Libidzy.

Cel główny projektu

Zapewnienie się bezpiecznego poruszania się po drodze.

Cele szczegółowe

- ♦ Zapewnienie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży do i ze szkoły.
- ♦ Prawidłowa organizacja ruchu drogowego.
- ♦ Ułatwienie poruszania się osób starszych idących do sklepu, kościoła, na przystanek.

Miejsce realizacji projektu

Libidza, ul. Pokrzyńskiego.

Beneficjenci projektu

- ♦ mieszkańcy wsi,
- ♦ Kierowcy.

Partnerzy w realizacji projektu

- ♦ lokalni przedsiębiorcy
- ♦ władze samorządowe i instytucje samorządowe
- ♦ mieszkańcy Libidzy.

Czas realizacji projektu

2013-2014.

Projekt 8.

Organizacja zajęć pozalekcyjnych.

Wnioskodawca projektu

Dyrektor Zespołu Szkół w Libidzy.

Cel główny projektu

- ◆ Rozwijanie zainteresowań i uzdolnień uczniów.
- ◆ Zagospodarowanie czasu wolnego.

Cele szczegółowe

- ◆ Rozwój aktywności fizycznej.
- ◆ Wdrażanie do aktywnego spędzania czasu wolnego.
- ◆ Kształcenie umiejętności działania zespołowego.
- ◆ Poszerzenie wiedzy.

Miejsce realizacji projektu

Zespół szkół w Libidzy.

Beneficjenci projektu

- ◆ uczniowie
- ◆ absolwenci
- ◆ pracownicy szkoły.

Partnerzy w realizacji projektu

- ◆ nauczyciele ze szkoły
- ◆ instruktorzy i nauczyciele spoza szkoły
- ◆ firmy zewnętrzne np. transportowe.

Czas realizacji projektu

1.09.2013-30.08.2014.

Projekt 9.

Bliskie spotkania z kulturą.

Wnioskodawca projektu

Zespół Szkół w Krzepicach.

Cel główny projektu

Wszechstronny rozwój intelektualny, emocjonalny i społeczny poprzez uczestnictwo w szeroko pojętej kulturze młodzieży z terenów wiejskich.

Cele szczegółowe

- ◆ Przygotowanie i wdrożenie do odbioru kultury i świadome w niej uczestnictwo
- ◆ Rozwijanie potrzeb stałego kontaktu z kulturą
- ◆ Kształtowanie postaw moralnych, stylu życia i systemu wartości
- ◆ Uwrażliwienie na piękno literatury i sztuki
- ◆ Zagospodarowanie czasu wolnego od zajęć
- ◆ Odkrywanie młodych talentów aktorskich, wokalnych i tanecznych.

Miejsce realizacji projektu

.Zespół Szkół w Krzepicach.

Beneficjenci projektu

Zespół artystyczny działający w Zespole Szkół w Krzepicach.

Partnerzy w realizacji projektu

- ◆ Filharmonia Częstochowska
- ◆ Teatr im. A. Mickiewicza w Częstochowie
- ◆ Regionalny Ośrodek Kultury w Częstochowie
- ◆ Biuro Wystaw Artystycznych w Częstochowie.

Czas realizacji projektu

Rok szkolny 2013/2014 z możliwością przedłużenia na cały cykl kształcenia w liceum.

Projekt 10.

Bądźmy aktywni.

Wnioskodawca projektu

Powiatowy Urząd Pracy w Kłobucku.

Cel główny projektu

Przewyciężenie trudnej sytuacji życiowej jaką jest bezrobocie i jego skutki dla jednostki i rodziny.

Cele szczegółowe

- ♦ Profesjonalne wsparcie na płaszczyźnie kształtowania właściwej refleksji życiowej (w tym zawodowej) u uczestników projektu.
- ♦ Kształtowania rodzinnej postawy wsparcia i wspólnego spędzania czasu, w tym ukierunkowanego na konieczność posiadania zatrudnienia.
- ♦ Utrwalania i promowanie najlepszych postaw w kierunku autokracji zewnętrznej i wsparcia rodziny.
- ♦ Finalne wytworzenie u uczestników projektu postawy odpowiedzialności za siebie i swoją rodzinę.
- ♦ Pomoc w wejściu na rynek pracy poprzez organizację aktywnych form zatrudnienia, w tym m.in. staży, prac interwencyjnych, refundacji kosztów zatrudnienia pracowników lub stworzonych stanowisk pracy, podnoszenie, uzupełnianie kwalifikacji zawodowych osób objętych projektem poprzez organizację szkoleń, przyznawanie środków na uruchomienie własnej działalności gospodarczej.

Miejsce realizacji projektu

- ♦ miejsce sprzyjające rodzinnemu spędzaniu czasu
- ♦ mieszkanie uczestników projektu i wycieczki fakultatywne
- ♦ siedziba PUP i potencjalni pracodawcy.

Beneficjenci projektu

- ♦ osoby bezrobotne i poszukujące pracy, zarejestrowane w PUP, będące jednocześnie podopiecznymi Ośrodków Pomocy Społecznej
- ♦ członkowie rodzin ww. osób
- ♦ pracodawcy.

Partnerzy w realizacji projektu

- ♦ OPS
- ♦ Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
- ♦ PCPR
- ♦ ośrodki leczenia uzależnień
- ♦ organizacje pozarządowe
- ♦ pracodawcy.

Czas realizacji projektu

Minimum 2 lata.

IV. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Kłobuckiego na lata 2014-2020 będą realizowane w ramach przyjętych działań w zależności od posiadanych i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych. Dla osiągnięcia wyznaczonych w dokumencie celów konieczne będzie współdziałanie różnych podmiotów funkcjonujących w obszarze polityki społecznej, w tym tych, które działają na wyższym i niższym szczeblu administracyjnym.

Autorzy dokumentu pragną złożyć serdeczne podziękowania wszystkim tym, którzy uczestniczyli w jego budowie, przyczyniając się do identyfikacji problemów społecznych występujących w powiecie. Jednocześnie chcą wyrazić nadzieję na dalszą współpracę w realizacji zapisów strategii.

SPIS DIAGRAMÓW, TABEL I WYKRESÓW

Diagramy:

Diagram 1. Struktura dokumentu strategii

Tabele:

Tabela 1. Podział administracyjny powiatu na koniec 2012 roku

Tabela 2. Infrastruktura techniczna w powiecie w 2012 roku

- Tabela 3. Najważniejsze inwestycje zrealizowane przez gminy w latach 2010-2012
- Tabela 4. Ludność w poszczególnych gminach powiatu na koniec 2012 roku
- Tabela 5. Struktura wiekowa ludności powiatu w latach 2010-2012
- Tabela 6. Struktura wiekowa ludności poszczególnych gmin powiatu w 2012 roku
- Tabela 7. Ruch naturalny ludności powiatu w latach 2010-2012
- Tabela 8. Ruch migracyjny ludności powiatu w latach 2010-2012
- Tabela 9. Użytki rolne, lasy i grunty leśne, pozostałe grunty i nieużytki
- Tabela 10. Podmioty gospodarcze w powiecie w latach 2010-2012
- Tabela 11. Podmioty gospodarcze w powiecie w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007) na koniec 2012 roku
- Tabela 12. Bezrobotni w powiecie według płci i ich udział w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010-2012
- Tabela 13. Bezrobotni w gminach powiatu na koniec 2012 roku
- Tabela 14. Stopa bezrobocia w powiecie, województwie i w kraju w latach 2010-2012
- Tabela 15. Bezrobotni w powiecie na koniec 2012 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia
- Tabela 16. Bezrobotni w powiecie na koniec 2012 roku według wybranych rodzajów działalności ostatniego miejsca pracy oraz oferty pracy
- Tabela 17. Zasoby mieszkaniowe w powiecie w latach 2010-2012
- Tabela 18. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminach powiatu w latach 2010-2012
- Tabela 19. Placówki oświatowo-wychowawcze w powiecie w roku szkolnym 2011/2012
- Tabela 20. Liczba dzieci, uczniów i nauczycieli w placówkach oświatowo-wychowawczych w 2012 roku
- Tabela 21. Placówki kulturalne w powiecie w 2012 roku
- Tabela 22. Obiekty sportowo-rekreacyjne w powiecie w 2012 roku
- Tabela 23. Jednostki służby zdrowia w powiecie kłobuckim w 2012 roku
- Tabela 24. Przestępstwa popełnione w powiecie w 2012 roku
- Tabela 25. Przestępstwa popełnione w powiecie przez nieletnich w 2012 roku
- Tabela 26. Stan zatrudnienia w Ośrodkach Pomocy Społecznej w powiecie na koniec 2012 roku
- Tabela 27. Środki finansowe wydatkowane przez Ośrodki Pomocy Społecznej na pomoc społeczną w 2012 roku
- Tabela 28. Beneficjenci pomocy społecznej w gminach powiatu w 2012 roku

Tabela 29. Najczęstsze powody przyznawania pomocy społecznej w gminach powiatu w 2012 roku

Tabela 30. Stan zatrudnienia w PCPR-ze na koniec 2012 roku

Tabela 31. Środki finansowe wydatkowane przez PCPR na realizację zadań w latach 2010-2012

Tabela 32. Rodziny zastępcze w powiecie w latach 2010-2012

Tabela 33. Środki finansowe przeznaczone na rodziny zastępcze w powiecie w latach 2010-2012

Tabela 34. Dzieci z powiatu umieszczone w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2010-2012

Tabela 35. Dzieci usamodzielniane w powiecie w latach 2010-2012

Tabela 36. Formy wsparcia udzielonego dzieciom usamodzielnianym w powiecie w latach 2010-2012

Tabela 37. Osoby z powiatu skierowane do DPS-ów w latach 2010-2012

Tabela 38. Osoby z powiatu przebywające i oczekujące na umieszczenie w DPS-ach w latach 2010-2012

Tabela 39. Instytucje wsparcia spoza powiatu

Tabela 40. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej w gminach powiatu w 2002 roku

Tabela 41. Środki finansowe przeznaczone na rehabilitację społeczną w powiecie w latach 2010-2012

Tabela 42. Zakres rehabilitacji społecznej w powiecie w latach 2010-2012

Tabela 43. Organizacje pozarządowe na terenie powiatu w 2012 roku

Tabela 44. Ramy finansowe strategii na lata 2014-2020

Wykresy:

Wykres 1. Problemy najczęściej dotykające mieszkańców powiatu

Wykres 2. Kategorie osób i grup najbardziej odczuwających skutki problemów społecznych występujących w powiecie